

OB 4. JULIJU — LETOSNJEM DNEVU BORCA

GRADITELJI SOCIALIZMA

»...Ugotovimo lahko predvsem dejstvo, da so bili člani Zveze borcev NOV — tako kot v povejnem obdobju zavesten subjektivni činitelj v našem družbenem življenju — tudi v preteklem obdobju v središču vseh družbeno političnih dogajanj. Velik del naporov v izgradnjo socializma je ležal ravno na njih. Z njim svojstveno prizadevnostjo so izpolnjevali svojo dolžnost zavestnih graditeljev socializma, s čimer so dokazali, da naša socialistična skupnost na njihov prispevek v tem pogledu lahko tudi v bodoče računa...«

(Iz Poročila glavnega odbora ZB NOV za današnjo republiško skupščino Zveze združenj borcev NOV Slovenije)

Lik borca-revolucionarja, graditelja naše socialistične dežele, zaživi pred nami sleherno leto ob 4. juliju močnejše kot sicer. Ob DNEVU BORCA, našem vsenarodnem prazniku, oživijo spomini na vse tiste številne padle tovariše in tovarišice, ki so sledili klicu Partije in Osvobodilne fronte ter šli zavestno v težak boj in za svobodo darovali najdragocenejšo — svoja življenja. Preživeli borci naše velike osvobodilne in revolucionarne vojne pa so po zmagi zamenjali bojišča za nove, dostikrat nič manj težke naloge na področju obnove porušene domovine in izgradnje temeljev našega gospodarstva in novega družbenega reda s socialističnimi odnosi. Kakor smo zmagali v vojni, tako zmagujemo tudi že poldrugo desetletje v nadaljevanju naše bitke za samostojnost in gospodarski napredek dežele. Delež nekdanjih borcev — revolucionarjev ni pri tem nič manjši kot je bil v letih upora.

Danes razpravlja o tem tudi republiška skupščina Zveze združenj borcev NOV Slovenije. Njena poročila nas seznanjajo z mestom in vlogo organizacije Zveze

borcev NOV v našem družbenem življenju ter z uspehi in problemi Zveze vojaških vojn invalidov in Združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev LR Slovenije. Kot na dlani je ogromen prispevek nekdanjih borcev v razvoju našega družbenega, ekonomskega in kulturnega življenja, zlasti še v razvoju sistema naše neposredne socialistične demokracije, katere izraz sta delavsko in družbeno samoupravljanje in komunalni sistem. Lahko trdimo, da so borci NOV skupaj z vsemi ostalimi delovnimi ljudmi dali svoj pomemben prispevek za hitrejšo in vsestransko graditev tega sistema in novih družbenih odnosov. Z vsemi svojimi sposobnostmi so v gospodarstvu, upravi, kulturi in povsod drugod krepili materialno osnovo družbe in zavestno pomagali, da bi čimprej premagali vse posledice naše prejšnje nerazvitosti. Vedno in povsod pa so hkrati s svojim prizadevnim in ustvarjalnim delom prenašali svoje bogate izkušnje iz revolucije na mladi rod, ki že uspešno stopa na njihova mesta.

O tem nam prepričljivo govore tudi številke, pripravljene za današnji občni zbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije. — Kar 75. odst. članstva Zveze borcev NOV je družbeno aktivnih na najrazličnejših področjih gospodarstva in družbenih služb. Od tega je več kot polovico neposrednih proizvajalcev. Mar ni to najlepše spridevalo, da Zveza borcev NOV aktivno nadaljuje plemenito poslanstvo in da so njeni člani v prvi vrsti najdelavnejših ustvarjalcev naše družbe? V organih delavskega samoupravljanja in družbenega upravljanja je nad 20 odst. vseh voljenih čla-

nov, v organih ljudske oblasti pa celo nad 50 odst. vseh voljenih članov borcev NOV. Naše borce najdemo kot sodelavce, voditelje in vzgojitelje v vodilnih vrstah naših številnih družbenopolitičnih organizacij, društev in drugih organizacij. Nad 40 odst. vseh izvoljenih članov vodstev teh organizacij je članov Zveze borcev. Vse to omogoča brcem in udeležencem revolucije, da kot neposredni proizvajalci in upravljalci ali pa v vlogi družbeno političnih delavcev na najrazličnejših področjih vsak dan vplivajo na dogajanja v naši družbi. Tu se konkretno borijo za uresničevanje vseh načel Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije za izgradnjo socializma v naši državi.

Uspehi takega dolgoletnega, vztrajnega in prizadevnega dela se kažejo čedalje bolj. Jasno se manifestirajo v moralno-politični enotnosti in neločljivi povezanosti borcev z našim ljudstvom in socializmom. Kažejo se v naših skupnih naporih za stvar miru, napredka in enakopravnega sodelovanja med narodi in državami, v znanih načelih aktivne koeksistence, katere poborniki smo bili in ostajamo. Uspehi organizacije so vidni na področju šolanja in strokovnega izobraževanja borcev NOV, kažejo se v lepi in uspešni skrbi v vzgoji otrok padlih tovarišev, v skrbi za zdravstveno stanje in reševanje stanovanjskih problemov borcev NOV, pa v socialni zaščiti in drugod. Posebno lepi so uspehi v razvijanju borbenih tradicij iz NOV in ljudske revolucije, v zbiranju dokumentarnega gradiva, v dejavnosti muzejev in urejanju grobišč, obeležij ter spomenikov.

V naštetem delu so tudi uspehi in napore organizacij ZB, ZVVI in ZROP našega okraja. Okrajna Zveza združenj borcev NOV si je na svoji ustanovni skupščini letos 27. aprila postavila dve glavni nalogi: skrb za člana združenja in čuvanje ter razvijanje tradicij NOB. Z vsakodnevnim delom svojih občinskih in osnovnih organizacij uresničuje te naloge in skrbi, da ostajajo nekdanji borci za svobodo tudi vnaprej zvesti in predani borci za socializem.

Brestanica nas pričakuje

V Brestanici je vse pripravljeno za jutrišnjo veliko slavo. Že drevi ob 19. uri bodo v dvorani brestaniške ELEKTRARNE odprli razstavo »POTUJEVANJE IN IZGON 1941—1945«, ki jo je pripravil Posavski muzej iz Brežic. Ob otvoritvi bo govoril kustos tega muzeja prof. Stanko Skalar.

Nocoj ob 20. uri bo v domu brestaniškega Partizana SLAVNOSTNA AKADEMIJA, na okoliških bregovih pa bo mladina zakurila kresove.

Jutri, v sredo, 4. julija, bodo ob 10. uri dopoldne

slovesno odkrili v Brestanici SPOMENIK VSEM INTERNIRANECM, KONFINIRANECM IN IZSELJENCEM. Slovesnost bo združena s kulturnim sporedom, na kateri bodo sodelovali združeni pevski zbori, recitatorji in godbi na pihala iz Celuloze in s Senovega. Na proslavi bo govoril narodni heroj in prvoborec tovariš Jože Borštnar.

Po proslavi bo zabava na veseličnem prostoru, ki je pripravljen na velikem travniku nasproti termoelektrarne. Od železniške postaje do elektrarne so že

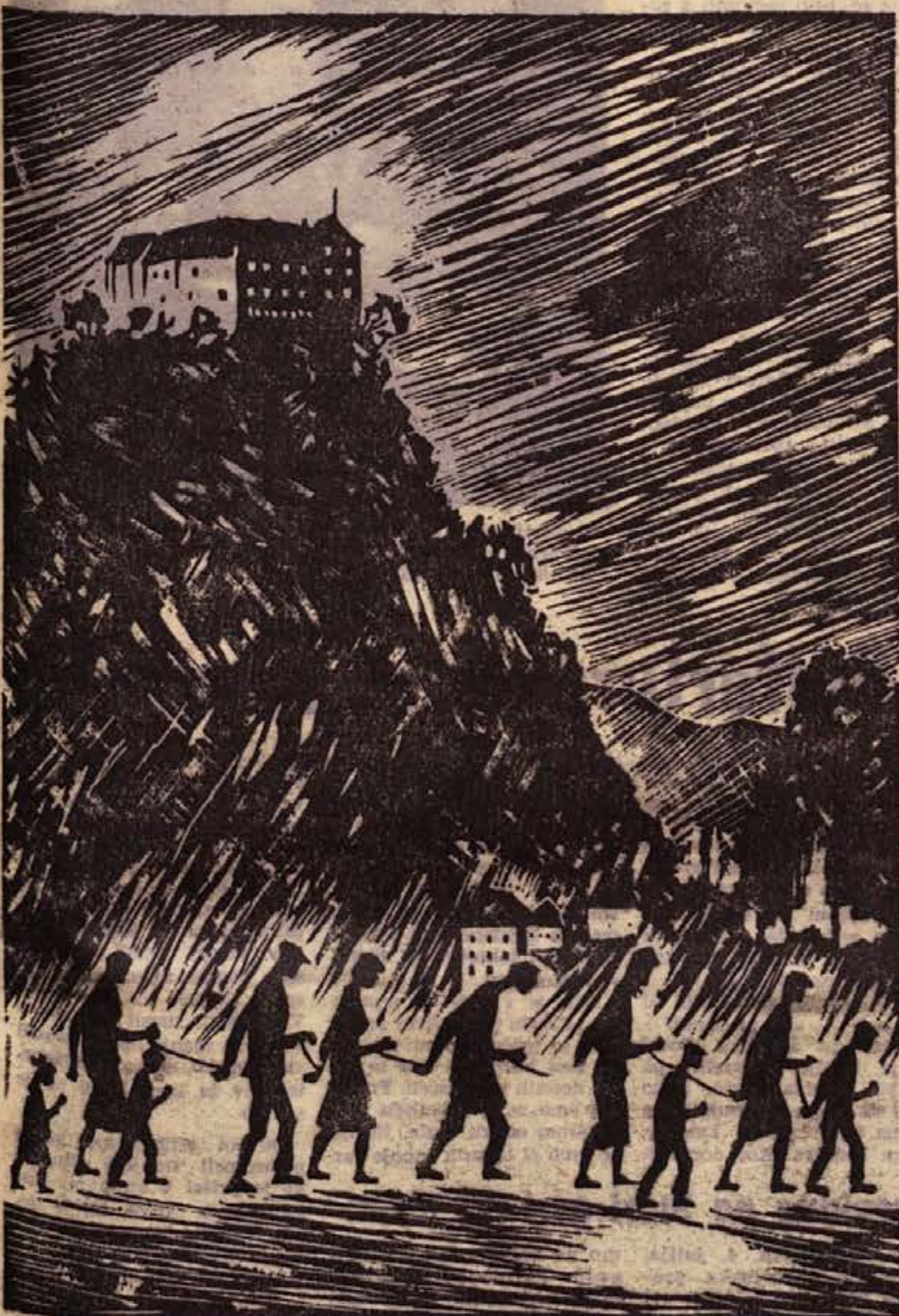
postavljeni paviljoni z vsemi potrebnimi okrepčili, vsak pa si bo lahko v Brestanici kupil tudi različne spominke in brošuro »BRESTANICA 1941—1945«.

Občinski odbori SZDL imajo podrobnejša navodila o odhodu posameznih skupin v Brestanico. Priveditelji prosijo vse voznike avtomobilov, da pridejo v Brestanico vsaj do 9. ure. Po tej uri bo promet skozi trg zaradi ozke ceste in spomeniškega prostora pod gradom začasnó zaprt. Glavni parkirni prostor je pri termoelektrarni v Brestanici.

PRIDITE JUTRI V BRESTANICO! Počastimo spomin vseh internirancev, konfinirancev, izseljencev in drugih pregnancev, ki so šli skozi nekdane rajhenburške taborišče! Obudimo spomin na vojna leta, na pridobitve NOB in strnimo se na veličastni manifestaciji, kjer bomo znova izročili našo voljo in borbo za mir, za ustvarjalno sožitje in za socializem na svetu!

BRESTANICA NAS PRIČAKUJE!

NAJ ŽIVI 4. JULIJ — DAN BORCA JUGOSLOVANSKIH NARODOV!

TIRO KUGLER: BRESTANICA 1941—1945 (linorez, 1962)

Po trnovi poti do svobode

Pozdrav za občinski praznik komune VIDEM-KRŠKO in slavlje v Brestanici

Občino Videm-Krško vežejo različni spomini na narodnoosvobodilno borbo in našo revolucijo. Področje Kostanjevice obuja vsako leto v oktobru spomin na ustreljene talce; Senovo z okolico na prihod XIV. divizije in na njene akcije v februarja 1944; področje Krškega na ustrelitev prvih 10 krških partizanov-skojceev in komunistov 30. junija 1941 ter na izselitev pribl. 12.000 prebivalcev Brestanica (nekdanji Rajhenburg) pa se spominja zloglasnega taborišča gestapovcev, preko katerega je šlo toliko zavednih Slovencev, nevarnih za »veliki nemški rajh«, v nemška taborišča smrti Dachau, Au-

schwitz in drugam, pa v pregnanstvo na Hrvaško in v Srbijo ali v izseljeništvu v Nemčijo z obljubo, »da jim bo tam vse povrnjeno in zamenjano, kar so pustili v svoji domovini.«

Letos bo za 4. julij, na dan borca, v Brestanici v okviru novega občinskega praznika odkrit spomenik vsem internirancem, konfinirancem in izseljencem. Zato je občinski ljudski odbor prestavil praznovanje občinskega praznika od 12. avgusta na 4. julij, na dan borca. Krajevni praznik Senovega in Kostanjevice bomo praznovali še naprej tako kot doslej.

Ko v pripravah za postavitev in odkritje tega spomenika pretresamo zgodovinska obeležja naštetih dejstev, se nam poraja misel, da nas kolo časa kar prehitro poganja naprej in prinaša s sabo tudi pozabo na velika grozodejstva, ki jih je zagrešil fašistični okupator s svojimi pomočniki nad slovenskim in jugoslovanskim človekom z namenom, da napravi ta

del slovenske zemlje za nemško deželo.

Morda res pozabljamo. Naša mlada generacija ni dovolj seznanjena s trnovo potjo, na kateri so morali naši očetje, matere, bratje in sestre darovati tudi svoja življenja za svobodo, ki

jo danes uživamo. Nismo se še v celoti otresli hlapčevanja kot ostankov žalostne preteklosti. Marsikoga je še danes doma sram delati ali prijeti za delo, ki ga je treba narediti. Bivšemu okupatorju, ki nas je

(Nadaljevanje na 5. strani)

VREME

od 5. do 16. julija

Prevladovalo bo lepo vreme, le okrog 6., 11., in 16. julija manjše krajevne nevihte.

Dr. V. M.

- Odlomek iz knjige »FRATA« — V knjižni
- zbirki DOKAZI 7 izdal Zavod »BOREC« v opre-
- mi Miligoja Dominka

1. maja 1942 je na Frati prvič zaplapolala partizanska zastava. Nekaj partizanov široko rjavo brado jo je imel na Frati skrito v seniku. S solznimi očmi smo se zazrli v krvavo rdečo zvezdo sredi zastave, simbol borbe proletariata vsega sveta. Proti večeru je tovariš zastavo snel in jo odnesel v svojo enoto, da je tam plapolala v čast vsem delovnim in borbenim ljudem.

Prav v tem mesecu, v najlepšem letnem mesecu, je bila Frata izdana in zapisana smrti. Kanonič Kek iz novomeškega kapljiča je poslal v Ljubljano ovadbo. Naša varnostna služba jo je prestregla in sporočila nje-

no vsebino vsem vodilnim aktivistom našega okrožja. Za Frato so zvedele tudi vse italijanske postojanke. Na Frati pa se je kljub vsemu pogumno nadaljevalo. Propaganda za vstop v partizane ni ponehala niti za trenutek.

Nekega dne sta obiskali Frato znani novomeški aktivisti Slavka Bečelotova in Milka Povšetova. Obiskala nas je tudi Mara Rupena. Mara je prispela nekega čudovitega majskega dne. Vse je cvetelo, vse zelenelo. Povabila je Stefana Iskro, Miho Mirtiča iz Ajdovca in mene pod cvetočo jablano. Spomin na ta dan bo zame vedno najlepši. Mara nam je razlagala vlo-

go Komunistične partije v osvobodilnem boju. Mi vsi smo bili v srcih že davno tisto, kar mora biti član Partije. Zato nam je bilo vsem ne le razumljivo, da stopimo v njene vrste tudi organizacijsko, za nas je bilo to občutek izredne sreče in ponosa.

Konec maja 1942 je prišlo skozi Brezovo reber na Frato štirideset štajerskih partizanov. Zupančič jim je preskrbel prostor v gozdu nad Frato, kjer so taborili. Na Frato je prihajal po hrano le njihov komisar Silvo z dvema partizanoma. Čez kak teden so se poslovili in v znak priznanja mi je komisar Silvo dal rdečo zvezdico s slovensko zastavo.

Z meje so prihajali novi in novi borci. Naše vrste so se gostile, se krepile in rasle. Borb je bilo vedno več in vedno več je bilo borcev, potrebnih počitka, ki jim ga je nudila Frata.

Neko junijsko noč je šel skozi Frato Peter Kalan-Kidrič. Z njim sta bila tovariša Slavko Vrhovec in še nekdo. V kuhinji so se dolgo posvetovali; nato je tovariš Peter s tovarišem odšel, ostal pa je tovariš Slavko. Prav tedaj je pod Frato taboril bataljon bega, ki se je izdal za štajerski bataljon. Eden od njih je prišel na Frato vprašat, kod drži prava pot na Ajdovec. Bil je njihov vohun, ki je imel nalogo poizvedeti, kje so partizani, da bi mogli brez nevarnosti nadaljevati pot. Drugo jutro so šli proti Golobinje-ku nad Mirno pečjo, na Goriško vas. Ustavili so se pri Somrakovih in vprašali Janeza, kje so partizani, če da so prišli s Štajerskega in da so jim tukajšnji tereni neznani. Janez jim je takoj razložil, da je v oddelku 17 Gasperjev bataljon in da jim lahko pokaže pot do bataljona. Njegovo ponudbo so odklonili, češ da bodo pot že sami našli. Ko pa je Janez gledal za njimi, je opazil, da ne gredo v pokazano smer, temveč proti Prečni in Braitenovu.

Da bi kaj več zvedela o skrivnostnih partizanih, sta poslala komendant Filip Tekavec-Gasper in komisar Ljubček Košir patroljo proti Prečni in Češči vasi. V patrolji so bili Lojze Novšek z Grč vrha, Ivan Miklič iz Karteljevega in Anton Hovnar iz Novega mesta. Prišli so do Prečne, zvečer pa odšli dalje. Ponoči so padli v zasado patrolje lažnega »Štajerskega bataljona« in ta jih je odpeljala v župnišče. Ljudje pravijo, da je prav župnik Komljanec vse tri obsodil na smrt; nekateri trdijo, da so belgardisti iz bataljona

hotel še nekaj časa igrati dvojno vlogo. Pobili so jih v gozdu Žabjek nad Prečno, jih zmetali v nekdanjo apnenico in pokrili z dračjem.

Ko se patrolja ni vrnila, so nekateri mislili, da so morda dezertirali, saj so bili tisti časi tako hudi, da to ne bi bilo nemogoče. Toda kaj kmalu so jih domačini našli in se v nemi grozi zazrli v njihova razmesarjena trupla. S tem dejanjem so belgardisti stopili v odkrit boj s partizani in treba je bilo računati z zelo zahrbtnim in krvoločnim sovražnikom.

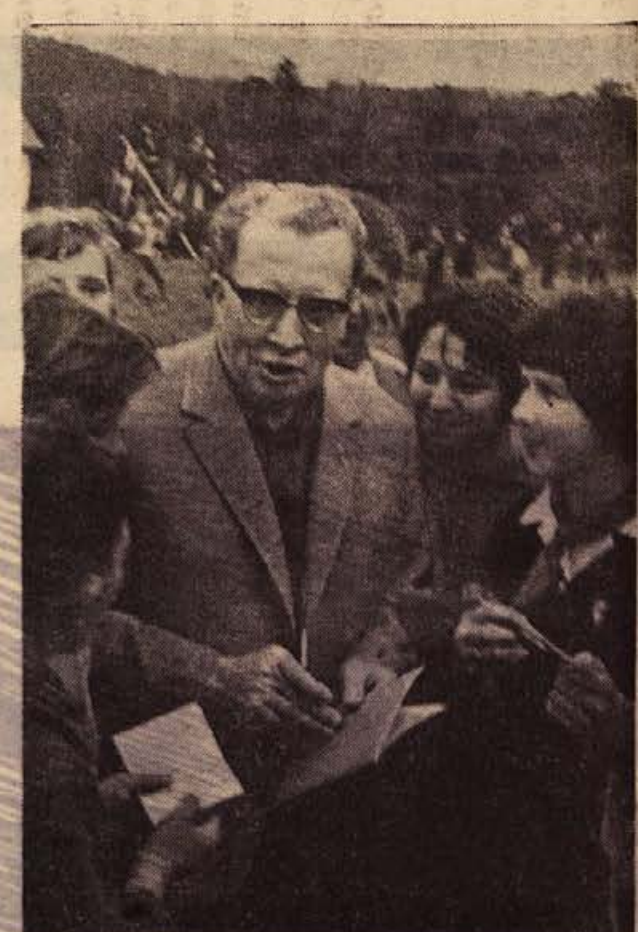
Prečenski župnik Komljanec je bil zagrizen klerofašist. Pozival je svoje vernike, naj prinašajo orožje njemu, ne Italijanom. Orožje in spisek vseh politično sumljivih ljudi, ki bi jih bilo potrebno likvidirati, in denar je hranil v bunkerju za oltarjem. V istem mesecu pa je tudi njega doletela zaslužena kazen.

To so bile žrtve belgardistov lažnega »Štajerskega bataljona«. Zatem se je »Štajerski bataljon« napotil proti St. Joštu pri Stopičah. Sredi julija 1942 pa se je preko Volavč spet vrnil čez Krko na Braitenav in se utrdil s strelskimi jarki v gozdiču pod Prečno pri Češči vasi. Bilo jih je z domaćini vred okrog sto trideset mož.

»Pulferturn« brez smodnika

V stavbi pri kanižariški opekarni je bilo strašno vroče. Sonce je z vso močjo grelo streho. Tone Dvojmoč je sedel v preprosto opremljeni pisarni. Po licih, bradi in razkritih prsih mu je curil znoj. Pripovedoval je, v očeh pa se mu je lesketal nasmej, ki je od časa do časa prijetno raztegnil vse obličje.

— Poleti 1941 smo dobili od CK nalogo, naj pričnemo s sabotažnimi akcijami. Povele je povečanje, razstreliva pa ni bilo. Tuhtali smo, kako priti do njega. Spomnili smo se na »pulferturn« kanižarskega rudnika. Kot domačin

Voditelji naše revolucije izkoristijo vsako priložnost, da mlademu rodu razkažejo kraje upora in slavne preteklosti. Na sliki: tovariš Miha Marinko med pionirji lani 15. junija na Podstenicah

sem vedel, da je nezastražen in da je v njem dovolj razstreliva. Načrt za akcijo je bil takoj pripravljen. Ker nas je bilo terenskih delavcev premalo, (razstrelivo je bilo treba takoj odnesti in skriti), smo se dogovorili, da bo pomagala Belokranjska četa, ki je takrat taborila pri Kozlovem studencu.

Bilo je v začetku septembra. Kmalu po devetih zvečer smo se pričeli zbirati na javki. Šest borcev iz čete in mi. Ob desetih smo začeli. Priplazili smo se k skladišču in s svedrom odprli vrata. Neslišno smo si tovorili zaboje raz-

streliva na rame in izginjali v temi. Trinajst jih je bilo, vsak po 25 kg, plen je bilo treba večkrat odnesti. Skrili smo ga v seno na našem podu. Malo pred tretjo uro zjutraj je bilo na seniku 325 kg razstreliva, okoli 500 m višgalne vrvice in 1000 višgalnikov. Razšli smo se. Legel sem, vendar nisem mogel zaspati. Skrbelo me je, kaj bo. Vstal sem, znosil razstrelivo v peč za žganje opeke, založil vse z opeko, na kurjake namerlal drv in končal, ko se je svitalo.

Ob pol šestih zjutraj so že prihrumeli Italijani. Rudar, ki je prišel v stolp po razstrelivo, je opazil, da je nekdo vlomil, in je javil. Italijani so cepetali, vpili in hrumeli. Kmalu jih je prišlo še 150 s policijskimi psi. Psi so jih privedli do našega poda. Zmetali smo morali vso krmo. Zasliševali so, mi pa nismo nič vedeli... Kaj več jim psi niso pomagali, ker so zgodaj zjutraj delavci, ki so pripravljali opeko, sledi zmešali. Na peč se niso spomnili. Mi pa smo imeli razstrelivo in nedolgo zatem so letele v zrak proge in mostovi!

Proslava na Stari gori pri Mirni

Na dan borca, 4. julija, bo osrednja občinska proslava ZB na Stari gori pri Mirni. V okviru proslave bo slavena otvoritev elektrike v vaseh Stara gora in Praprotnica, ki sta bili doslej edini neelektrificirani vasi v občini Trebnje. Iz obeh vasi je v času NOB odšlo v partizane 17 borcev, 9 izmed njih pa je padlo.

Pričetek proslave bo ob 11. uri dopoldne, v progra-

mu pa bodo sodelovali tudi godba na pihala, recitatorji in pevski zbori. Prebivalci obeh vasi, ki so s prostovoljnimi delom uredili cesto do Stare gore tako, da je dostopna za vsa motorna vozila, vabijo vse nekdanje borce in aktiviste, naj jih obiščejo!

J. J.

Preprečujmo nesreče z redom in delovno disciplino!

Vsak dogodek je drobec zgodovine

Vojna jih je ugrabila družinam in požganim domovom. Ta je moral sem, oni tja. V dneh, ko je okupator pustošil slovensko zemljo, je bilo vseeno, v kateri partizanski enoti si bil. Povsod si bil doma, povsod so te ljudje, večina naprednih slovenskih rodoljubov, ki niso kleknili pred Mussolinijevim škornjem ali terorističnim Hitlerjevim režimom, sprejeli za svojega. Če si bil lačen in žejen, so ti dali kruha in piti, če si bil ranjen, so ti obvezali rane. Sleherna slovenska žena ti je bila mati. Dobra, skrbna mati, ki te je ljubila kakor svojega padlega sina ali moža. »Se vrneš kmalu, tovariš?« ti je rekla ob slovesu...

Vojna jih je potegnila v svoj vrtinec. Hrepenenje po svobodi, ki jo je okupator teptal s krvavimi škornji, je

naredilo iz dečkov može, iz starčkov mladeniče. Srce malega naroda je utripalo za svoje sinove in hčere, ki so prežali na zavojevalca iz vsakega grma, iz vsakega kamna. Rodila se je velika vojska osvoboditeljev, sposobnih, da premagajo še tako moderno oboroženega napadalca.

Borci, kakršen je bil Jože Zakrajšek iz Trebnjega, se še dandanes, čeprav bo dvajset let kmalu poteklo od konca druge svetovne vojne, tega zelo zavedajo. Spoštljivo omenjajo imena padlih tovarišev, s katerimi so se borili, spominjajo se vsakega koščka zemlje, domače zemlje, ki jih je ščitila pred sovražnikovim pogromom. Čeprav je spomin po toliko letih že malce obledel, so ostala vsa dejstva zapisana v zgodovini malega naroda, zapisana troj-

no, s krvjo, ki je ne spere nobeno nasilje.

Jože Zakrajšek se posebno spominja 17. novembra 1943. Dan je bil meglen, zapadlo pa je tudi že nekaj snega. Rajonski odbor za Mirensko dolino, katerega člani so bili: Vrbinc, Franc Milavc, Franc Pirša, Milka Kolenc, Vlado Berce, Peter Kump, Jože Zakrajšek in drugi, se je takrat zadrževal v Trlepovi zidnici na Gradišču v okolici Mirne. Njegova poveljavna naloga je bila skrbeti za red, propagando, mobilizacijo, pomoč družinam, zdravstvo, kulturo, prosveto in podobno. Delo je opravljal vestno in zelo hitro, kajti v tistih dneh, ko je bil sovražnik okrog in okrog, je bilo treba vedno hiteti. Ko je bil rajonski odbor 17. novembra še sredi dela, jih je okrog devetih dopoldne pre-

senetil sovražnik. Napad je prišel tako iznenada, da je presenetil vse člane odbora. Nemci so uspeli ujeti Milko Kolenc in ranjenega Franca Pirša, medtem ko so ostali člani ušli in se ponovno zbrali na Stanu pri Mirni. Jezni, da niso zajeli celotnega rajonskega odbora, so Nemci začeli pustošiti po okolici. Zažgali so Trlepovo zidnico, Sitarjevo hišo, odgnali vola iz Gracarjevega hleva v Praprotnico (Anton Gracar je znan partizan iz Mirenske doline) in pobrali vse živeže Ivana Smerketu iz Sel pri Stari gori. Vendar to pustošenje ni preprečilo domačinom, da ne bi še naprej delali za partizane in jim pomagali. Nasprotno, med partizanskimi enotami in prebivalstvom je prišlo do še večjega sožitja in tovarištva. O tem bi vedeli ve-

Jože Zakrajšek, tajnik občinskega odbora ZB v Trebnjem

liko povedati tudi tovariši, ki so bili tedaj v enotah VDV na Stari gori, pa tudi vsi preživeli tovariši iz rajonskega odbora in borci - domačini.

Jožetu Zakrajšku, ki mu je danes 60 let in je tajnik občinskega odbora ZB v Trebnjem, je ostal ta dogodek naj-

bolj v spominu zato, ker je bil priča, kako so domačini hrabro in za ceno največjih žrtev kljubovali okupatorjevemu nasilju. Niso bili vsi partizani, bili pa so dobri aktivisti, ki so odprli vrata svojega doma vsakomur, ki je mislil z njimi.

Podobnih dogodkov je bilo veliko. Tudi Jože Zakrajšek se jih spominja, pa naj so iz časov, ko je kot interniraneec na Rabu (od 10. avgusta 1942 do kapitulacije Italije) preživel težke dni in bil ob povratku z Raba komendant preostale skupine internirancev, ki jih ni sprejela Rabska brigada, a so se odločili za borbo proti okupatorju. Morda je danes že preveč zbledel spomin na vse, kar so ljudje preživeli, toda dogodki, pisani s krvjo, bodo vedno živa resnica preteklosti malega naroda, malega po številu, velikega po dejanjih. In vsak dogodek je drobec njegove zgodovine...

MILE PAVLIN: BLISKOVITI UDAREC

- Odlomek iz knjige JURIŠNI BATALJON — Izdal
- Zavod »BOREČ« v Ljubljani v opremi Ladi-
- slava Danča — Delo je dobilo III. Kajuhovo
- nagrado za leto 1960

V mraku smo jo mahkali čez glavno cesto. Spremljali smo preplašeno skupino civilnih beguncov iz Stajerske. Potem smo jih oddali drugi enoti in se vrnili.

»Zdaj, ko nimamo teh civilnih bab s seboj,« je godrnjal Tajfun. »Bomo hodili po cesti. Če bi našli na so-vražnika, udarimo po njem. Kdo se bo potikal po teh hribih in hostah! Dovolj je bilo hoste prejšnjega leta. Naj vrag vzame tistega, ki je poslal jurišni bataljon spremljat stare babe.«

»Oprosti, tudi nekaj mladih je bilo vmes,« je nekdo boječe pripomnil iz teme.

»Čigan grdi!« se je zvito zarežal Tajfun. »Saj sem te ves čas pogrešal v koloni, potem pa sta prišla s tisto letotico iz teme.«

Fant je obmolknil. Nikjer luči, vse vasi v temi, le kotanjava cesta se je belila v noč. Nikjer glasu, le naši koraki so odmevali v temo. Korak drugih enot je bil še vedno partizanski, plazeč se in rahel kot mačji. Mi pa smo hoteli biti samozavestni, ker smo pač bili jurišniki in smo na druge gledali zviška. Zato smo korakali čvrsto,

pomisli, da se mi sanja. Kako neki so se znašli sredi noči v tej samotni hiši Nemci.

Spet »halt!«... Tedaj pa je nekdo na ves glas kriknil.

»Juriš!« Pri hiši se je zasvetilo in počilo. Svinčenka je prižigala vzdolž kolone, tik mimo naših glav.

Vse se je zgodilo tako naglo, da se pozneje nisem mogel spomniti podrobnosti. Porinili so me naprej in že je zaregljalo nekaj brzostrelk. Na cesti je ležalo nekaj temnega, podolgovatega. Clovek, že mrtev...

Za hišo smo zaslišali topot človeških nog. Nekaj sključnih postav z orožjem v rokah je smuknilo okoli vogalov. Spet so zaregljali mitraljezi. »Ušli so skozi zadnja vrata, hudiči! Počakajte!«

Potem je nekje od daleč zaregljal v odgovor njihov mitraljez. Svinčenke so žvižgale visoko nad nami, tako da se ni nihče zmedel zanje.

Vdri smo v hišo. Po tleh slama. Preplašena obraza gospodarja in njegove žene. Drgetajoč od mraza in strahu je pripovedoval, da so pred pol ure iz Novega mesta pri-

šli Nemci kar po cesti. Kakih dvajset jih je bilo. Prav nič jih ni bilo strah. Dobro so večerjali in legli k počitku.

Spet smo zaplenili kup naloženih nahrbtnikov. Konzerve, perilo, tobak, pisma... Cigo jih je odpiral, bral in kdel. Potem smo našli nekakšno potrdilo. Iz njih smo zvedeli, da so bili vojaki pionirji, ki so prišli prejšnji dan iz Brežic v Novo mesto. Morali bi popravljati mostove proti Ljubljani. Pred tednom dni so prišli iz Madžarske...

»Nikakor se ne morem znebiti nahrbtnika,« mi je potegnil Cigo. »Komaj štirinajst dni sem pri vas, pa sem zaplenil in takoj pretopil že pet nahrbtnikov. Tale bo še stiti...«

Pokazal mi je rjav telečnjak, ki se mu je gugal na hrbtu. Začel sem spraševati, kdo je ukazal juriš. Tajfun ga ni, poznal sem njegov glas. Nazadnje sem ga našel. Hodil je na repu kolone in se držal nekam potuhnjeno. Drugi so mi povedali, da je bil on, in nazadnje sem fantiča vprašal, če se je res začel vmešavati v poveljevanje. Bil je namreč šele nekaj dni pri nas, v partizanih pa šele dva meseca. Plaho mi je pritrdil. V tem se je zraven me-

Vsak četrtek:
DOLENJSKI LIST!

VLADO LAMUT: Pot na Prag (iz ciklusa »Po poteh Gorjanskega bataljona«, 1961 — tu blizu je bil maja 1941 ustanovljen Gorjanski bataljon)

udarjali s podplati ob tla, da se je kar prašilo za nami. Nekaj časa, ko smo hodili še skozi Trebnje, lučaj od šestojanke na Občinah, smo postojanke v rokah in držali kazalce na petelinah. Potem pa... Najprej je Tajfun zavil svoj pihalnik na rame in do komolcev potisnil roke v žepe.

Počasi smo začeli tudi dremati. Prejšnjo noč smo slavili li zadnjo zmago, podnevi pa li nas nadlegovali s sestanki in konferencami. Večkrat sem zavil iz kolone ali butnil ob prednika, ker sem med hojo zaspal.

Pred nami je stala samotna hiša. Nenadoma je zadonel klic:

»Halt!« Zbudil sem se in prvi hip

Kako je padel tovariš Jože Može

Tistega aprilskega dne leta 1945 je že zgodaj zjutraj začelo pokati na Rdečem kamnu. Nič nas ni presenetilo, ko smo dobili povelje za napad z nalogo, da očistimo koto levo od Rdečega kamna. Tiho smo se približevali in prodirali skozi lep smrekov gozd. Naši pogledi so bili usmerjeni v močna debela, saj bi se lahko za njimi skrival sovražnik, na vrhove mogočnih dreves nismo pazili. Stopali smo zelo previdno, da ni niti vejica počila pod nogami, saj je bil od previdnosti odvisen uspeh naše akcije.

Prišli smo sovražniku za hrbet. Nape-tost je naraščala, možgani so delovali kot struna. Nam bo uspelo priti v bližino sovražnika na lučaj bombe? Kakšnih 80 metrov pred sovražnikovim položajem so se pričenjali travniki. Bili smo v nevarnosti, da nas opazijo. Vrgli smo se na tla in se začeli plaziti po štirih. Če bi nas kdo od daleč opazoval, bi nas zamenjal s čredo kostrunov, ki se pase po pobočju. Tako sklonjeni smo se približali sovražniku na 40 m. Nemci so bili zatopljeni v borbo z Gubčovo brigado. Sedeli so v okopih in pošiljali dolge rafale proti položajem Gubčeve. Sovražnik ni vedel, da ima za hrbtom jurišni bataljon, ki se ga je močno bal. Samo enkratno srečanje z jurišci XV. divizije je zadostovalo, da si niso več že-

leli srečanja z nami.

Približno 20 m za položajem so imeli beli in nemci dva težka minometa, s katerima so streljali po naših. Najprej smo likvidirali to skupino. Sovražnik ni mogel verjeti, da smo zares napadli. Začeli so obračati svoje orožje proti nam, a prej kot so ga mogli uporabiti, so naše bombe opravile svoje. Kar je ostalo za bombami, smo pometli z brzostrelkami. Sovražnik je bežal na vsej fronti, nam pa pušal orožje. Preko 50 sovražnikovih vojakov je za vedno ostalo na Rdečem kamnu, mi pa smo se vračali na staro mesto k počitku.

Vendar je bil ta dan kot zaklet. Nismo se počivali dobri dve uri, ko smo morali ponovno v boj, tokrat na sam Rdeči kamen. Sovražnik je hotel za vsako ceno prodreti proti Podstencam in v Kočevski Rog, kjer so bile naše bolnice, tiskarne in druge zaedne ustanove. Ker se je sovražnik na Rdečem kamnu utrdil v bunkerjih in napravil postojanko, iz katere je prodiral naprej, je bilo nujno, da ga preženemo. Gubčeva brigada se je že prejšnji dan borila s sovražno tolpo, vendar je ni mogla pregnati. Zdaj je bila vrsta na nas. Poizkušali smo se neopaženo približati, a nam ni uspelo. Nastopili smo v običajni streliški vrsti in s silovitimi jurišem zavzeli prvo utrjeno sovražno vrsto. Sovraž-

Neznanec Rudi.

»Jeseni 1941 smo imeli pri Moretu v Novem mestu sestanek vseh vojnih referentov iz okolice Novega mesta. Zbralo se nas je 10 do 12. Spominjam se, da so bili največji tudi zastopniki iz Žužemberka, Toplice in Sentjerneja. Sestanek je sklical Znan More. V hišo smo seveda prihajali pri različnih vratih in ob različnem času. Med sestankom sta stražila Moretova oče in mati. Takrat smo se pogovarjali, kdo se bo z zbranim orožjem, kako bomo še naprej zbirali orožje in kako bomo pripravili in opre-mili ljudi za v partizane. Sestanek sta vodila dva tovariša, od katerih sem enega poznal pod imenom Rudi. Kasneje, nekaj let po vojni, sem šele na neki konferenci prepoznal v govrniku Viktorju Avblju našega nekdanjega Rudija,« je končal pripovedovati spomine iz leta 1941 tovariš Janez Zupančič iz Zabje vasi.

Spomini na prvo leto

Sestanek v stelji. Po propagandni material v Ljubljano. Sprejem v partijo. Lumpanja, ki niso bila lumpanja. Enainvajset let je dolga loba, kljub temu pa se Tone Staniša iz Dolenjskih Toplic, nosilec spomenice iz l. 1941, spominja še marsičesa iz prvih dni vojne.

— Takrat sem bil razborit — je začel tovariš Staniša. Ničesar se nisem bal. Varoval sem se že, strah pa me ni bilo. Niti pomislil nisem, da bi me lahko zaprli ali počili.

Junija ali julija smo imeli v hosti pri Toplicah, tam, kjer je bila leta 1952 proslava, prvi sestanek. Od Topličanov sva bila navzoča le Tone Henigman s katerim sva tudi kasneje delala vedno skupaj, in jaz, od drugih pa Niko Šilih; ne spominim se zagotovo, če sta bila poleg tudi Znan More in Prežljav Slavko. Ležali smo na trebuhu v stelji in se dogovarjali o zbiranju orožja, pripravah za osvobodilni pokret in drugo. V glavnem pa je bil sestanek le povezava med Novomeščani in Topličani.

Prvi sestanek aktivistov OF smo imeli v starem parku julija ali avgusta. Bilo nas je kakih deset, spominjam pa se le Maksa Henigmana, Slibarja in Franca Bradača. Takrat smo dobili nekake funkcije, kot: ti boš organiziral obveščevalno mrežo po vaseh, ti boš vojni referent, ti boš odgovarjal za zbiranje materiala ali orožja ter podobno, skratka, pripravljali smo sena-upor. Mene so zadolžili za delo z mladino hkrati pa še za obveščanje in intendantsko službo.

Oktobra 1941 sem bil sprejet v Komunistično partijo.

Že prej sem bil skojevec. Na tisti sestanek, ko so me sprejemali, je prišel razen Angelece in Pepce Henigmanove ter Toneta Henigmana, ki je bil sekretar celice, ko je odšel Maks v ilegalo, še Viktor Avbelj-Rudi. Spominjam se, da smo zaradi kamuflaže — sestanek je bil v Henigmanovi hiši — imeli na mizi liter vina in karte. Pred sprejetjem je imel Henigman nekakšen slavnosten govor, potem pa so vsi vstali in mi čestitali. Viktor Avbelj je napisal moje ime in priimek na cigaretni papirček, ki ga je vtaknil v pokrovček nalivnega peresa. Spominjam se še, da je bil takrat deževen dan in da je tovariš Avbelj prišel v hubertusu. Na sestanku smo se pogovarjali tudi o našem bodočem delu.

S Tonetom Henigmanom, s katerim sva delala bolj z mladino in skojevci, sva organizirala tudi več sestankov s fanti iz Toplic in okolice. Vse skupaj sva izvedla kakor pojedino ali piknik, da je bilo manj sumljivo. Pravzaprav je bilo to navidezno lumpanje, v resnici pa sva s Henigmanom takrat fantom govorila o okupatorju, propagirala za OF in navduševala fante za boj proti okupatorju. Tako sva imela enkrat v gostilni pri Klincu na Gornjem Polju okoli 30 fantov, podobne sestanke sva organizirala še v Gašperjevi in Klemenčičevi gostilni, pa tudi v drugih.

Seveda pa sem takrat, leta 1941, delal še druge stvari: nosil sem propagandni material iz Ljubljane, zbiral orožje in podobno, kar pa so spet nove zgodbe.

Nemški policist vekuše številke v pločevinaste tablice. Izseljenci so postali v Rajhenburgu samo še številke, brez-pravna raja in suženjska delovna sila, na katero so čakala polja v daljni Šleziji, Pruski in Pomeranski...

KMETIJSKO
GOZDARSKO PODJETJE
BREZICE
Gozdni obrat
MOKRONOG
voščji za krajevni praznik
in DAN BORCA!

To je suh opis dogodkov. Naprošeni so zoženih zenic in odsotnega pogleda, kratko in stvarno pripovedovali o trpljenju in grenkobi. Presunljiva tragika teh zgodb je v ločitvi od dragih. Z zversko pedantnostjo so nacisti ločili moške in žene, matere in otroke, brate in sestre. Mnogi se niso nikdar več videli. Kadar so oholi vojaki prišli ponje, so se morali v 15 minutah ločiti od domačega ognjišča in vzeti le najnujnejše. Vodili so jih v taborišča smrti, kjer so jih izprijeli v številke brez obrazov, v gorivo za krematorije. Prav zato, ker so mnogi od njih to vedeli, so bili trenutki, ko so jih doživljali, toliko težji.

25 tisoč mark nagrade!

● Tona Javorič, direktor Termoelektrarne Brestanice:

— Organizacija OF je v Brestanici zaživela že leta 1941, takoj po prihodu Nemcev. Nemci so to dobro vedeli, saj so dan za dnem čutili naše delo. Redno je prihajal propagandni material iz Ljubljane, trosili smo letake in bili vedno dobro obveščeni o vseh njihovih namerah. Marsikateri gestapovec je v avtomobilu, ko se je vrnil iz gostilne, našel napis: »Smrt fašizmu — svoboda narodu!« ali rdečo petokrako, naš letak in podobno.

Od volitev jeseni 1943 sem bil sekretar odbora OF Rajhenburg. Navodila za delo nam je iz hribov osebno prinašal sekretar okrožnega komiteja Kozje pok. Gerjevič, ki je prihajal ponoči s spremljevalcem in ostajal čez noč v Rajhenburgu, da se je najedel, preoblekel in z nami pogovoril. Spomladi 1944 sem na zahtevo vodstva napisal poročilo o delu organizacije, ki mu je bilo vročeno. Ko je kmalu nato padel v nemško zasedo na Ložci, so to poročilo pri njem (ubil se je z bombo, preden so ga ujeli) našli. Od naših smo bili takoj o tem obveščeni. Odpravil sem se k burgermeistru (županu) na poizvedovanje. Povedal mi je, da so razpisali 25.000 mark nagrade za živega ali mrtvega člana organizacije in da je k temu znesku on pridelal 5 tisočakov, nato pa mi je brž zaupal, da so že dobili načrt dela organizacije in seznam sodelujočih pri enem izmed vodij, ki so ga ubili. Našel mi je vse točke mojega poročila... Rekel sem: — Nagrada je lepa, seznanim imate, vse kaže, da boste zadevo kmalu uredili? — Nadaljeval je, da ne bo šlo tako lahko, in mi zaupal, da v Rajhenburgu delajo banditi Djuro (to sem bil jaz), Bratec itd. Trdil sem, da teh ljudi v Rajhenburgu vendar ni. Seveda ne, ko pa delajo pod drugimi imeni, je odvrnil. Nato sem mu dokazoval, da ima človek lahko samo eno ime.

Potem sva se razšla. Ugotovil sem, da nič ne vedo. Bürgermeister Preskarja sem leta 1945 po osvoboditvi našel v Rajhenburskem gradu med zaporniki in mu, ko me je prosil, naj posredujem zanj, povedal, da sem bil tisti bandit Djuro jaz. Onemel je, se obrnil in odšel od ograje.

Po letih in po abecedi...

● Marica Sinkovič iz Brestanice:

— 8. marca 1942 ob 3. p. n. c. so prišli po nas. Doma smo bili oče, mati, jaz in brat. Stara sem bila 16 let. Odvedli so nas v rajhenbursko taborišče. Še istega dne popoldne smo odšli s transportom v Celje, kjer so nas namestili v prehodno taborišče v okoliški šoli. Okna so bila zabita z deskami, nihče ni smel po-

gledati skozi špranje. Četrty dan so izločili moške v starosti od 18 do 50 let. Z mano sva ostali sami. Tri dni nato so nas odvedli na dvorišče in izločili nad 18 let stare ženske ter jih takoj odpeljali s kamioni. Otroci smo ostali sami brez očetov in mater. Naslednjega dne so izločili še nad 50 let stare žene in moške. V šoli je bilo 30 do 45 po nekaj tednov starih dojenčkov, za katere nismo vedeli, čigavi so, prav tako ne za mlajše otroke, ki so komaj govorili.

Šla sem s transportom dojenčkov v Fronleiten pri Gradcu. Tam se je spet pričela selekcija po letih in po začetnih črkah priimkov; zverstvo, ki je ločilo še bratce od sestrice in oboje med seboj. Tako so iz tisočev otrok, ki smo bila tam zbrani, nastali štirje transporti. Odvedli so me v

Marica Sinkovič

Neumark, kjer sem bila do konca vojne. V taborišču nas je bilo nekaj večjih deklet, ki smo morale skrbeti za red in snago, hraniti, šivati, prati in krpati mlajše ter pomagati v kuhinji. 10. oktobra 1942 so mi sporočili, da je oče umrl v Auschwitzu za srčno napako. Ustrelili so ga pri delu, 3 mesece za tem, ko je prišel v taborišče. Mama je preživela v Auschwitzu 6 mesecev, in kot so mi sporočili, umrla za tifusom. Mlajšega brata so izpustili, odšel je takoj v partizane in tam padel. Leta 1945 sem se vrnila v prazen dom.

»Na svidenje! Pokonci glave!«

● Dr. Jože Čakš s Senovega:

— Kot študent sem v letu 1941 hodil ilegalno čez me-

Dr. Jože Čakš

jo v Ljubljano po zvezo. Živel sem doma v Smarju pri Jelšah. V septembru 1941 sem se vračal iz Ljubljane čez Kostanjevico in prešel mejo v dobavskem gozdu z nekim Belokranjem. Ko sva jo peš mahala po gozdovih proti železnici, sem mu kazal Rajhenburski grad in mu pripovedoval, da v njem Nemci zbirajo naše ljudi za taborišča. Na vlak sem kmalu nato izvedel, da so moji že v gradu... Izstopil sem eno postajo pred Smarjem in se ponoči odhitopatil domov. Hiša je bila prazna in zapечатena. Tri dni sem se nato skrival pri znancih v hribih, ko pa sem zvedel, da drže očeta kot talca v Smarju, dokler se ne javim, sem se šel javiti. Nato sva bila z očetom tri tedne skupaj zaprta ter s transportom odvedena v Rajhenburg. Tam smo se našli z ostalo družino: z mamo in štirimi brati. Malo pred našim prihodom si je v rajhenburski bazi neka žena iz Laškega v obupu prerezala žile. Popoldne ob štirih smo že odšli v šestostopih po poti iz gradu proti postaji. Ob vsej poti so stali Rajhenburčani v špalirju ter nas bodrili s klici:

»Na svidenje! Pokonci glave! Se se bomo videli!«

To slovo od Rajhenburga je bilo nepozabno doživetje. Odhajali smo trdnjše, polni vere v zmago in v to, da se bomo vrnili. Istega dne ob šestih zvečer je naš transport kot predzadnji krenil na jug v Požego. Tam so nas namestili v baraki, v kateri so prejšnjega dne ustaši s strelji pokosili 450 pravoslavcev. Stene so bile krvave oškropljene z možgani in preluknjane od streliv...

Harmonikar Lenart v sprevodu

● Anton Kacjan iz Brestanice:

— Bil sem med prvo skupino 11 ljudi v Rajhenburgu, ki so jo Nemci aretirali konec junija. Gestapovci so nas odvedli na grajski hlev, barak takrat še ni bilo. Tam je bilo že okoli 200 duhovnikov iz Stajerske. V treh tednih so iz vseh vetrov navlekli ljudi za en transport. Aretirani Brestaničani smo po treh tednih odšli pod stražo domov, kjer smo vzeli najnujnejšo prtljago, z nami pa so odvedli tudi naše žene. Nato so nas še temeljito preiskali in sprevod je krenil. Več kot 500 nas je bilo v njem. Cesta je bila zastražena, kot da vodijo zločince, vsa okna zaprta. Nobenih solz nismo dali od sebe, na čelu spreveda pa je vsej žalosti in trpljenju navkljub na široko raztegoval meharmonikar Lenart ter igral in pel. Zvečer je vlak krenil proti Srbiji v Vrnjačko banjo in Trstenik, točno 4 leta na to pa se je naš transport vrnil v osvobodeno domovino.

Anton Kacjan

Vse: od šivanke do konja...

● Milan Vutkovič — Severin iz Brestanice:

— V aprilu 1943 mi je Maks Košar s Planine prinesel nalog organizacije, naj se javim za oskrbnika pri Helmatbundu, kjer so

Milana Vutkoviča

iskali nemško govorečega človeka. Sprejeli so me. Zbral sem poročila in bil v stalnih »uradnih« stikih: žandarmerijo in rezervno policijo. Vso uradno pošto, ki je prihajala k Ortsgruppenführerju, sem mimo straže nosil ponoči na javko Čirče k Budni. Tam me je čakal komisar odreda. Nad soparo sva vsa pisma odpirala, pomembne stvari si je izpisal, nato pa sva pisma spet zalepila. Došlo pošto sem naslednjega dne kot po navadi odprl in dostavil Ortsgruppenführerju na mizo. Nikdar ni nič posumil... Iz trgovine, kjer sem bil namestnik poslovođe, sem marsikaj poslal karkoli partizanom, bodisi perilo bodisi kaj drugega, saj mi je komendant odreda večkrat v šali rekel, da partizani porabijo vse, od šivanke do konja...

Interniranec 57 878

● Karel Zener iz Brestanice:

— 14 dni po prihodu so mi Nemci odvzeli radijski sprejemnik, nato pa so se vrstile preiskave. Za teden dni so me odvedli v krške zapore, pa nato izpustili. Pripravljal sem se na pobeg na Hrvaško, kjer sem nameraval spraviti ženo, sam pa oditi v partizane. Zjutraj ob treh, preden sem namero izvršil, so mene, ženo in mojo mamo aretirali in odvedli v rajhenbursko bazo, od tam še istega dne v Celje in po dveh dneh v Auschwitz. Zena in mama sta tam podlegli prej kot v treh mesecih. Jaz sem vzdržal do konca. S transportom nas je prišlo v Auschwitz 117 Slovencev, in le trije smo se vrnili živi. Tan. sem doživel pekel. Skoraj štiri leta dan za dnem za zajtrk pol litra grenkega repnega čaja, za kosilo pol litra vode z nekaj zelmi (juha) in 4 krompirji ali samo 1 liter »juhe«, za večerjo pa 10 dkg kruha in rezina salame ali žlička marmelade. Stražar esesovec mi je ob neki priložnosti z enim udarcem izbil 14 zob, pretepli so me skoraj do mrtvega. Ni da bi našteval. Krematorij je neprestano požiral trupla. Nečloveški sadizem, Slaboten

Karel Zener

interniranec je moral izkupati jamo in se uleči vanjo tako, da so mu noge, roke in glava gledali iz nje. Nato so ga zagrebli živega in naščuvali nanj psa, da mu je trgal dele, ki so gledali iz zemlje. Interniranci so morali stražarjem v zabavo loviti v mlakah žabe in pred njimi žive jesti. Pred nami so obešali starčke in otročice, svoje tistih, ki so pobegnili. Ujete ubežnike so žive pribijali ob vohu v taborišče za roke in noge in jim prerezali prsa ali trebuh, da je drobovje viselo iz njih.

Dneve in noči bi lahko pripovedoval. Kadar koli pogledam na tetovirano številko 57878 na levi podlakti, me še vedno zmrazi.

Fantje iz Kumanova

Fantje iz naših krajev, ki so pri vojaki v Kumanovu, pošiljajo prisrčne čestitke za DAN BORCA, znanec, prijatelj in sorodnikom pa topel pozdrav! Mladini iz Smolenje vasi in Globodola želijo še mnogo uspehov! Alojz Smuk, Stanko Rozman in Franc Vodopivec.

Čestitka iz Strumice

Dolenjski fantje, ki služijo vojaški rok v Strumici v Makedoniji, čestitajo ob Dnevu borca vsem domačim, znanec in bralcem Dolenjskega lista. — Stane Hren, Peter Mikec, Jože Medle, Franc Hren, Martin Jenič, Franc Merkun, Stefan Rozman, Ivan Rajk, Vide Smajdek, Gregor Kovšek, Anton Bukovec in Tone Zupančič.

KAKO JE BILO PRI

11. aprila 1941 sem se po razsulu jugoslovanske vojske srečno vrnil domov, kjer sem našel že izrednice okupatorjeve policije. Tiste čase so bile vse trgovine v Rajhenburgu — tudi jaz sem jo imel — stalno oblegane od mimoidočih nemških oficirjev. Največ so povpraševali po pravi kavi in jo vso pokupili. Po trgu so se sprehajali tudi gestapovci v črnih uniformah ter z mrtvaškimi glavami na kapah. Noč za nočjo je večina tržanov nemirno spala, vstajali so iz postelj in hodili k oknom, boječ se tistega strašnega policijskega »Aufstehen!«, ki je pomenil toliko kot težko slovo od doma.

To se je vleklo iz tedna v teden, iz meseca v mesec, 18. avgusta 1941 so se nemški policisti ustavili tudi pred mojo hišo. Seveda ponoči. Z žepno svetilko so obsvetili hišno številko, zaropotali na vrata in izrekli tisti neumljeni »Aufstehen!« Moral sem jim odpreti.

Na spisku so imeli vso družino. Ko sta policaja pregledala, če je vsa družina na mestu in sta ji na-

ročila, naj se pripravi za odhod, sta rekla, da morata še v trgovino, da pregledata pokvarjeno blago. V trgovini sta brž nabasala nahrbtnike s cigaretami, mastjo, bonboni itd. Zapisnika nista delala, le trgovino sta potem zapečatila. Dejala sta nam, naj vzamemo s seboj le najnujnejše in sta nas nato odgnala v zbirno taborišče — v barako števil. 4 — pri trapistovskih hlevih. Tu so nas preiskali in nam še tisto malo, kar smo imeli s seboj, pobrali. Mariborske kulturne delavke so preiskovale ženske. Morali smo se tudi sezuti, če ne bi morda imel kdo kakšnih dragocenosti v čevljih. Dobili smo »svetinjice« s številkami in vozovnice za Čačak. Vendar sem imel srečo. Pred odhodom transporta sem bil kot gasilec z vso družino izpuščen na svobodo. Prav tako tudi moj sosed kovač Zaleznik, ki je bil gasilski strojnik. Okupatorju sem obljubil maščevanje, kjer koli bo mogel. In res sem svojo gasilsko službo, ki me je sicer rešila izselitve in pregnanstva, redno upo-

Kundmachung

über staatspolitische Maßnahmen im Grenzgebiet

Aus staatspolitischen Gründen muss aus nachstehender Grenzzone eine Umsiedlung durchgeführt werden.

Diese Zone umfasst folgende Gebiete und Gemeinden:

1. Vom Guts Ruda.
2. Vom Guts Trifalt.

Die Umsiedlung erfolgt in das Deutsche Reich. Das Eigentum der Umsiedelten wird gewahrt oder entschädigt.

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark.

Razglas

o državno-političnih ukrepih v obmejnem ozemlju

Iz državno-političnih razlogov moramo izvršiti preselitev iz spodaj navedenega obmejnega paja.

Te pas obsega naslednje področje in občine:

1. Od območja Ruda.
2. Od območja Trifalt.

Preselitev se bo vršila v Nemčijo. Preseljeni bodo svojo lastnino obdržali, ali pa dobili odškodnino.

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark.

Razglas »Sefa civilne uprave za Spodnjo Stajersko« z dne 20. oktobra 1941 o preselitvi Slovencev iz Spodnjega Posavja in ozemlja ob Sotli v Nemčijo

Po trnovi poti do svobode

(Nadaljevanje s 1. strani)

leta 1941 obsodili na smrt, pa so posamezniki še vedno pripravljali opravljati kakršnakoli dela, tudi taka, ki so n. pr. za Nemce »nizkotna«, manjvredna. Tako pomagajo nekateri naši ljudje krepiti gospodarsko moč Nemčije, ko hodijo tja na tlako in se prodajajo za stara motorna kolesa ali avtomobile. Mar ni dovolj dokazov, da fašizem pravzaprav sploh ni mrtev, da znova dviga glavo, da bi lahko že jutri spet poskusil zgrabiti ves svet za vrat? Razmislimo o tem, ko se pripravljamo na letošnji 4. julij — DAN BORCA JUGOSLOVANSKIH NARODOV.

Danes se na svetu številni narodi borijo za svobodo, za neodvisnost, za svobodno osebnost človeka, da bi lahko sami sebi gospodarili in se upravljali. Zato padajo še vedno velike, dragoce ne žrtve. Mi pa vse to že imamo. Imamo še dosti več kot samo svobodo: v lastnih rokah držimo ključke za naš gospodarski napredek, za boljše življenjske pogoje in našo srečo! V mehanizmu socialistične demokracije razvijamo na vseh področjih naše gospodarske, politične in splošne družbene dejavnosti vse naše sposobnosti. Uspehi zato ne zaostajajo; hitro gremo naprej, naša skupnost — od podjetja in kra-

ja, kjer živimo, tja do zvez — živi in ustvarja s polnim poletom za lepši jutrišnji dan. Toda ali se vedno in povsod tega tudi dovolj zavedamo? Ali znamo to vedno tudi pošteno ceniti in vrednotiti?

V zadnjem času veliko govorimo o naših gospodarskih težavah. O tem je govoril tovariš Tito v Splitu. Zvezna ljudska skupščina je že sprejela določene sklepe za utrjevanje našega gospodarstva. Težave, ki jih imamo, so nastale čisto krat po naši krivdi in zaradi nepravilnih stališč, ki jih imamo do dela. Nikjer na svetu namreč ne more veljati načelo, da bi nekdo za malo dela dobil veliko nagrado, pri nas pa je včasih že kar kazalo, da bo to za nekatere držalo! Izvajali smo investicije, če so bile ekonomsko utemeljene ali ne; nismo dovolj upoštevali trga in proizvodnje od industrije do kmetijstva nismo dovolj preusmerili za potrebe domačega in tujega trga. Nismo vedno znali poskušati notranjih rezerv, da bi pocenili proizvodnjo. Nagrajevanja nismo dovolj navezali na produktivnost dela in pod. Čestokrat smo šli drugačno pot: z nizko proizvodnjo in s slabo kvaliteto, pa z visokimi cenami smo iskali visoke dohodke in s tem povzročali nestabilnost v našem gospodar-

stvu. Zniževali smo življenjsko raven, večkrat smo pokazali, da nismo sposobni za solidno trgovino s tujino. Z nepravilno delitvijo dohodkov znotraj kolektivov pa smo povzročili neupanje delovnih ljudi do naše socialistične skupnosti.

Premislimo! S takim svojim delom, s takimi stališči in negativnimi pojavi se prav gotovo nismo najboljše oddolžili žrtvam naše revolucije in narodnoosvobodilnega boja, katerih se te dni spominjamo. Zato nas morata prav letošnji DAN BORCA in spomenik, ki ga bomo jutri odkrili v Brestanici, združiti še tesneje v enotno fronto za gospodarski napredek naše socialistične skupnosti od podjetja, komune pa tja do federacije. Razčistiti moramo napačna pojmovanja; socialistična demokracija in njen mehanizem nista sredstvo za izkoriščanje in mahinacije za osebne namene in za zaviranje napredne misli. Nasprotno, oboje je sredstvo, s katerim lahko vsak državljani prispeva svoj delež po svoji sposobnosti za razvoj našega gospodarstva, za utrjevanje socialističnih odnosov. Oboje nam pomaga, da bomo okreplili organe delavskega in družbenega samoupravljanja, brez katerega si ne moremo predstavljati bolj-

šega življenja nas vseh. To, kar nekateri naši državljani zaslužijo v tujini, ko tam prodajajo svoje moči tujcem, pa imajo možnost zaslužiti tudi doma, če bodo seveda delali prav s takim poletom in pridnostjo, kot morajo delati po svetu! Zato si prizadevajmo, da bomo na vsakem delovnem mestu vložili vse naše sposobnosti in napore za odpravljanje negativnih pojavov in teženj, ki zavirajo naš razvoj in slabijo naše socialistične družbene odnose. V tem lahko najde rešitev sleherni delovni človek naše skupnosti. S tem pa bo uresničil tudi vse svoje težnje, ki jih goji.

V tem smislu želim vsem občanom mnogo uspehov pri vsem njihovem nadaljnjem delu. Iskreno čestitam za naš veliki praznik, ko obujamo spomine na temne dni naše preteklosti in ko si vsi želimo, da tako velikih, hudih preizkušenj ne bi bilo treba več prestajati.

STANE NUNCIO
predsednik ObLO
Videm-Krško

Barake pod gradom v Brestanici, skozi katere je šlo tisoče Slovencev s Krškega polja na pot v mrzlo, sovražno tujino. Slika je tokrat prvič objavljena

»ZA LAS JE SLO...«

»Bilo je jeseni 1941. Bil sem železničar, pri novo-meški železnici pa blagajnik OF. Zbral sem denar in raznašal literaturo — največ p-pagandni material. Neko noč sem si za hlače zatlal sveženj Poročevalcev in se vračal proti domu. Prav ko sem stopil z mostu, je z Ragovske ceste stopil italijanski oficir. Pod nos mi je pomolil pištolo in mi po italijansko velel, naj dvignem roke kvisku. Odložil sem službeno torbo in dvignil roke. Priznam, da so se mi dvigali tudi lasje. Italijan mi je pogledal v torbo in me pretipal ob bokih ter zadal ob pasu, po nogah in ne vem, kod še.

Srečo sem imel, da me ni po trebutu, kjer sem imel Poročevalce. Ni treba posebej povedati, da se mi je odvalil kamen od srca, ko je rekel: »Vila!« (»Poč-di!«).

Brez oklevanja sem porbral torbo in jo mahnil domov. Tik pred stanova-

njem v Zabji vasi me je nenadoma obkolilo 15 Italijanov, ki so dvignili puške. Zame se je zavzel neki oficir, ki je stanoval pri meni. Tovariš Janez Zupančič je zavzdihnil, kot bi še enkrat preživel dogodek, in končal:

»Res mi je trda predla!«

VSEM TOVARIŠEM IN TOVARIŠICAM,
KI SE BODO 4. JULIJA ZBRALI
NA VELIKI PROSLAVI V BRESTANICI,
POŠILJAMO TOPE POZDRAVE IN ČESTITKE,
PREBIVALSTVU IN KOLEKTIVOM
SPOD. POSAVJA PA VOŠČIMO
ZA DAN BORCA!

**TERMoeLEKTRARNA
BRESTANICA**

Razveselite znance in
svojce v tujini z
DOLENJSKIM LISTOM!

Skupina izseljencev iz Skopje pri Cerkljah v rajhenburškem taborišču (8. novembra 1941)

NAS MED VOJNO

rabljaj za namene naše borbe.

Na Rožnem pri Brestanici smo gasili železniško čuvajnico; v njeni kleti je bilo mnogo municije in nekaj pušk. Tedaj mi je bila največja skrb, odpeljati municijo partizanom. Z gasilcem Ludvikom Krevljem sva zbasala 50 kg patronov v gasilski avto. Naslednje jutro sem vzel kolo in močno rižnato vrečo, da odpeljem dragoceni tovor iz gasilskega avtomobila. Na municijo je pri meni že čakal stalni kurir Franci Brilej iz Soteljskega, da jo v presledkih odnese na dolo'eno javko. Doma nisem povedal, kam grem. Tovor sem s težavo prepešal na kolesu do domače hiše, pred katero sta stala nemški hauptmann in oberleutnant. V trenutku, ko sem skočil s kolesa, mi je vreča padla naravnost pred nemška oficirja. Hauptmann me je brž vprašal, kaj imam v vreči. Odgovoril sem mu, da stare gasilske spojke iz medenine, ki jih moramo po navodilih zamenjati za železne. Pohvalil me je, da je lepo, ker tako skrbim za njho-

vo vojsko... Vreča se k sreči ni raztrgala. Odnese sem jo za hišo in se pošteno oddahnil, kajti trenutek prej je moja glava visela le na lasu.

Nekega nedeljskega popoldneva potrkna na vrata mlada ženska. Ko ji odprem, me pozdravi z lozinko: »Lahko dobim svetlo pismo?« »Lahko, v tretji izdaji«, je bil moj odgovor. Ujemalo se je. Ženska je bila kurirka. V plašču je imela všito poročilo od Mirana s Pohorja za Marjana na Kozjanskem. Pripeljala se je z vlakom. Imela je naročeno, da prenoči v Rajhenburgu in se v ponedeljek zjutraj s prvim vlakom odpelje. Tako je tudi bilo.

Kakšni dve uri po njenem odhodu pride od vlaka zopet nepoznana ženska z isto lozinko, kar bi pa ne smelo biti. Prepričan sem bil, da je bila prva poslana od gestapa. Prva je odšla brez poročila, medtem ko je druga zahtevala odgovor, ker brez njega ni hotela odpotovati. Čakala je v hiši ves dan in nato odšla. Prosil sem jo, naj vpraša komandanta, zakaj

sta bili poslani kar dve skoraj v istem času in z isto lozinko. Če je bila prva prava, naj mi pošlje odgovor »V Ptuj se čebula sigurno dobi«. Minevali so dnevi. Čakal sem, kdaj stopi gestapo pred mene. Kadarkoli sem videl črni gestapovski avtomobil z zadnjimi številkami 33, sem jo popihljal pri zadnjih vratih v gozdiček za hišo in čakal da je avtomobil spet odpeljal. To je trajalo štirinajst dni. Šele tedaj je prišlo težko pričakovano pismo: »V Ptuj se čebula sigurno dobi, pač pa bi morala prva pošiljka priti prej in pod drugim naslovom.« Oddahnil sem se spet za nekaj časa. Prva kurirka, trgovska pomočnica, je bila doma nekje od Ljutomera. Službovala je pri nemškem družini in je morala zginiti k partizanom. Postala je aktivna kurirka. Druga je bila od Ptuj, odgnana v Dachau, vendar je pobegnila in tudi postala kurirka.

Nekoč sem bil zaradi veze na Bohorju. Do Skofovega križa so prišli kurirji ter mi izročili razna poročila in več pisem od partizanov za njihove svojce. Zakasnil sem se. V Rajhenburgu je bila policijska ura ob desetih zvečer, kazalec na uri pa se je bližal na polnoč. Pri kinodvorani me je

prijela nemška patrulja. Odnala me je v salon gostilne »Pod lipa«, kjer se je nahajal dežurni oficir, narednik in nekaj vojakov. Dežurni oficir mi je ukazal naj se slečem. Vedel sem: pisma bodo našli. Tedaj pa pravi prisotni »spis« (narednik), ki je z nami simpatiziral: »Pustite človeka! To je trgovec, ki ga dobro poznam. Zanesljiv je!« Spet sem jo srečno izvozil in pisma so prišla tja, kamor so bila namenjena.

Drugič spet sem hotel odposlati zaboj s čevlji, sanitetnim materialom in živim do kasneje padlega Anderluha Slavka na Veliki kamen. Pri meni se je ravno mudil kurirček Marjanček iz Kozjega. Mimogrede sem mu pokazal zaboj z voznimi in mulami. Marjanček jih predrzno poprosi, naj vzamejo njegov zaboj s »fasungo« na svoj voz. Vrhu zaboja je sedel nemški vojak s puško in odpeljali so se proti Velikemu kamnu. Nestrpno sem čakal obvestila. Drugo jutro mi je Marjanček povedal, da so nemški vojaki zaboj celo sami raztovorili...

V Rajhenburgu »Pod lipa« je imel Jug svojo gostilno. K njemu je zahajal okupator po obvestila. Posebno se je tam rad zadrževal gestapo. Jug je ve-

dno mislil, da sem nemški simpatizer, zato mi je marsikaj zaupal, posebno še, če sem mu postregel s kakšno viržinko. 4. marca 1945 mi reče, naj stopim malo z njim, da mi ima nekaj važnega povedati: »Dobili in ustrelili smo partizanskega komandanta. Pri sebi je imel še toplo pismo od »Florjana«. Razpisali smo nagrado 20.000 mark za tistega, ki nam dobi »Florjana«. Odvrnil sem mu: »Tudi jaz si jo želim!« Jug seveda ni vedel, da je to povedal pravemu »Florjanu«. Komandant, pri katerem so našli tisto moje pismo, pa je bil Franjo Urbanč-Mihail, pooblaščenec OZNE.

Približno dva meseca pred osvoboditvijo se je pojavil pri meni namestnik brežiškega gasilskega kreisführerja Wolff. Ukazal mi je, da mora biti gasilski avto v strogi pripravljenosti, ker bo treba iti braniti Maribor pred zračnimi napadi. Strpati je bilo treba vanj obe motorni brizgalni in vse orodje. Vprašal sem ga, kje bo sedelo moštvo, če vzamemo vse to v avto. Odvrnil mi je, da bo šel zraven samo šofer. To mi je dalo misliti.

Drugi dan sem se odpeljal v Brežice do gasilskega kreisführerja Roma in

kreisführerja Svobode. Pri njima se je ravno tedaj mudil tudi gestapovec Lutz. Povedal sem jim, kako in kaj je na stvari in da mi pač lahko zaupajo, ker partizanov čakati nikakor ne smem. Spoznali so me za »zanesljivega« in mi zaupali, da nameravajo avto za vsako ceno odpeljati s seboj. Pomenili smo se, da me pravočasno pokličejo in bom prišel po nje. Tedaj so začele prihajati skozi Rajhenburg prve ustaške kolone. Iz občine prihiti k meni čuvaj, da Brežice telefonično zahtevajo, naj takoj dostavim gasilski avtomobil. Doma naročim, naj rečejo, če kdo povpraša po meni, da sem že odšel in da so me gotovo ustavili kje ustaši.

Odšel sem po gasilski avtomobil in ga odpeljal v nasprotno smer — v Kalíšovski gozd. Ustaši so me res ustavljali in tudi streljali za menoj, vendar mi avtomobila niso mogli vzeti. Doma pa je telefon iz Brežic zaman klical...

Z avtomobilom sem bil potem deset dni v partizanih, po osvoboditvi pa sem se z njim srečno vrnil v Rajhenburg. Ker v trgu tedaj ni bilo rešilnega avtomobila, sem z gasilskim avtomobilom potem opravljal tudi to funkcijo.

Miško Zmave.

Verižna trgovina in milijoni izza mize

Obsodbe vredno verižništvo v Vinu Brežice — Več kot 10 milijonov neupravičenega zaslužka — Odkupovalce, ki je zaračunal potne stroške in kilometrino dvema podjetjema hkrati in v 6 mesecih obračunal 223 dnevnic ter prejel na ta način 1 milijon dinarjev, delo pa opravlja doma za mizo — Moderni »sveti duh«: hkrati je bil »pri čujoč« na več krajih! — Odkrita je spet ena izmed tančic, čemu moramo dostikrat tako drago plačevati blago!

Organi okrajne tržne inšpekcije so v podjetju VINO Brežice odkrili primer verižne trgovine in osebnega okoriščenja. 18. oktobra 1961 je v podjetju prevzel honorarno zaposlitev inž. Mihael Gikić iz Zagreba. Tega dne so z njim podpisali kar dve pogodbi in na ta način in precejšnji meri omogočili vse, kar je sledilo. V prvi (videti je, da je imela zgolj namen zadostiti predpisom) je sklenjeno, da je inž. Gikić postal honorarni uslužbenec podjetja VINO Brežice, z nalogo prodajati vse vrste blaga, ki spadajo v dejavnost podjetja. Od ustvarjenega prometa naj bi dobil po določenih pravilnikih 2 do 2,5 odstotka provizije pod pogojem, da se v tej proviziji obračuna tudi 15 tisoč din mesečnega honorarja, kilometrina za prevoze z njegovim osebnim avtomobilom, dnevnice in stroški pogovorov z njegovim telefonskim aparatom. Pogodbo so podpisali direktor, računovodja in inž. Gikić. Potrdilo, s katerim avtomobilom, dnevnice Kranj kot svojemu stalnemu uslužbencu morala dovoliti honorarno zaposlitev, je predložil še 24. aprila letos, ko so bili grehi že odkriti. Hkrati so pri VINO Brežice podpisali z njim še pismeni dogovor, s katerim je bil inž. Gikić sprejet v redno delovno razmerje kot organizator odkupa in za opravljanje drugih poslov. Prejemki so tu določeni »za spoznanje« drugače: 15 tisoč din mesečne plače, kilometrina, dnevnice in stroški telefonskih pogovorov, vendar brez določila, da se vse to obračunava v okviru provizije. 23. oktobra 1961 je inž. Gikić prejel še uradno štampiljko VINA Brežice in tako oborožen prišel »delovati«. Kot boste videli, je uradovalec največ izza mize v stanovanju v Zagrebu in se pri tem posluževal telefona, brzojav in pisem, kljub temu pa je v 6 mesecih nabral precej dnevnic, zaračunal precej kilometrine in povzročil precej škode.

Organizator odkupa in za opravljanje drugih poslov. Prejemki so tu določeni »za spoznanje« drugače: 15 tisoč din mesečne plače, kilometrina, dnevnice in stroški telefonskih pogovorov, vendar brez določila, da se vse to obračunava v okviru provizije. 23. oktobra 1961 je inž. Gikić prejel še uradno štampiljko VINA Brežice in tako oborožen prišel »delovati«. Kot boste videli, je uradovalec največ izza mize v stanovanju v Zagrebu in se pri tem posluževal telefona, brzojav in pisem, kljub temu pa je v 6 mesecih nabral precej dnevnic, zaračunal precej kilometrine in povzročil precej škode.

Organizator odkupa in za opravljanje drugih poslov. Prejemki so tu določeni »za spoznanje« drugače: 15 tisoč din mesečne plače, kilometrina, dnevnice in stroški telefonskih pogovorov, vendar brez določila, da se vse to obračunava v okviru provizije. 23. oktobra 1961 je inž. Gikić prejel še uradno štampiljko VINA Brežice in tako oborožen prišel »delovati«. Kot boste videli, je uradovalec največ izza mize v stanovanju v Zagrebu in se pri tem posluževal telefona, brzojav in pisem, kljub temu pa je v 6 mesecih nabral precej dnevnic, zaračunal precej kilometrine in povzročil precej škode.

8 MILIJONOV IN POL PRI SLIVAH

V lanskem decembru je VINO Brežice kupovalo suhe slive za izvoz. Od 2 milijonov kg je bilo 500 tisoč kupljenih pri KZ Gradcaec, vse ostale pa pri grozistih. Od tega je inž. Gikić odkupil 1 milijon kg. V decembru lani so po njegovem posredovanju prodali izvozniku Imex iz Kopra 500 tisoč kg sliv, čeprav se tudi VINO Brežice ukvarja z izvozom in novi posrednik torej ni bil potreben. Pri tem so z razliko v ceni zaslužili 8 milijonov 550 tisoč din. Tudi pri prodaji lanenih pogac se je prav lepo razvelo verižništvo. Tovarna olja iz Zagreba jih je dobavila neposredno kupcem v inozemstvu, inž. Gikić pa jih je še prej za VINO Brežice prodal izvozniku Agrarcoopu v Zagrebu. Pri verižni prodaji 177 ton lanenih pogac je VINO Brežice pridobilo 335 tisoč din. Razen tega je sklenil še 2 mesečarska posla s trgovsko agencijo Orogres (Skopje), po katerih dobavi VINO Brežice dvema kupcem po 100 t sončničnih pogac. Do konca maja letos je tovarna olja iz Zagreba dobavila 2 vagona (26 ton) teh pogac v Brežice, kjer so oba vagona predpisovirali na naslov kupcev. VINO Brežice je pogace kupilo po 25 in prodalo po 35 din ter pri tem »zaslužilo« 232 tisoč 327 dinarjev.

Inž. Gikić kot trgovec ni bil tankovest, pa tudi v njegovem odnosu do kolektiva VINO Brežice, kjer je bil v honorarnem delovnem razmerju, za-

man iščemo morale in poštenosti. V 6 mesecih je pri svojem matičnem podjetju Oljarni Britof-Kranj in pri VINO Brežice obračunal skupno 223 dnevnic, čeprav je bilo v tem razdobju le 152 koledarskih dni, od teh pa le 152 delovnih dni. V tem času je VINO Brežice hkrati zaračunal 133.538 din za telefonske pogovore, brzojavke in pismene pošiljke. Iz predloženih potrdil je možno razbrati, da je telefon na svojem stanovanju v Zagrebu v 76 dneh uporabljal za medkrajevne pogovore. Razumljivo je torej, da takrat ni mogel biti na terenu. Obema podjetjema je obračunal skupno 32.800 km voženj s svojim osebnim avtomobilom in prejel za to 530.400 din. V oktobru 1961 je kot »začetnik« v obračunih obema podjetjema še navajal enake kraje potovanja, pozneje pa se je že tako usposobil, da je bil, po obračunih sodeč, lahko hkrati na dveh različnih krajih... Za vse to je v obeh podjetjih v 6 mesecih prejel 1 milijon 188 tisoč 938 din kilometrin, dnevnic in poštinskih stroškov. Ze ob tem znesku se nam dvigajo lasje, ne da bi pristeli redne prejemke in pro-

vizije, čeprav smo prepričani, da je oboje brez oklevanja sprejemal tako pri Oljarni Britof-Kranj kot pri VINO Brežice.

Komentar je nepotreben, saj iz vsega, kar smo naštetili, veje tolikšno pomanjkanje najpreprostejše poštenosti, da se vsakomur obračča želodec. V taknem poslovanju najdemo odgovor, zakaj je pot blaga od proizvajalca do potrošnika nemalokrat tako dolga in zakaj mora potrošnik tolikokrat plačevati blago precej dražje, kot bi ga sicer. Verižna trgovina takšne vrste je pojav, vreden ostre obsodbe. Vprašujemo se, kako so v kolektivu VINA Brežice mogli dopustiti, da se je takšna umazana trgovina tako razvila in trajala toliko časa. Vprašujemo se: kakšna je njihova evidenca nad družbenimi sredstvi, s katerimi razpolagajo? Od organov samoupravljanja pričakujemo, da bodo brez odlašanja obračunali z vsemi, ki so pri tem sodelovali bodisi posredno bodisi neposredno ali pa so tak razvoj dogodkov s svojo malomarnostjo podpirali.

OB 4. JULIJU, DNEVU BORCA, POZDRAVLJAMO DELOVNO LJUDSTVO NAŠE DOMOVINE, VSE CLANE ZVEZE BORCEV, KAKOR TUDI VSE INTERNIRANCE IN IZSELJENCE!

TRGOVSKO PODJETJE

»K R K A« — BREŽICE

Z VSEMI POSLOVALNICAMI

Prosvetni delavci in prometna vzgoja

Komisija za prometno varnost v občini Videm-Krško je letos spomladi izvedla skupno z AMD in Zavodom za pedagoško službo široko akcijo za uvedbo pouka o prometni varnosti v vseh osnovnih šolah v občini.

Učiteljski kolektivi so v drugem polletju tega šolskega leta uvedli v vseh oddelkih osnovnih šol po eno učno uro na teden iz tega predmeta. Ze v začetku so se pokazale težave, ker večina učiteljstva za temeljit

pouk prometne vzgoje sploh ni bila usposobljena. Zato je bilo zadnje mesece v Krškem, na Senovem in na Raki več tečajev o prometu in prometni varnosti. Tečajev se je udeležilo 42 prosvetnih delavcev in nad 20 oseb, ki pomagajo šolam pri tem delu. Med njimi je bilo nekaj članov šolskih odborov in vodij interesnih pionirskih krožkov. Predavali so komandirji vseh treh postaj LM. Predavatelji in slušatelji so bili vedno točni, čeprav je bilo marsikomu treba iti nad uro.

Vztrajnost tečajnikov in trud predavateljev sta bila poplačana 15. junija, ko so prosvetni delavci tečajniki pred izpitno komisijo v Krškem opravili teoretični del voznškega izpita.

Ta kader usposobljenih predavateljev je jamstvo za uspešen pouk o prometu in prometni varnosti v bodočem šolskem letu.

Oton Mikulič

Pozdrav iz Zrenjanina

Dolenjski fantje, ki so pri vojakih v Zrenjaninu, iskreno čestitajo vsem borcem za njihov praznik, obenem pa pozdravljajo vse domače fante in dekleta, kakor tudi svoje. Adolf Grandovec, Guido Berk, Milan Lavriha, Anton Pravne, Stane Kovačič, Lojze Papež, Tine Skofljane in Alojz Martinčič.

Vojaki čestitajo in pozdravljajo

Naši fantje, ki so pri vojakih v Beogradu, iskreno čestitajo za DAN BORCA in DAN VSTAJE vsemu prebivalstvu domačih krajev, domačim pa pošiljajo pristrčne pozdrave: Martin Zugelj, Anton Vodopivec, Vinko Blatnik, Maks Rozman in Ferdinand Cimerman.

Pismo iz Dugega sela

»Vedno prebiramo naš domači list, ki smo ga zelo veselili. Prosim Vas, če bi lahko prek njega poslali čestitke za 4. julij, kakor tudi pozdrave za svoje, znance in prijatelje. Janez Zeleznič, Jože Sinkovec, Alojz Pirc, Franc Bojanc, Matija Ivanež, Jože Vintar, Marko Avbar, Jože Udovč in Niko Jaklič.«

Fantje pozdravljajo

Vse delovno ljudstvo iz našega okraja pozdravljajo fantje, ki so pri vojakih v Vinkovcih, in čestitajo za DAN BORCA. Svojim staršem, sorodnikom in prijateljem pa iskreno pozdrave! Anton Požek iz Adlešičev, Jože Kos iz Kostanjka, Tone Medle iz Brusnic in Milan Lobe iz Novega mesta.

Iz Šibenika

pošiljajo tole pozdrave vsem domačim članom organizacije ZB pa čestitke za njihov praznik 4. julij, vojak: Ivan Drago van, Ivan Bradač in Janko Predovič.

Vabilo prijateljem gora

Kaj pripravila za letošnje poletje novomeško Planinsko društvo

Planinsko društvo Novo mesto hamerava poleti 1962 izvesti sledeče množične izlete:

3. julija 1962 — enodnevni izlet na Kravec.

7., 8. in 9. julija — dvainpolnevno potovanje od Vahte mimo Gospodine preko Trdinovega vrha do Poloma, nato pa na Ječmenišče in po grebenih Gorjancev do Bregane ali Samobora.

14. in 15. julija — izlet na Kum. Iz Novega mesta z vlakom do Zagorja, zatem pa peš na vrh. S Kuma peš do Sentruperja, od koder se z vlakom odpeljemo v Novo mesto.

21. in 22. julija — izlet na Gorjance ter skozi Zumberak do Metlike.

29. julija — izlet na Hmeljnik in čez Trško goro v Novo mesto (poldnevni izlet).

5., 6. in 7. avgusta — izlet na Triglav in mimo Triglavskih jezer do Bohinjskega jezera.

12. avgusta — izlet na Gorjance do Miklavža, nato

pa po Pendirjevki čez Tolsti vrh v Novo mesto. 19., 20. in 21. avgusta — izlet na Kanin. Z vlakom do Ljubljane, potem z avtobusom preko Vršiča do Bovca, od tod pa peš do doma Petra Skalarja in na vrh Kanina. Povratek skozi Kobarid in Tolmin v Novo mesto.

26. avgusta — izlet na partizanski Rog.

2. septembra — izlet na Klek nad Ogulinom.

9. septembra — peš izlet Novo mesto—Otočec (po

desnem bregu Krke), Šmarjeta—Stari grad—Novo mesto.

23. septembra — avtobusni izlet na Gorjance.

Za navedene izlete se lahko prijavi vsak ljubitelj planin najkasneje dan pred odhodom na pot, in sicer v pisarni potovalnega urada Jadran v Novem mestu pri lov. Jožici Turk.

Planinci in prijatelji gora, udeležite se izletov v čim večjem številu!

Planinsko društvo v Novem mestu

KMEČKA KNJIGA je ukinjena, vključite se v PREŠERNOVO DRUŽBO!

Založba Kmečka knjižna zbirka v Ljubljani je s 1. junijem 1962 prenehala posloovati. Ta založba je posredovala kmečkemu prebivalstvu mnogo strokovnih in leposlovnih knjig, posebej popularna pa je bila Grafenauerjeva Zgodovina slovenskega naroda, katere je izšlo doslej 5 zvezkov.

Kmečka knjižna zbirka je 14. junija obvestila vse kmetijske zadruge, da zaradi varčevanja ne bo več poslovala in da naj se dose-danji naročniki vključijo v Prešernovo družbo. Dosedanji naročniki Kmečke zbirke pa so zainteresirani na nadaljnjih zvezkih Zgodovine slovenskega naroda. Prešernova družba se je obvezala, da bo delo nadaljevala, če bo dovolj naročnikov. Prednaročnina za VI. zvezek je 400 din. Knjiga se lahko naroči tudi samostojno. Naročila sprejemajo poverjeniki ali pa jih lahko pošljete na naslov: Prešer-

nova družba, Ljubljana, p. p. 41-I., in sicer do 30. junija 1962.

Res je, da so kmetijske zadruge izgubile funkcijo posrednika, vendar bi bilo prav, če bi za svoje dose-danje naročnike pravočasno naročili tudi VI. zvezek Zgodovine slovenskega naroda. Na območjih, kjer zadruge ne bi naročila te izdaje, naj to opravijo poverjeniki PD.

Letos spet delavske športne igre v Novem mestu

Občinski sindikalni svet v Novem mestu spet pripravlja občinske delavske športne igre, ki jih je lani nadvse uspešno prvič priredil. Zelo množičen odziv športnikov proizvajalcev iz mnogih kolektivov je prekosil vsa pričakovanja in že lani dokazal, da je športno življenje med delavstvom razvito in šport pri-ljubljen. Posebna komisija pri občinskem sindikalnem svetu že pripravlja vse potrebno za letošnje igre, ki bodo v avgustu, septembru in oktobru.

Kolektivu »Podgorje«

želi še mnogo delovnih uspehov in mu čestita za 4. julij vojak Tone Janžev-vec iz Dimitrovgrada.

Potrjeni zaključni računi skladov

Na zadnji seji OLO v Novem mestu sta oba zbor-a potrdila zaključne račune nekaterih okrajnih skladov, ki izkazujejo finančno stanje 31. decembra lani. Potrjeni so bili zaključni računi investicijskega, cestnega in gasilskega sklada ter zaključni računi skladov za pospeševanje gozdarstva, štipendije in kadre. Na isti seji pa so bila potrjena tudi pravila o poslovanju teh in drugih okrajnih skladov.

OB DNEVU BORCA

SE Z NAJVEČJIM SPOSTOVANJEM SPOMINJAMO VSEH TOVARISIC IN TOVARISEV, KI SO SVOJO LJUBEZEN DO DOMOVINE PLAČALI Z ŽIVLJENJEM! DELAVSKI RAZRED NAŠE DOMOVINE BO SE NADALJE Z DEJANJMI SLUŽIL VELIKEMU BOJU DELAVCEV VSEGA SVETA IN VSEH NAPREDNIH LJUDI ZA MIR, SVOBODO IN SOCIALIZEM!

PRISRČNE ČESTITKE

ZA OBČINSKI PRAZNIK, KAKOR TUDI ZA DAN BORCA!

MIZARSKA DELAVNICA BRESTANICA

Farmis

OBRAT »KRKA« — NOVO MESTO

Z enako vnemo tudi poleti

V poglavni točki na 27. seji obeh zborov OLO v Novem mestu, ki je bila 29. junija, je podpredsednik OLO Silvo Gorenc obrazložil gibanje gospodarstva v obdobju od januarja do konca maja letos. V tem času smo v okraju dosegli 39,6 odstotka finančne realizacije letošnjih gospodarskih nalog, medtem ko znaša matematični del letnega plana 41,7 odstotkov, kar predstavlja zaostanek za 2,1 odstotka. O uresničevanju planskih nalog v posameznih gospodarskih panogah smo v uvodniku pisali že prejšnji teden ter hkrati navedli nekaj podatkov in rezultatov, ki označujejo gospodarske dosežke v letošnjem petmesečnem obdobju.

Na zadnji seji OLO je tovariš podpredsednik posebej poudaril, da je ena glavnih nalog gospodarskih organizacij in delovnih kolektivov ta, da se ne smejo zadovoljiti s trenutnimi rezultati, pač pa morajo neprestano povečevati proizvodnjo in storilnost ter skladno s tem urediti gospodarno poslovanje, ker bodo le tako našle najkrajšo pot do notranjega in zunanjega tržišča. Podatki izvoza v prvih petih mesecih sicer niso preveč porazni — med drugim naj omenimo, da se je že v juniju zlasti izvoz lesa močno povečal — vendar ostane delovnim kolektivom še vedno glavna skrb za izvoz svojih izdelkov.

V zvezi z nekaterimi ukrepi, ki so bili nujno potrebni za ravnotežje v gospodarstvu, se letos pred-

videvajo precej nižji dohodki, kot so jih planirale občine in okraj. Na podlagi analize uresničenih nalog v prvem tromesečju tekočega leta, je potrebno znižati proračunske dohodke občin za približno 250 milijonov dinarjev, dohodke okrajnega ljudskega odbora pa za okrog 60 milijonov dinarjev. S tem se je omejila proračunska potrošnja posameznih občin, niso pa bili spremenjeni plani. O morebitni spremembi plana bo OLO razpravljal po tretjem tromesečju, ko bo dobil ustrezne rezultate, seveda če bo plan sploh treba spremeniti. V ta namen pa so odborniki že potrdili odlok o dopolnitvi veljavnega odloka o okrajnem proračunu.

Tovariš Gorenc je potem poudaril, da mora spričo

stanja, v kakršnem smo, pomagati prebroditi gospodarske težave tudi zasebni sektor, zato je dolžnost občinskih ljudskih odborov, da uredijo vprašanje zakasnelih davčnih obveznosti. Dejstvo je, da imamo v našem okraju najslabše zasebne davkoplačevalce, saj smo s 74-odstotno realizacijo davčnih obveznosti trenutno na zadnjem mestu v Sloveniji. Kar zadeva vprašanje davkoplačevalcev, pa je v našem okraju še vedno tako, da plačujejo enake obveznosti nižinski in višinski zasebni kmetovalci. Spričo tega bodo spremembe, ki se bodo morale izvesti v davčni politiki, povsem upravičene.

V razpravi je predsednik OLO N. Belopavlovič med drugim poudaril, da seja sovpada s časom, ko se daje še marsikje odpraviti pomanjkljivosti, ter da je zato prav, da izpodbijamo gospodarstvenike k reševanju problemov. V proizvodnji, gospodarstvu in osvajanju trga je treba doseči, kar največ moremo, saj bomo le tako lahko zanesljivo izpolnili letne gospodarske obveznosti. Zato pa v juliju in avgustu, v času letnih dopustov, proizvodnja ne sme nazadovati, kolektivi pa naj se trudijo uresničiti sprejete načrte. Dolžnost vseh gospodarstvenikov v podjetjih, pri ObLO in OLO je, da najprej poskrbijo za nemoteno izpolnjevanje skupnih nalog. Z.

Za hitrejšo ukrepanje in večjo storilnost

Zapisek z zбора Socialistične zveze v Črnomlju

Zbora članov Socialistične zveze v Črnomlju, v četrtek 28. junija, se je tudi udeležil ljudski poslanec tov. Niko Silih. Predsednik mestnega odbora SZDL tov. Stariha je v uvodnem poročilu člane seznanil z letošnjimi gospodarskimi dosežki ter nanizal vrsto nalog, ki jih bodo morali uresničevati. V gospodarstvu bo treba manjša podjetja združevati, da bi dosegli boljšo proizvodnjo ob nižjih stroških ter prilagodili poslovanje potrebam notranjega in zunanjega tržišča. Poročilo je razen tega poudarilo vlogo stanovanjske skupnosti v mestu, katero bo treba oživiti, se dotaknilo slabega delovanja potrošniških svetov, omenilo komunalne probleme, predvsem pa poudarjalo kot osnovno nalogo povečevanje proizvodnje in storilnosti dela.

V živahni razpravi po poročilu so se pogovorili o delu družbenih organizacij, o gimnaziji, o komunalni ureditvi mesta in o usklajanju delitve dohodka v kolektivih z novimi predpisi. Ugotovili so, da nekatere družbene organizacije živijo zaradi malomarnosti prebivalcev. Gimnazija je izobraževalni zavod, katerega bi težko pogrešali, zato je treba zagotoviti, da bo lahko delovala še naprej. V razpravi okoli komunalne ureditve mesta je bilo mnogo vprašanj o tem, zakaj se sprejeti odlok ljudskega odbora ne uresničuje. Videti je, da v delovnih kolektivih še vedno pričakujejo, da jim bo občinska komisija reševala probleme delitve čistega in osebni dohodkov. Komisija je družbeno politični organ, ki opozarja na napake, ukrepanje pa je v celoti naloga kolektivov. Poudarili so tudi, da bodo morali upravni organi pri uresničevanju zakonitih predpisov v bodoče ukrepati hitreje kot doslej. Obveščanje občanov o razvoju komune, o uspehih in težavah je odgovorna naloga, toda samo na ta način bomo lahko pritegnili občane k sodelovanju in jim privzgojili občutek soodgovornosti. V

razpravi je sodeloval tudi tov. Niko Silih, ki je poudaril, da pogreša glas mladine, ki v razpravi ne sodeluje. Omenil je, da bomo z okrepitvijo družbenim upravljanjem in s temeljitim proučevanjem vzrokov slabosti lažje odstranjevali napake in hkrati dosegli sodelovanje vseh občanov. To pa pomeni nove delovne zmage v komunah.

Člani organizacije so predlagali, da naj bodo zbori SZDL v bodoče stalna oblika dela. Jože Škof

Uvod v turistično sezono ni zadovoljiv

Po statističnih podatkih o gibanju domačih in tujih gostov v Sloveniji je bilo v prvih petih mesecih tega leta 5 odstotkov manj nočitev kakor v enakem obdobju lani. Spričo tega nazadovanja je bila narejena analiza o vzrokih, ki so vplivali na tako majhen porast turizma v omenjenem obdobju, s temi vprašanji pa so se seznanili tudi novinarji, ki so 27. junija prisostvovali tiskovni konferenci v Ljubljani.

Poglavne vzroke za nazadovanje domačega turizma od januarja naprej moramo iskati predvsem v mili zimni brez snega, predvsem v času semestrskih počitnic, in v zvišanih penzionskih cenah v gostinskih obratih. S tem pa je bilo že toliko zamujenega, da letos ne bomo dosegli predvidenega 9-odstotnega porasta v domačem turizmu.

Medtem pa je znatno narasel inozemski turizem v Sloveniji, kar se kaže predvsem v vedno večjem številu nočitev tujih gostov. Za to je več vzrokov, predvsem pa so se izboljšali pogoji za vstop v našo državo. Če temu prištejemo še ugodnosti, ki so nastale v zvezi z devizno reformo, lahko rečemo, da bo inozemski turizem letos toliko porasel, da bo doseženo 15-odstotno povečanje v primerjavi z lanskim letom.

Vprašanje turizma pa zaobseže tudi pripravljenost gostinskih obratov v glavni sezoni. Po mnenju komisij okrajnih gostinskih zbornic, ki so pregledale gostinske obrate in turistične postojanke, poslovanje gostinskih obratov še vedno ni zadovoljivo. Zlasti se ni urejena preskrba turističnih krajev s kvaliteten sadjem, urediti pa bi bilo treba tudi prodajo nealkoholnih pijač in sadja v kopalnicah. V primerih, kjer vodstva in samoupravni organi gostinskih podjetij niso pokazali dovolj razumevanja za odpravo pomanjkljivosti in

izboljšavo obratov, so komisije občinskim odborom predlagale, naj izdajo potrebne odločbe. Ko bodo roki, ki jih določajo določbe potekli, bodo inspektorji predlagali, naj se obrati, ki pogojev ne izpolnjujejo, zapro.

Razen novih gostinskih turističnih objektov, ki bodo začeli letos obratovati, se bodo v splošni turizem vključili tudi počitniški domovi. Gospodarskim organizacijam, ki imajo take domove, je bilo že poslano priporočilo, naj regisirajo svoje zaposlene, ki žele izbrati dopust v tem ali onem domu.

Ob vstopu v sezono velja omeniti še nekaj. Prav je,

3. JULIJ JE DAN SLOVENSKE RUDARJEVE! Cestitamo jim za njihov današnji praznik in jim želimo mnogo novih delovnih uspehov. — Na sliki: med premogovniki sloji je plast kamenja. Rudarji vrtajo v premog in kamenje z električnimi vrtnimi stroji. Težko in naporno je njihovo delo pod zemljo, pa vendarle vsi pravijo, da ga »za delo pod soncem« ne bi zamenjali, tako zelo so vzljubili svoj kruh, čeprav jim »raste« globoko v temi pod nami...

Čestitka iz Karlovca

Iz Karlovca pošiljajo tople pozdrave z najlepšimi čestitkami za 4. julij, dolenski fantje, ki so pri vojakihi: Maks Simončič iz Šentruperta, Stanko Lenič iz Šentjerneja in Stanko Jume iz Novega mesta. Domačim lep pozdrav!

V nedeljo so v Vidmu-Krškem odprli nove prostore Konfekcije papirja, ki je dosegla s tem novo delovno zmago in pogoje za nadaljnji razvoj. — Na sliki: delavka ob novem stroju za rezanje papirja v novem obratu

Bo v Loki elektro rajon?

Tako vprašuje pisec S. K. v Dolenskem listu. Zato pojasnjujemo:

Podjetje Elektro Krško oskrbuje z električno energijo na svojem območju 19.700 odjemalcev. V oskrbi ima 355 daljnovodov, 20 kV, 1618 km nizkonapetostnega omrežja ter 140 transformatorskih postaj. Obratovalna služba podjetja ima tri krajevne centre, tako imenovane tehnične izpostave: v Vidmu-Krškem, Brežicah in Sevnici. Tehnična izpostava ima v svojem sklopu vzdrževalno skupino od 5 do 8 ljudi ter nadzornike elektro naprav. Organizacijsko torej v našem podjetju ne obstaja ločen rajon in ga tudi v Loki ne nameravamo osnovati, še posebej ne z enim človekom, ker sam tako ne more dvigniti droga in opravljati ostalih težjih del.

Čakanje uslužbenca na okvare samo za Loko bi bilo silno drago. Transformatorska postaja v Loki oskrbuje 152 odjemalcev z električno energijo in ima vsega le 6 km nizkonapetostnega omrežja. V primeru večje okvare pa bi

tako morala priti ekipa iz Sevnice.

Upamo, da je s tem piscu S. K. odgovorjeno. Odjemalce električne energije pa prosimo, da vse nastale okvare na naših napravah takoj javijo tehničnim izpostavam ali nadzornikom na sledeče telefonske številke:

Elektro Krško, Videm-Krško — 35; Tehnična izpostava v Sevnici — 33; Tehnična iz-

postava Brežice — 114, Bistrica — 3, Bistrica — 9, Globoko — 5, Senovo — 12, Kostanjevica — 17, Planina — 5, Mokronog — 9, Krmelj — 7.

Javna razsvetljava v Loki pa je last komunalne uprave Sevnice. Za obnovitev te razsvetljave bo treba preskrbeti denar, nakar jo bomo proti naročilu takoj popravili.

Tehnično vodstvo
Elektro Krško

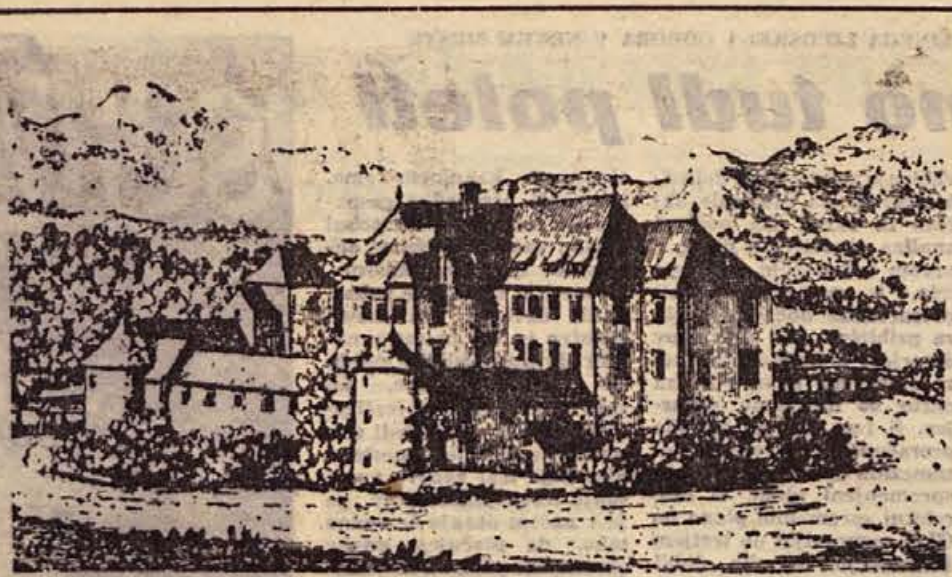
Izvršni odbor SZDL o pionirskih igrah

28. junija popoldne je bila v Novem mestu 8. seja izvršnega odbora okrajnega odbora Socialistične zveze, na kateri je prof. Jože Glonar poročal o dosedanjem poteku letošnjih jugoslovanskih pionirskih iger. Po poročilu se je razvila zanimiva razprava o stanju telesne vzgoje v okraju in še posebej o nepravilnem odnosu do tega pomembnega družbenega vprašanja, ki ga kažejo nekateri šolniki, pa tudi or-

gani ljudskih odborov, kolektivi gospodarskih organizacij in drugi. O tem bodo zbrali potrebno gradivo in skupaj z okrajno zvezo za telesno vzgojo v jeseni pripravili posebno posvetovanje. — Na seji so sestavili in dopolnili tudi sklepe 4. seje okr. odbora SZDL o problemih srednjega in strokovnega šolstva v okraju, ki jih bodo prihodnje dni dobili vsi zainteresirani činitelji v občinah.

Rojaki, pridite na piknik!

Poročali smo že, da se bo na jutrišnjem pikniku na Otočcu zbralo okrog 2500 ljudi, predvsem naših gostov, slovenskih rojakov, ki bodo prišli iz raznih tujih dežel. Povedali smo tudi, da bo za razvedrilo vse poskrbljeno in da bodo obiskovalci videli tudi nekaj zanimivih prireditev, tako narodne noše, ljudske ples, ter kmečko občeto in da bodo lahko poslušali izborne glasbo pevskih zborov in vokalnega okteta. Pridite in počutite se med nami kakor med brati! Na Otočcu je vse pripravljeno; gostoljubno Vas pričakujejo rojaki, da skupaj obudimo spomine na mladost, na pretekla leta in sedanji čas!

Grad Otočec (bakrorez po Valvasorju iz XVII. stoletja)

»KRKIN« bolhač v Paracagu

Iz zadnje številke »SLOVENSKEGA JADRANA«, glasila SZDL komun koprškega okraja, ponatiskujemo članek ZAPUSCENA ZEMLJA JE OZIVELA. Naši bralci bodo v njem spoznali plantažo zdravilnih zelišč in dišavnic, ki jo je tovarna zdravil KRKA iz Novega mesta uredila blizu Portorocha v Slovenski Istri. Kako se razvija že skoraj 20 ha obsežen nasad bolhača, majarona in materine dušice, vam članek sam najbolje pove.

Pobeljene njive in poljane na gričevju nad Sečoveljami, v Paracagu. Zdaleč bi rekli — marjetice, ajda? Ne, ampak razsejana plantaža zdravilnih zelišč in dišavnic, ki jo je na tej dobi, toda zapuščen in mrtvi zemlji začela urejati tovarna zdravil »Krika« iz Novega mesta. Na belo poljano se je usel peti razred osemletke iz Pirana. Učenci so učence pridno obirali bele cvetove bolhača. V cvetju je na pogled tihšen kakor marjetica. Med delom piranska mladina veselo tečnja, urni prsti pa kljub te-

mu naglo smukajo bele cvetove. Večji fantje nosijo vmes polne koše in jerebice cvetja pod njivo, kjer je »Krika« ob vsaki cesti sezi dala sušilnico in destilacijo. Za delovno silo, posebno za obrabce, je težko. Solarji iz Pirana in Sečovelj pa tako radi malo pomagajo. Po 20 dinarjev dobe za kos cvetja. In prav je tako: to je dobra osnova za lepe letošnje izlete in ekskurzije. A tudi češnji je zdaj to, kolikor si jih človek poželi.

Opoldanska soparica je prepolna težkih in zamolklih dišav. Ob belih poljanah bolhača se vrste nasadi majarona in timijana (materina dušica). Se dalje vijoličasto modri nasadi sivke. Kako dehtijo in čez ozvele za zapuščena zemlja! Vsa je zdaj v cvetju. Če bi je ne kazili že razpadajoči kmečki domovi, bi ji ničesar ne mogli odreči v lepoti in miškavnosti. Daleč je Novo mesto, toda ne predalet, da bi jim bilo žal truda, dela in sredstev, ki jih vlagajo v to tako imenitno oživljajočo in prebujajočo se istrsko zemljo. Preudarna poteza, sijajna zamisel, ki ji gre najlepše priznanje. Znamenitemu dalmatinskemu bolhaču, kod nenavadno prija klima, ko da je rojen za te istrske griče, doslej tako tiho zapuščene. Ekonomski račun prepustimo ekonomistom.

Čestitka mornarja

Mornar Jože Zalec, ki je pri vojakih v Trebinju, pozdravlja vse fante in dekleta, bralce Dolenjskega lista in svoje domače. Vsem delovnim kolektivom želijo še mnogo uspeha in čestitajo za 4. julij. Franc Prah iz Blance, Tone Miklavčič iz Logarja, Anton Miklavčič s Prekopa, Ignac Pavlič iz Dol. Kronovega, Franc Štor iz Celja in Jože Bevc iz Drnovega.

JACK LONDON:

KRISTOF DIMAČ
PRIREDIL:
Stanko Šimenc
RIŠE:
Janez Gruden

25. Stric je dohitel Kriša na poti proti jezuru Deep. Spet sta skupaj vlačila. Zašli so v močvirje. Raznočena površina se je udala in padel je na obraz. Teža petdesetih funtov mu je potlačila glavo v blato. S stotimi funti na hrbtu se je dvignil na roke in kolena, več ni mogel.

26. Desna roka se mu je udrla do rame. Ko jo je izdrl, se mu je udrla leva. Vse prizadevanje je bilo zaman. Kroz njega se je pričela nabirati voda in mu počasi silila v usta. Prišel je klicati na pomoč. Odgovoril mu je ženski glas, ki ga je takoj spoznal.

27. »Krasna si meja najljubša telovadba,« je dejal veselo, »poskusite tudi vi.« ... vi ... Kriša ga iz blata.

stanju pripeljali od ne vem kod. Tako je bilo tisto noč v krematoriju okrog 3000 mrtičev. Izpod ogromnega kupa je telca umazana vode, kočina, mešanica vode in krvi. Pogled na to je bil grozen. Delati smo morali z golimi rokami. Bili smo prepičani, da bo sedaj tudi nas v najkrajšem času doletela ista usoda. Po končanem delu se nismo imeli kje očistiti niti umiti. Od pet do glave vse krvav in umazan sem se moral vrniti v barake. Tam sem si lahko umil le roke in obraz, cep, ki so bile na meni, pa nisem mogel očistiti. Taki smo ostali do drugega večera.

Zadnje noč so nas ob desetih izgnali iz barake. Odvedli so nas na pokopališče na griču, kjer je ena skupina morali delati kopalač, drugi pa — za nas. Postrojili so nas k jami in čakali komandanta. Zastikali smo znaške alarmna in bombardiranje mesta Dachau. Ker so se Nemci bali tudi za svoje glave, so nam brž veleli, da jih vred postakati v jamo, da bi se obvarovali drobec bomb. Po končanem bombardiranju smo morali spet iz jame. Postrojili so nas spet na isto mesto. Spet smo čakali komandanta. Ni ga bilo. Verjetno je izginil. Ker komandanta do treh zjutraj ni bilo od nikoder, na svojo prst si pa tudi nihče od stražnikov ni upal nič storiti, so nas ob tej uri odpeljali nazaj v taborišče.

Anton Štritar, Brestanica 120

Zveza borcev NOB sodeluje z mladinskimi in drugimi vzgojnimi organizacijami; ob 20-letnici partizanskega napada na Buško lano 1. novembra so se na Bučki zbrali dolenski taborniki in stari partizani iz naših krajev. Tudi tu ni bilo brez harmonike, zveste spremljevalke naših borcev...

BIL SEM V OBEMU SMRTI

Pred 4. julijem, DNEVOM BORCA, praznikom ovdem-Krško in odkritjem spomenika internirancem, konfinirancem in izjem v Brestanici

V avgustu 1944 sem odšel v partizane. Tri dni sem bil v 3. bataljonu Kozjanskega odreda, nakar me je predsednik Propagandnega odreda vzel v svoj štab. Tu sem na ciklostili razmnoževal razna poročila. Ko smo dobili še stroj, smo osnovali majhno tiskarno. Po nekaj tednih nas je prevzelo Kozjansko okrožje, kjer smo v njegovi tehniki, ki ni imela stalnega mesta, razmnoževali razna radijska poročila, propagandne letake in potrebne tiskovine za Kozjansko okrožje. Tehniško je vodil pokojni Bato. Naše delo, ki ga je bilo vedno mnogo, je teklo dokaj nemoteno do 10. decembra 1944, ko je prišla nad nas velika hajka. V zadnjem trenutku nam je uspelo deponirati ves material tehniške in celotnega okrožja na Gračnici pod Planino. Ker so Planino zavzeli Nemci, tega materiala nismo mogli več rešiti. Kot sem zvedel kasneje, je bil ta material vzrok moje nadaljnje drame.

Iz zapora v zapor

Ze drugi dan so me poklicali na Senovo. Ker sem na zastikah pri bežinskem gestapovcu dobil »vodo« sem nič hudega slutel res šel na senovsko zadržanje. Tu so mi rekli, naj se spet javim na gestapo v Brestanici. Tam sem bil dobi v roke postrojilo, da se lahko zaposlim v domačem kraju. Vprašal me je, če poznam židov. Bil sem iz gostoprijetne pisarne sem v čakalnici naletel na dva domačina, ki sta tudi čakala na zastikarje. Spregovorili sem z njima nekaj besed. Tedaj pa je stopil iz pisarne gestapovec in me ponovno pozval k sebi. Vprašal me je, če poznam židov. Bil sem iz gostoprijetne pisarne sem v čakalnici naletel na dva domačina, ki sta tudi čakala na zastikarje. Spregovorili sem z njima nekaj besed. Tedaj pa je stopil iz pisarne gestapovec in me ponovno pozval k sebi.

4. JULIJ — DAN BORCA
Veno čestitamo vsem udeležencem NOB evolucije naših narodov s toplimi željami da bi v zdravju, zadovoljstvu, sreči in nem delu, združeni pod zastavo naše, nadaljevali izgradnjo svobodne, in domovine!

OKRAJNI ODBOR ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV NOVO MESTO

Čestitka iz Stojakovega
Vse domače, dekleta in znanice toplo pozdravljajo, hkrati pa čestitajo vsem članom Zveze borcev za 4. julij vojakom: Ivan Lipel, Matija Stojč, Jože Kostanjšek, Maks Pavalec in Avgust Hudorovič.

Noči pred osvoboditvijo
Predzadnje noč pred osvoboditvijo sem preživel v krematoriju. Vanj, ki je bil že tako poln mrtičev, smo morali tisto noč strpati še 800 pobitih internirancem, ki so jih v razpadajočem

Drugi listek je namenjen Oberscharführeru Mussfeldu. Kaj pomeni, ni ni treba uganiti! Oče in sin sta zaradi stradanja v getu Lodža popolnoma izbruhala. Trepetaje me pogledujeta. Rečem jima nekaj tolažilnih besed, stopam pred njima prek sončnega dvorišča in ju odvedem v sečno dvorano. Na srečo trenutno ni na mizi nobenega trupla.

Ne preiskujem ju v mračnem sečnem prostoru, temveč v svoji prijazni svetli delovni sobi. Oče mi pripoveduje, da je bil upoštevan grost in v manufakturi v Lodžu in da se je dostikrat vozil na Dunaj, da bi se tam posvetoval z ortopedi zaradi sina.

Najprej temeljito preiščem očeta. Ukričevanje hrbenice je nastalo zaradi rahitisa. Kljub nabrekli natančni preiskavi ne morem najti nobenih drugih bolezenskih simptomov. Stari mož se mi tako smili, da se mu zlažem in rečem, da ga bodo od kod skoro gotovo spravili v delovne taborišče.

Tudi s sinom se pred preiskavo nekoliko porazgovorim. Popolnoma je stiri in mi s trepetajočim glasom pripoveduje o strahotnih doživljajih v štirih letih in pol, odkar je živel v getu. Kot 10-leten deček je prišel v tako rekoč hermetično zaprti geto. Njegova mehkočutna neža mati je zapadla melanholiji. Cele tedne je komaj kaj jedla, samo da bi ostalo več za moža in otroke. Ta izrazito judovska žena in mati je umrla že prvo leto bivanja v getu.

Zdaj sta oče in sin prispevala v krematorij taborišča Auschwitz. In jaz, židovski zdravnik, ju moram natanko preiskati, preden gresta v smrt. In kasneje ju bom moral še secirati! Ob misli na to, da sem izročen na milost in nemilost, bi skoro zabljnil. Čigava volja je, da se je naš narod zgrnila taka neskočna veriga grozot in trpljenja? — Zberem vso energijo in preiščem mladeniča. Kopitasta noga je po nekaj izredno večjih operacijah povsem gibljiva, tako da more pacient normalno hoditi, seveda le s pomočjo bandaž in ortopedičnih čevljev. Sicer pri fantu ne najdem nobenih znakov kakega oholenja.

Svoja pacienta vprašam, če bi kaj jedla. Povesta mi, da sta zelo lačna. Prineso jima golaž z makaroni, kar pospravita z velikim tekom. Njuna zadnja večerja...

Cez pol ure ju odpelje Oberscharführer Mussfeld v krematorij. Tam se morata sleči in nato slišim strele. Mussfeld je izpolnil povelje »zdravnika« Dr. Mengeleja.

Zdaj je spet vrsta na meni. Tako bridko mi je pri srcu, da moram sprostiti svoje pomočnike, naj obducirajo trupla. Jaz pišem protokol. Tudi obdukcije ni pokazala nobenih sprememb. Dva popolnoma nekomplecirana primera.

Dr. Mengele je tega dne poslal v smrt nekaj tisoč ljudi. Proti večeru pride k meni in z velikim zanimanjem poslušam moje poročilo o očetu grbavcu in pohabljenem sinu.

»Ti trupla ne smeta biti sežgani,« pravi, »skeleta pri-deta v Berlin.«

In tako se zgodi. Anatomiški sluga strokovnjaško postavi kosti skupaj.

Dr. Mengele je zdaj zadovoljen. Povabil je več zdravnikov esesovcev, naj si ogledajo okostnjaka. Z zanimanjem odpavajo razne kosti in se pri tem obmetavajo s strokovnimi izrazi. Ti se delajo, ko da so te deformacije kosti medicinsko nekaj posebno redkega. Pri tem pa je takih deformacij na kosteh na vsem svetu nešteto. Celo v svoji ozko omejeni praksi naledi navaden podčeljski zdravnik vedno in vedno na ukričevne hrbenice in kopitaste noge. In to prav tako na nemški rasi. Toda tu je to nekaj drugega. Tu gre za primere Židov. Za teoretike o razizmu spet nov dokaz o degeneriranosti Judov!

Teden dni pozneje je likvidacija Judov iz geta v Lodžu končana. Začelo se je mizro jesensko deževje. Povsod megla in temačnost. Tretejga dne po zadnji moritvi pripelje kapo »Posebne komande« iz krematorijskega taborišča k meni mlado žensko in dvoje otrok. Spazili so se od enega transportov iz Lodža ter se skrili za skladišnico drv na dvorišču. Mimo njih so šli vsi tisoči in izginili v plinski celici. V svojem smrtnem strahu so vendarle upali na rešilo, no bilko, toda ni je bilo. V nalivih in ledenem pišu so čakali in upali na rešitev, dneve in noči zastoj.

29
AUSCHWITZ
Dnevnik
taboriščnega zdravnika

Krematoriji so pripravljeni. Ljudje »Posebne komande« izmenjavajo v pečen samotno opeko. Težka železna vrata pri kotlih barvajo na novo, tudi tečaje pri vratih je treba spet namazati. Dinami in ventilatorji so ves dan spet v polnem pogonu — pregledujejo in kontrolirajo jih inženirji in drugi strokovnjaki. Vse to se pripravlja zato, ker so na poti »posiljke« Židov geta mesta Lodž.

Ta geto so leta 1939 in 1940 ustanovili Nemci. Njegovi stanovalci so delali v oboroževalni industriji in so zaradi nezadostne prehrane in hudih epidemij množično umirali. Jeseni 1944 je ostalo pri življenju še 70.000 ljudi.

Zdaj se je tudi za to približal konec. Vsak dan se ob Judovskih rampi ustavi dva tovorna vlaka, nabito polna ljudi, ki jih spode iz vagonov, takoj izberejo, tako da krene 95 odst. teh nesrečnejših na levo, torej v smrt, in le 5 odst. na desno — v življenje.

Pri enem teh transportov odkrije dr. Mengele grbavca, starega kakih 80 let, zraven njega pa visokorastlega mladca — toda šepavega. Oče in sin. Za dr. Mengeleja prav šolski primer degeneracije židovske rase. Brž napiše nekaj na listek in pošlje oboje človeka z esesovcem, ki ima Mengelejev listek, v krematorij I.

Blizu se polne, ko me pokličejo k vratom, kjer stojita oče in sin v spremstvu esesovca. Preberem listek dr. Mengeleja, ki je namenjen meni: »Obdukcija dvorana — krematorij I. Vodeči zdravnik naj preišče oboje človeka! Očetu in sinu je treba vzeti vse potrebne mere. Izvid o preiskavi z natančnimi podatki, posebno pa z vzroki najdenih pomanjklivosti je treba natančno spisati.«

Drugi listek je namenjen Oberscharführeru Mussfeldu. Kaj pomeni, ni ni treba uganiti! Oče in sin sta zaradi stradanja v getu Lodža popolnoma izbruhala. Trepetaje me pogledujeta. Rečem jima nekaj tolažilnih besed, stopam pred njima prek sončnega dvorišča in ju odvedem v sečno dvorano. Na srečo trenutno ni na mizi nobenega trupla.

Ne preiskujem ju v mračnem sečnem prostoru, temveč v svoji prijazni svetli delovni sobi. Oče mi pripoveduje, da je bil upoštevan grost in v manufakturi v Lodžu in da se je dostikrat vozil na Dunaj, da bi se tam posvetoval z ortopedi zaradi sina.

Najprej temeljito preiščem očeta. Ukričevanje hrbenice je nastalo zaradi rahitisa. Kljub nabrekli natančni preiskavi ne morem najti nobenih drugih bolezenskih simptomov. Stari mož se mi tako smili, da se mu zlažem in rečem, da ga bodo od kod skoro gotovo spravili v delovne taborišče.

Tudi s sinom se pred preiskavo nekoliko porazgovorim. Popolnoma je stiri in mi s trepetajočim glasom pripoveduje o strahotnih doživljajih v štirih letih in pol, odkar je živel v getu. Kot 10-leten deček je prišel v tako rekoč hermetično zaprti geto. Njegova mehkočutna neža mati je zapadla melanholiji. Cele tedne je komaj kaj jedla, samo da bi ostalo več za moža in otroke. Ta izrazito judovska žena in mati je umrla že prvo leto bivanja v getu.

Zdaj sta oče in sin prispevala v krematorij taborišča Auschwitz. In jaz, židovski zdravnik, ju moram natanko preiskati, preden gresta v smrt. In kasneje ju bom moral še secirati! Ob misli na to, da sem izročen na milost in nemilost, bi skoro zabljnil. Čigava volja je, da se je naš narod zgrnila taka neskočna veriga grozot in trpljenja? — Zberem vso energijo in preiščem mladeniča. Kopitasta noga je po nekaj izredno večjih operacijah povsem gibljiva, tako da more pacient normalno hoditi, seveda le s pomočjo bandaž in ortopedičnih čevljev. Sicer pri fantu ne najdem nobenih znakov kakega oholenja.

Svoja pacienta vprašam, če bi kaj jedla. Povesta mi, da sta zelo lačna. Prineso jima golaž z makaroni, kar pospravita z velikim tekom. Njuna zadnja večerja...

Cez pol ure ju odpelje Oberscharführer Mussfeld v krematorij. Tam se morata sleči in nato slišim strele. Mussfeld je izpolnil povelje »zdravnika« Dr. Mengeleja.

Zdaj je spet vrsta na meni. Tako bridko mi je pri srcu, da moram sprostiti svoje pomočnike, naj obducirajo trupla. Jaz pišem protokol. Tudi obdukcije ni pokazala nobenih sprememb. Dva popolnoma nekomplecirana primera.

Dr. Mengele je tega dne poslal v smrt nekaj tisoč ljudi. Proti večeru pride k meni in z velikim zanimanjem poslušam moje poročilo o očetu grbavcu in pohabljenem sinu.

»Ti trupla ne smeta biti sežgani,« pravi, »skeleta pri-deta v Berlin.«

In tako se zgodi. Anatomiški sluga strokovnjaško postavi kosti skupaj.

Dr. Mengele je zdaj zadovoljen. Povabil je več zdravnikov esesovcev, naj si ogledajo okostnjaka. Z zanimanjem odpavajo razne kosti in se pri tem obmetavajo s strokovnimi izrazi. Ti se delajo, ko da so te deformacije kosti medicinsko nekaj posebno redkega. Pri tem pa je takih deformacij na kosteh na vsem svetu nešteto. Celo v svoji ozko omejeni praksi naledi navaden podčeljski zdravnik vedno in vedno na ukričevne hrbenice in kopitaste noge. In to prav tako na nemški rasi. Toda tu je to nekaj drugega. Tu gre za primere Židov. Za teoretike o razizmu spet nov dokaz o degeneriranosti Judov!

Teden dni pozneje je likvidacija Judov iz geta v Lodžu končana. Začelo se je mizro jesensko deževje. Povsod megla in temačnost. Tretejga dne po zadnji moritvi pripelje kapo »Posebne komande« iz krematorijskega taborišča k meni mlado žensko in dvoje otrok. Spazili so se od enega transportov iz Lodža ter se skrili za skladišnico drv na dvorišču. Mimo njih so šli vsi tisoči in izginili v plinski celici. V svojem smrtnem strahu so vendarle upali na rešilo, no bilko, toda ni je bilo. V nalivih in ledenem pišu so čakali in upali na rešitev, dneve in noči zastoj.

Tretji julij - praznik naših rudarjev

Za vsakogar, ki se je že srečal z rudarjem na njegovem delovnem mestu, je bilo to posebno in nepozabno doživetje. Rudar — mož s čelado na glavi, jamščarico v rokah in sekiro na rami, je človek posebnega kova. Vsak dan, iz meseca v mesec, iz leta v leto, po deset in deset let, se spušča globoko pod zemljo ter v temi, v stisnjenih »luknjah«, ob svojstvenem jamskem zraku in izpostavljen vsem nevarnostim muhastih zemeljskih plasti rije in kopije ter pošilja na dan neprecenljivo bogastvo.

Od zunanega sveta odrezana delovišča kujejo in oblikujejo rudarja kot delavca, kot človeka. V rudarjevem delovnem okolju mu prav slednje vrezuje ostre in izrazite poteze, grbi njegov hrbet, prilagaja govorico, kleni značaj ter vzbuja v njem solidarnost in tovarišstvo.

Dejstva nas spominjajo, da je bila rudarjeva misel vedno postena in odločna, njegova pest pa udarna. To so že grenko okusili in še danes okusajo kapitalistični izkoriščevalci delovnih ljudi ter fašistični preganjalci svobodoljubnih misli.

Tudi naš DAN RUDARJEV — 3. julij, nas spominja na veliko dejanje slovenskih rudarjev, ko so leta 1934 vsi kot eden odločili krampe in lopate ter polegali na plod svojih žiljavih rok — na trd in umazan premog. 3. julij je spo-

min na veliko gladovno stavko, ki so jo začeli rudarji v zasavskih revirjih v odločni borbi proti nenasitnemu, izkoriščevalskemu kapitalizmu, proti mogočni Trboveljski premogokopni družbi. Prav v onih težkih dneh je prišla do izraza stanovska solidarnost slovenskih rudarjev in je vihra upora zavalovila preko vseh slovenskih premogovnikov. Ne samo rudarji, tudi njihove žene so se udeležile upravičene borbe za priznanje osnovnih človeških pravic.

Revolucionarno pot, ki je neločljivo povezana z rudarstvom, je o svetljevala bakla upora v bitki na življenje in smrt z nacističnimi in fašističnimi zatiralci slovenskega življa. S puško v rokah in z vsestranskimi sabotažnimi akcijami se je prikolkel do tako težko pričakovane in toliko opevane svobode!

Velike borbe razredno zavestnih slovenskih rudarjev so razbohotile močne korenine že takoj v začetku gradnje socialistične domovine in danes že občutimo dozorele bogate sadove. Revolucionarna dejavnost ni niti za hip popustila pri razvijanju, izpopolnjevanju in utrjevanju našega družbenega sistema. Rudarji so vedno v prvih vrstah v splošni borbi za vrst življenjske ravni delovnega človeka ter v prizadevanjih za stalno rast proizvodnosti ob zavestnem razvijanju delavskega samoupravljanja in družbenega upravljanja.

Ob DNEVU RUDARJEV se spominjamo vseh družbenih, ekonomskih in političnih sprememb in dosežkov, kjer se odraža delež našega rudarja, ki v tesni povezavi z ostalimi delovnimi ljudmi gradi svetlejše življenje ter ustvarja sebi in svojim otrokom srečnejšo bodočnost.

Ob 3. juliju — prazniku slovenskih rudarjev, kličemo vsem rudarjem njihov lep pozdrav:

SREČNO!

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Alžirija se je naposled oddahnila in zaživela. Ko to pišemo, je sobota in jutri, v nedeljo, bo referendum, ko bo alžirsko ljudstvo odgovorilo z »da« na vprašanje: »Ali želite neodvisno Alžirijo, ki bo sodelovala s Francijo?« Čeprav ni nobenega dvoma, kako bo ljudstvo odgovorilo, ni referendum prav nobena formalnost. Ta referendum bo zapečatil zmago naroda, ki je nad sedem let krvavel, da si je priboril pravico do lastne osebnosti in svobode. Malokje je bil boj za svobodo tako strahovit in krvav kot v Alžiriji.

Toda te dni je Alžirija prerajena. Mi Jugoslovani, ki smo po strahotni okupaciji, doživeli zlom fašizma in nacizma in prihod narodnoosvobodilne vojske in partizanov v naša mesta in vasi, si lahko mislimo, kako čutijo danes Alžirci. Približno tako, kot smo čutili takrat mi.

Zadnja ovira na poti k svobodi je padla. Voditelji teroristične organizacije OAS in njihovi klavci so večinoma pobegnili. Ruševine v Alžiru, Oranu, Boneu in drugih mestih spominjajo na njihovo divjanje. V srcih živi spomin na njihove žrtve. In vendar so celo ti ljudje, ki tega imena ne zaslužijo, kapitulirali pred nezlomljivo voljo alžirskega ljudstva.

Poročila raznih dopisnikov iz Alžirije nudijo te dni zanimivo in pretresljivo branje. Alžirci so v trenutku svojega največjega zmagovalstva ponudili roko sprave marsikomu, ki jih je do včeraj imel še za manjvredne ljudi, in še več, ki je do včeraj še podpiral in odobral zločine OAS. Marsikdo se je med divljanjem OAS spraveval, kako more ta narod vzdržati takó

strahotne provokacije, kako more biti tako discipliniran. Odgovor se glasi, da je ta narod izdelal takšno politično in moralno šolo, da lahko mirno gleda v prihodnost, čeprav bo ta prinesla težave, ki ne bodo nič manjše od preteklih, le da bodo drugačne narave.

Alžirijo čaka namreč orjaško delo obnove. Ta obnova pa ne zajema samo zidanja hiš, graditve cest,

Za nas Jugoslovane je zmaga alžirskega narodnoosvobodilnega boja ponovna potrditev pravilnosti naše zunanje politike, ki povsod po svetu podpira boj zaslužjenih kolonialnih narodov za svobodo. Kar je najpomembnejše, pa je dejstvo, da smo si pridobili z gmočno, politično in moralno pomočjo, ki smo jo nudili alžirskemu narodu, resnične prijatelje, s ka-

Veliki dan za Alžirijo

razvoja industrije in kmetijstva, ampak hkrati vzgojo kadrov, saj je znano, da je francoska oblast storila hore malo za izobraževanje Alžircev.

V tej obnovi bo treba premagati mržnjo, ki jo je vsejalo v srca Alžircev ne samo sedemletno vojno trpljenje, ampak tudi prejšnja ponižanja in zapostavljanja.

V tej obnovi bo treba poskrbeti za številne invalide, vdove in sirote, čeprav bo to za mlado neodvisno državo pomenilo hudo finančno breme.

V tej obnovi bo treba dalje krepiti in razvijati pravkar pridobljeno neodvisnost z utrjevanjem gospodarske moči dežele. Zakaj samo razvito gospodarstvo je jamstvo resnične neodvisnosti.

Zdaj je tudi naposled prišel čas, ko lahko Francija vsaj v majhnem obsegu popravi gorje in krivice, ki jih je prizadejala temu pogumnemu narodu, s finančno in tehnično pomočjo.

terimi homo lahko še plodnejše sodelovali v prihodnosti.

Zmaga alžirskega naroda pa bo mogočno odmevala tudi drugod po svetu, posebno tam, kjer zatirani narodi še bijejo boj za svobodo. Podprla bo ta boj že s svojim zgledom in pokazala pot od politične do gospodarske neodvisnosti. Zakaj začasna alžirska vlada in vodstvo FLN nikakor ni držalo križem rok, ampak je izdelalo že obsežne gospodarske načrte, ki so se dejansko že začeli izvajati. Malokatero osvobodilno gibanje je tako pripravljeno prevzemanje oblasti kot alžirsko.

Vasi in mesta po Alžiriji so oživila. Trgovine so odprte. Alžirci se mirno sprehajajo po vseh mestnih četrtih, kjer jih je do včeraj še čakala krogla. Enote narodnoosvobodilne vojske se ob nepopisnem navdušenju prebivalstva vračajo v mesta in vasi. Alžirija je naposled učakala svoj veliki dan.

Čemu pokopališčna uprava v Semiču?

Ker mnogim še ni razumljiva naloga pokopališčne uprave, ki je bila osnovana na pobudo ZB v Semiču, zadevo pojasnjujemo.

Znano je, da imamo v Semiču grobišča oziroma pokopališče, ki kraju nikakor ni v ponos. Lani smo s pomočjo občinskega proračuna in z udarniškim delom sicer uredili grob 71 borcev in popravili mrtvašnico, vendar organizacija ZB ni mogla popraviti tudi pokopališčne poti in napraviti reda na pokopališču.

Da bi pokopališče dobljalo lepšo podobo, bi bilo potrebno premestiti nekaj grobov (seveda z dovoljenjem svojcev) in nagrobne kamne razporediti v vrste. Da bi se te stvari uredile, je bila na zadnjem občnem zboru postavljena pokopališčna uprava, ki so jo potrdili tudi zbori volivcev. Pred tedni pa je krajevna organizacija sklicala člane uprave na sestanek, na katerem so sklenili, da se s 1. junijem nastavi na pokopališču delavec, ki bo hkrati tudi grobar. Grobar bo nastavljen eno leto, njegova naloga pa bo odpraviti

nered na pokopališču, nabavljati pesek itd. Plačan bo s sredstvi, ki se dobijo iz najemnin, za katere je pokopališčna uprava določila naslednji cenik: desetletna najemnina (od 1963 do 1972) bi znašala za grob 2000 dinarjev, za dvojni grob 4000 dinarjev, za grobnico pa 5000 dinarjev. Najemnine ne bi plačevali za grobišče borcev, za posamezne grobove borcev in bi bili oproščeni tudi nepremožni državljani. Z najemninami in dotacijo občinskega ljudskega odbora bi krili izdatke za enoletno delo grobarja, v prihodnje pa

bi pokopališki delavec prejemal samo občasne nagrade. Franc Derganc

Videm - Krško

Oba zbora ObLO sta na osnovi priporočil zveznih organov znižala stopnjo dopolnilnega proračunskega prispevka od osebnih dohodkov delavcev in uslužbenecov od 15 na 10 odst. To znižanje pomeni zmanjšanje občinskih dohodkov za 13 milijonov 750.000 din. Ker je bila ta dohodek v celoti usmerjen v sklad za financiranje šolstva, bo nujno ta izpad deloma kriti z drugimi dohodki. To pa pomeni dejansko zmanjšanje dohodkov za redni proračun občine.

Prav tako je znižan prometni davek za malo prodajo od 6 na 5 odst. S tem so se zmanjšali dohodki občine za nadaljnjih 7.400.000 din.

Zmanjšanje dohodkov je nujno narekovalo omejitev nekaterih izdatkov proračuna in skladov. Tako se operativni izdatki za državno upravo znižajo za 4,5 odst., funkcionalni izdatki za državno upravo za 16,8 odst., za kulturo in prosveto za 4,5 odst., za zdravstvo za 4,5 odst., za socialne službe za 2,3 odst., za kataster 2,3 odst. Dotacije zavodom se zmanjšajo za 5 odst., družbenim organizacijam pa za 4 odst. Te omejitve predstavljajo znižanje izdatkov za približno 6 milijonov dinarjev. Dohodki Poleskega sklada se bodo omejili za približno 4.300.000 din. Razlika znižanja bo krita s proračunsko rezervno, kar predstavlja približno 6 milijonov dinarjev. Osebnih dohodkov za uslužbence celotne uprave so znižani za 6 odstotkov.

Razrešitve in imenovanja

Dosedanji direktor DOZ Jože Bukovec je pisмено zaprosil občinski ljudski odbor za razrešitev dolžnosti, ker je odšel v pokoj. Na skupni seji so odborniki imenovali v. d. direktorja zavarovalnice ALFONZA SOLNA, dosedanjega uslužbenca zavarovalnice.

Zaradi upokojitve je bil razrešen dolžnosti direktorja zadržnega kmetijskega podjetja »Matija Gubec« v Leskovcu Gvidon Vesel, na njegovo mesto pa imenovan inž. MARJAN ZUPAN.

TEDENSKI NOTRANJEPOLITIČNI PREGLED

Na IV. plenumu CK ZKS je sekretar Miha Marinko v referatu uvodoma poudaril, da smo dolžni razpravljati o celotni nepravilnosti v naših gospodarskih organizacijah. Govorec o odmevu na pismo Izvršnega komiteja CK ZKJ in govor tovariša Tita, je dejal, da je mobilizacija komunistov in množice dokaz izredne moči in zasidranosti socialističnih principov v naši praksi. Negativne pojave bomo mnogo uspešneje odstranjevali samo z nadaljnjim utrjevanjem socialističnih odnosov. Sprejemati pa se je treba tudi s težnjami, ki nimajo nič skupnega s stvarnimi, progresivnimi težnjami — prišlo je do pojavov socialne demagogije, do zahtev po nekaki popolni enakosti itd. Reagirano na taka kritikastrska pojmovanja in posploševanja so večkrat izostala iz bojazni pred očitki, češ da bi to pomenilo zatiranje kritike. Toda sam tovariš Tito je opozarjal tudi na negativno delovanje kritikastrstva in nergaštva. — Vendar nas boj za odpravljanje negativnih pojavov, ki je seveda nujno potreben in ga bomo nadaljevali še naprej, ni odvrnil od osnovnih nalog: dvig produktivnosti, zmanjšanje deviznega deficita in racionalno izkoriščanje družbenih sredstev v investicijski politiki. — Tovariš Marinko je nato govoril o idejno-političnem usposabljanju komunistov, da bi mogli vedno in povsod koristno vplivati na rešitve samoupravnih organov. Glede načela delitve po delu pa je tovariš sekretar poudaril, da idealne enakosti ni in da je biti ne more, pa naj uveljavljamo pravilo »vsakomur po njegovem delu« ali pa »vsakemu po njegovih potrebah«. V današnji prehodni dobi je edino možno in koristno uveljavljati načelo delitve po delu, ki meri vsakega po njegovih zaslugah, določa nagrado za njegovo delo in vzpodbuja ustvarjalne sile in vsó skupnost k napredku. — Tovariš Marinko je nato govoril še o povečevanju najnižjih osebnih dohodkov ob istočasnem povečevanju produktivnosti, o vlogi

Zveze komunistov v javnih službah in o hitrejšem usposabljanju novih ljudi za odgovorna mesta.

● Zvezni izvršni svet je v petek sprejel več predpisov in drugih ukrepov, ki naj prispevajo k ureditvi tržišča, povečanju proizvodnje in odstranitvi raznih slabosti in negativnih pojavov, na primer načrt zakona o družbeni kontroli cen in o reguliranju poslovnih odnosov na tržišču ter načrt resolucije o trgovini. Sprejel je tudi spremembe kazenskega zakonika in zakonika o kazenskem postopku. Te spremembe omogočajo zatiranje raznih zlorab. Razen kazni za določena kazniva dejanja, zlasti proti gospodarstvu in družbeni lastnini, so spoznana za nova kazniva dejanja nedovoljeno razpolaganje s stanovanji in

Odkritost — to je naša moč

nepooblaščenno ukvarjanje s posojanjem denarja v večjem obsegu. — Po novih predpisih, ki jih je sprejel ZIS, bodo gospodarske organizacije ob delitvi dohodka lahko izločale več sredstev za povečanje osebnih dohodkov delavcev z nizkimi prejemki. S tem je dana podjetnejša možnost, da učinkoviteje izboljšujejo materialni položaj delavcev teh kategorij. — Zvezni izvršni svet je sprejel tudi načrt zakona o službi družbenega knjigovodstva, ki mu daje večje pravice in pristojnosti.

● V Beogradu je v četrtek zaključila z delom skupščina Kulturno prosvetnega sveta Jugoslavije, na kateri je sodelovalo 400 delegatov in gostov iz vse Jugoslavije. V razpravi je sodeloval tudi predstavnik Izvršnega odbora Zveznega odbora SZDL Jugoslavije Krste Crvenkovski, ki je med drugim dejal, da bo svet v prihodnje imel določene in še bolj zapletene naloge. V bodočem

jugoslovanskem parlamentu bo namreč ustvarjeno podobno telo, ki bo ne samo del parlamenta, ampak predvsem vrhovni organ samoupravljanja na tem področju. Zato bo treba usmeriti Kulturno prosvetni svet tako, da bo delo skupščinskega organa dopolnjeval, ne pa da bi šel vzporedno.

● Na seji predsedstva Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije v četrtek so pozvali sindikalne organizacije, da se morajo odločno zavzeti za iskanje notranjih rezerv in poravnavanje dolgov in terjatev. Odločno so obsodili nekatere gospodarske organizacije, ki zadržujejo svojo proizvodnjo v pričakovanju visokih cen. Nadalje so na seji poudarili, da boj za večjo proizvodnjo in produktivnost ni le družbena obveznost, ampak vsak dan bolj vprašanje nadaljnjega razvoja in celo obstanka podjetij.

● Na sobotnem zasedanju Zvezne ljudske skupščine so sprejeli zakon o prometu z blagom in storitvami s tujino. Zakon predvideva zelo hude kazni tudi za primere nelegalne konkurence naših zunanjetrgovinskih podjetij na tujem trgu.

● Na skupščini republiškega zavoda za socialno zavarovanje v sredo so ugotovili, da so izdatki za zdravstveno zavarovanje zajeli v narodnem dohodku leta 1953 le 2,48 odstotka, letos pa že 5,40 odstotka. Te izdatke bo nujno treba spraviti v sklad z obstoječimi možnostmi. Razprava je tudi pokazala, da je v zdravstvu še veliko skritih rezerv. Vzemirljivo je tudi naraščanje nesposobnih za delo.

● Zvezni izvršni svet pripravlja nekatere ukrepe za poživitev gradbenih del. Uveljavljen bo predpis o obvezni registraciji gradbenih podjetij, s čimer naj bi omogočili ustanovitev velikih gradbenih in projektantskih organizacij. Obeta se tudi predpis o prepovedi sodelovanja zasebne obrti pri graditvi družbenih objektov.

Za rast in poglobitev amaterizma

Svet Svobod in prosvetnih društev novomeškega okraja je nedavno povabil na posvet svoje aktivistke — kulturno prosvetne delavce, da bi se pogovorili o dosedanjem delu, ugotovili napake in pomanjkljivosti in uspehe, si zastavili nove naloge. Dolenjski list je v zadnji številki o tem posvetu na kratko že poročal. Danes bi to poročilo le dopolnili, in sicer z ugotovitvami, ki so se na tem posvetu izoblikovale ob reševanju zrnja in plev, torej zadnje letine v delovanju Svobod in PD na našem področju. Nemara je treba povedati nepristransko najprej to, da je bila letina dobra. Nekatere njive so rodile več, druge manj, zrnje

je pa kleno in zdravo, semena, dobrega semena za prihodnost našega amaterizma ne bo manjkalo.

Ne bo napak, če se za uvod postavimo pri dveh mnenjih, ki ju najpogosteje slišimo glede Svobod in prosvetnih društev. Eni ocenjujejo raznoliko dejavnost tega dela, torej amaterizma, kot neke preživele ambicije posameznikov, kot nepotrebne atrakcije, drugi spet kot stvar, ki šele nastaja in se oblikuje. Obeve je poudarjati zmoto prve trditve, kakor tudi druga zjame le del resnice: res je, da se dejavnost Svobod in prosvetnih društev še oblikuje, še zmeraj dopolnjuje, napačno pa je trditi, da šele sedaj išče svojo smer in smoter. To bi bilo krivično zanikanje že opravljenih velikih nalog, pozabljanje dragocenih in koristnih uspehov za kulturno življenje in napredno rast, ki so jih Svobode in prosvetna društva dosegla pri svojem delu med ljudmi in za ljudi. Tudi bojazen nekaterih, da amaterizem izgublja svoja tla spriči modernih tehniških sredstev (radio, televizija in podobno), je neutemeljena, ker je to pač dvojje področje, ki se lahko skladno in uspešno dopolnjujeta. Opažamo celo, da

je neutemeljenost take bojazni čedalje očitnejša. Razen tega ne smemo pozabiti (kar pa se rado pozablja), da bistvo dela Svobod in prosvetnih društev ni zgolj v igranju in petju in muziciranju in raznih drugih oblikah dejavnosti, pač pa je bistvo zajeto v izrednem političnem pomenu, ki ga imajo napredne, in čedalje naprednejše, oblike te dejavnosti za naše splošno družbeno življenje, zlasti v njegovem kulturno prosvetnem oziru. Ne pozabimo, da je prav ta politični pomen znova in krepko poudaril tudi zadnji kongres Zveze Svobod in PD Slovenije.

Če sedaj preidemo na naš posvet, bo najbolje, da si kar po vrsti zastavimo vprašanja in ugotovitve, ki so bile vsebina posveta.

Letošnje okrajne in občinske revije — dramske, pevske, glasbene — so bile vsekakor najpomembnejša manifestacija dela Svobod in PD v našem okraju, čeprav to ni bilo vse delo, ki so ga društva opravila. Ali smo z njimi pokazali napredek? Smo pridobili zanje ljudi? So imele tudi svoj družbeno politični pomen, brez katerega tako delo ne more in ne sme biti? Zborovavci posveta so,

upravičeno, na vsa ta vprašanja odgovorili pritrdilno. Ugotovili so močan napredek v kvaliteti ne le na okrajnih revijah, temveč tudi na občinskih. Pač pa se je treba o pravem času in resno izogniti nevarnosti, ki preti: da bi revije postale same sebi namen, se pravi, da bi društvo pripravilo dramsko delo, pevski ali glasbeni nastop zgolj zato, da se na reviji pokaže. Znova in povsod moramo poudarjati: nobena revija ne sme biti kampanjska akcija! Smoter revij je kontinuirano delo skozi vso sezono, na reviji pa pokaže tisto, v čemer si pri tem svojem nepretrganem delu in prizadevanju najbolj uspel, s čimer si dosegel najvišjo kvaliteto. Prizadevanje za kvaliteto bodi cilj vsake predstave ali nastopa, ne samo takrat, ko gre za revijo. Revija je le širša manifestacija amaterske dejavnosti v občinskem ali okrajnem obsegu, nič drugega in nič več. Po analizi letošnjih revij v občinah in okrajih, so zborovavci na posvetu sklenili, da z revijami nadaljujemo. Kajti uspeh je bil lep, velik, v vseh ozirih, pokazal je kvaliteto, napredek in množičnost.

(Se nadaljuje)

S Hamletom na turneji

Slovensko gledališče v Trstu zaključuje svojo 17. povojno gledališko sezono s predstavami na prostem s Shakespeareovim »Hamletom«. Prevažnoprav bi po naši moralni dolžnosti morali odigrati še nekaj predstav na našem ozemlju, a nepremostljive ovire, katerih nismo mi krivi, nas silijo, da zaključimo to sezono v krajih naše matične domovine.

Po dolgi pogajanji nam je letos uspelo prodreti v še neobiskane kraje. 1. julija bomo ob 20.30 igrali »Hamleta« na Glavnem trgu v Tolminu, od 3. julija pa do predvidoma 12. julija bomo to dramo ponovili v naslednjih krajih: 3. julija ob 20.30 v Crnomlju za Kulturnim do-

mom, 4. julija ob 20.30 na Otočcu v gradu (predstava na prostem), 5. julija ob 20.30 v Novem mestu na Grmu (predstava na prostem), 6. julija ob 16. in 20. uri v Kamniku (predstava v dvorani), 7. julija ob 20.30 v Kočevju za gimnazijo, 8. julija ob 20.30 v Ribnici za gradom, 9. julija ob 20.30 v Postojni na prostem, 11. in 12. julija pa verjetno tudi na Koprskem.

12 predstav v borih 12 dneh! Ekipa Slovenskega gledališča bo tako ob velikem razumevanju raznih občinskih organov in sveta za kulturo in prosveto lahko nastopila vsak večer pred drugim avditorijem, katerega bo, upajmo, povsem zadovoljila.

S strahom, upom in radovednostjo odhajamo na pot, prepričani, da s takimi gostovanji ne opravljamo le svoje kulturno poslanstvo, temveč moramo tudi braniti ugled, katerega smo si s trdim delom priborili.

Slovensko gledališče v Trstu si obeta na tem svojem gostovanju veliko udeležbo občinstva, s čimer bo bogato poplačano za svoj trud in skrb.

ADRIJAN RUSTJA

Hamleta igra naš belokranjski rojak Stane Starešič. Na sliki ga vidite v sceni: »Ah, ubogi Yorik, kje so zdaj tvoje zabavljice, tvoji poskoki, tvoje pesmi — nobene domislice več...«

Etnografski film

Zavod za šolski in poučni film »Sava film« v Ljubljani ima nekaj filmov, ki gledalca seznanjajo z narodopisjem. Filmi so namenjeni višjim razredom osemlet in bodo prav gotovo dobrodošli šolam, kjer ni možnosti, da bi si razne etnografske znamenitosti ogledali v muzejih.

Prva želja: ENERGIJA

(Odlomek iz knjige »NAŠ PRIJATELJ ATOM« Povest Walta Disneya, besedilo napisal Heinz Haber — Izdala: MLADINSKA KNJIGA, Ljubljana)

Zaloge premoga in nafte na našem planu postajajo čedalje manjše; nasprotno pa naša potreba po energiji stalno raste. Atomski demon pa nam nudi skorajda neizčrpen vir energije. Za nadaljnji razvoj naše civilizacije naj zato velja naša prva želja: ENERGIJA!

V zadnjih sto letih smo napravili prav veliko luknjo v naše naravne energijske zaloge. Te so sicer velikanske, toda počasi se izčrpavajo, a vsako leto je potreba po energiji večja. Kmalu bomo takorekoč dosegli dno cenjenih premogovnih in naftnih ležišč. Precenili so, da zadoščajo zaloge premoga in nafte kvečjemu še za dvesto ali tristo let. Ze leta 1957 bodo celo bogate Združene države Amerike v takem položaju, da bodo bogata ležišča cenejšega premoga prav redka. Lotiti se bodo morali ležišč manj vrednega premoga, to pa pomeni, da bo gorivo postalo znatno dražje. V luči zgodovine naše Zemlje so taki vidiki resnično vznemirljivi. Narava je potrebovala milijone let, da je ustvarila ta naravna bogastva. Dolgo so bila globoko zakopana v zemlji in so čakala, da je napočila doba tehnike. Tedaj jih je človek začel izkopavati — in po enem samem stoletju že vidi konec teh zalog. Tako je, kakor da bi varen človek hranil vse svoje življenje, nato pa pride njegov sin in zapravi vse premoženje v enem dnevu.

Sedaj pa se nam ponuja nov vir energije; pričela se je doba atomske energije.

Januarja 1955 je zapustila luko kot je-

gulja gladka ladja ameriške mornarice in zaplula na visoko morje. Sila, ki jo goni, izvira od neslišne energije atoma. Ladji je ime »Nautilus«, kakor podmornici kapitana Nema v klasični zgodbi Julesa Verna »Dvajset tisoč milj pod morjem«. Kakor njegov sloviti soimenjak ima tudi resnični »Nautilus« skorajda neizčrpen vir energije. To je prva ladja na atomski pogon.

Vijačno gred »Nautilus« goni turbina, ki jo vrti močan parni curek. Paro pa daje atomska energija.

V malem reaktorju atomske podmornice brezšumno poteka skrbno nadziran verižni proces. Nevtroni, ki švigajo v reaktorju v neštetem številu križem kračem v vse smeri, vsako sekundo razcepijo na bilijone atomov. Atomske drobelci se zaletavajo z veliko silo na vse strani, udarjajo ob druge atome in jih spravljajo v hitro gibanje. Gibanje atomov pa je toplota: skozi reaktor teče pod pritiskom voda in prevzema nastalo toplotno energijo. Segreta voda gre nato

skozi grelec in tam proizvaja vodne pare. Paro napeljejo na lopate turbine in turbina goni vijačno gred.

To je le en način, da izkoriščamo toploto atomskega reaktorja za pogon stroja. V zadnjih letih je nastala cela vrsta različnih tipov atomskih reaktorjev, ki se sicer v nadrobnostih razločujejo, pri vseh pa gre skozi gorilni prostor reaktorja tekočina in ga zapuša močno segreta. S segreto tekočino se prenese toplota v menjalnik toplote, kjer nastaja vodna para, kakor pri navadnih parnih strojih. Večina atomskih central torej daje vodno paro, kakršna že več sto let goni stroje tehniške dobe. Samo vir toplotne energije je drugačen. Pri navadnem parnem stroju izvira energija od gorenja premoga ali nafte, pri reaktorju pa gre za gorenje atomov, ki je začelo gnati stroje atomske dobe — stroje za prevoz, za mehansko delo in za elektriko.

Ze v majhnem kosu urana tiči silna energija. Medtem ko moramo navaden parni stroj kuriti s tonami premoga ali nafte, zadostuje za atomsko centralo samo nekaj kilogramov urana. Izračunali so, da bi deset kilogramov urana dalo dovolj energije za letno potrebo elektrike za mesto s 100.000 prebivalci. En kilogram očiščenega urana, kakršen se uporablja kot gorivo v reaktorju pa stane samo 26.000 dinarjev.

Ali bo tedaj energija prihodnosti smešno poceni? Na žalost ni povsem tako. Gorivo je le majhen del celotnih stroškov. V atomski tehniki so obratovalni stroški posebno veliki, tako da moremo danes pridobivati elektriko s premogom in z nafto še vedno ceneje kakor z atomsko energijo. Tudi »Nautilus« bi plul ceneje z nafto kakor z atomom. Sveda atomska podmornica ne potrebuje zraka, zato lahko pluje pod vodo skoraj neskončno dolgo. Atomskim podmornicam pa so se pridružili ledolomilci in tovorne ladje na jedrski pogon.

zacije in družine, da bi »osvežile nemško kri«. V nemških taboriščih je bilo v zadnji vojni približno 9000 naših otrok; Terčakova knjiga nas seznana z zverinskimi načrti Nemcev in z bridko usodo naše mladine iz okupiranega področja. Knjiga je spomin, še bolj pa — opomin za bodočnost!

Drugo Kajuhovo nagrado za 1960 je dobil Vinko Hafner za knjigo SREČNO POT, FANTA. To je njegovo prvo knjižno delo, v njem pa je opisal dogodke iz napetega življenja ilegalnih političnih aktivistov — terencev. Tretjo Kajuhovo nagrado za predlansko leto je dobila knjiga Mileta Pavlina JURISNI BATALJON. Pavlina poznamo iz Borca po številnih člankih in drugih spisih, tu pa je obdelal osebne spomine na jurišni bataljon 15. divizije, v katerem je bil tudi komisar. Branje je napeto in ga bo vzel v roke vsak, ki ga zanima življenje v partizanskih enotah.

Izšla je tudi nova knjiga znanega pisca Karla Grabljske — povest za mladino SOS s TV 17, življenje kurirske postaje in njenih ljudi. Povest kurirja Rudija bo pritegnila mladino, ki tako rada sega po dobrem branju iz partizanskih let in si ustvarja pravilno podobo velikega boja za svobodo.

Tako nam Zavod BOREC iz leta v leto s svojimi knjižnimi programi dopolnjuje in zaokrožuje celovitost narodnoosvobodilnega boja in njegovih ljudi. Vztrajnost in prizadevnost njegovega kolektiva je bila v naši javnosti upravičeno že večkrat pohvaljena. Lahko jo spet samo ponovimo.

Vsem delovnim kolektivom

na Dolenjskem, v Beli krajini in Spod. Posavju čestita za 4. julij željo, da bi tudi v bodoče dosegali tako lepe uspehe, vojak Jože Sterk iz Djevdeljice. Hkrati pošilja svojcem prirčne pozdrave!

BRESTANICA: najlepši spomenik

Brestanica je nova, preurejena, oblečena v praznjo obleko in čaka na goste. Samo grad nad njo je ostal neizpremenjen. Ze več kot tisoč let nemo zre v dolino. In vendar ni takšen, kot je bil pred dvema desetletjema, ko je bil za devet tisoč simbol gorja. Nad starodavnim grajskim vhodom ni več črne zastave SS in zlovesčega napisu: »SS Burg-hauptmann«.

● Barake taborišča, skoz katerega je odšlo 65 tisoč Slovencev na pot v pekel nacističnih taborišč in na pot v izgnanstvo, so samo še spomin.

● Ob vznožju hriba pod gradom se v zelenilu mlade trave beli kraški marmor in govori o trpljenju kolon izmučenih ljudi, ki so na tej krp slovenske zemlje jemale slovo od doma in rodne grude. Kamehit spomenik boja in trpljenja, kamen, ki hkrati priča o tvornosti in ustvarjalnosti današnjega dne ter govori: zmagali smo!

● Trije spomeniki so: starodavni grad na hribu, oni iz kraškega marmorja pod njim in prenovljena Brestanica. Najlepši izmed njih je zadnji.

● France, pogledj belo li-so na vogalu, pod streho! Dodaj malo barve! naroča gospodinja možaku, ki z razpršilcem barva poslopje ob cesti.

— Belite?

— Treba je! Na sestanku smo se zmenili! Viš ga, dedca, pa bi mi skoraj pustil kos zidu nepobarvan. Mudi se, pred proslavo je treba še veliko postoriti, pa hiti!

— Kaj pa spomenik, ali bo gotov?

— Kako ne bi bil! 26. maja smo začeli in vse, kar vidite pri spomeniku, pločnike, cesto in še vsak pri svoji hiši smo uredili v mesecu dni. Za praznike mora biti vse lepo!

● Majda! Tak pojdi že no! je klicala skupina mla-

dih deklet in fantov pred hišo.

— Kaj se zbirate za ples? sem vprašal, da bi načel pogovor.

— Ne, za »udarniško« se zbiramo! Se nekaj gramo-za je treba navoziti za ploč-nike in pomagati pri pre-urejanju ceste proti elek-trarni.

— Ali ste veliko poma-gali?

— Domala vsak dan se že mesec dni zbiramo na grad-bišču in vsak dan se bolj pozna naše delo. Mudi se, še veliko bo treba narediti do srede, ko bo praznik. — dekle, ki so ga klicali, je medtem prišlo in, veselo če-bijajoč, so odšli po cesti.

● Delavci na cesti hite odmetavati svežo zemljo z robov, kjer cestišče širijo. Valjar počasi vozi sem in tja in tlači sveže nasuti gramoz. Kamnoseki pri spo-meniku pokladajo granitne ploščice. Tu in tam naletiš na delavce, ki ob cesti do-kočujejo iz kock sestavlje-ne izlivke. Cevni nosil-ci za javno razsvetljavo se s pomočjo pridnih rok dvi-gajo kvišku ob robu cestiš-šča. Ljudje pleskajo oken-ske okvire in vrata, posa-mezne družine hite na dvo-riških pospravljati ogrodje lesenih odrov, ki so jih ra-bili pri pleskanju hiš.

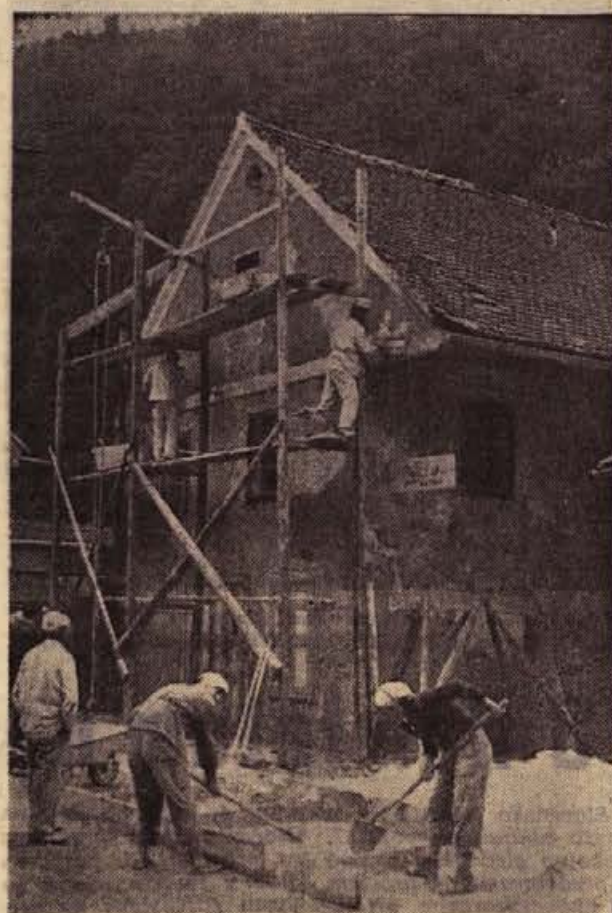
● Prva misel na spome-nik je vzešla že v letu 1947. Načrti so počasi dozo-revali, saj so se v vodstvu KO ZB zavedali, da mora biti vsa Brestanica dostoj-no pripravljena na sloves-nost. 1960 je bil dograjen vodovod. Kanalizacijo so začeli urejati v letu 1960 in so jo lani dokončali. Asfal-tirali so tudi del ceste skozi trg. Po temeljitih razgla-bljanjih v letu 1961 in po izkušnjah iz priprav, ki so potekale dotlej, je bilo lani vse pripravljeno za priče-tek del. Največ pobud je vseskozi dajal kolektiv Ter-moelektrarne, saj dela v njem več starih borcev in organizatorjev NOB s tam-kajšnjega področja. Ta ko-ektiv je lani prispeval tudi prvo glavnicu — 150 tisoč dinarjev. Na občinski skup-ščini ZB je lani padla odlo-čitev in bil izvoljen pri-pravljalni odbor.

● V pripravah so želeli doseči več namenov. Raj-henburško taborišče je 65 tisočem političnih interni-rancev, pregnancev in iz-seljencev iz Stajerske in Spodnjega Posavja pome-nilo slovo od doma in rodne grude. Od tod je vodila pot v pekel zloglasnih uničeval-nih taborišč v Nemčiji ali pa na pot izgnanstva v Hr-vaško in Srbijo. Akcija za postavitev spomenika naj bi združila ves nekdanji iz-seljeniški pas, zato se je KO ZB povezal z vsemi

tamkajšnjimi občinskimi odbori SZDL. V okviru pri-prav so hkrati želeli zbrati dokumentarno gradivo o nacističnih grozodejstvih (izdali so posebno brošuro spominov in v dnevi prosla-ve pripravili pomočjo mu-zejev razstavo dokumentar-nega gradiva in fotografij). Brestanica pa naj bi kot kraj proslave pričakala go-ste prenovljena, urejena in polna novega življenja. Krajevna organizacija ZB in pripravljalni odbor sta široko zasnovane načrte uresničila z nemajhnimi napori, zlasti pa velja po-udariti to, da so potrebna sredstva (več kot 6 milijo-nov) ves čas zbirali sami, brez tuje pomoči, zgolj iz lokalnih virov.

● 26. maja letos so le premagali vse težave in pričeli z deli za postavitev spomenika in dokončno u-reditev Brestanice. V 30 dneh so s prostovoljnimi de-lom prebivalcev prepeljali k spomeniku 150 kubičnih metrov zemlje in prav to-liko gradiva odpeljali. Na-ložili, razložili in posuli so 50 traktorskih prikolic gra-moza za posutje pločnikov, odstranili vse stare plotove, uredili prostore okoli hiš, prebelili stavbe in pomagali pri preurejanju ceste.

● Kdo je storil največ? Vsa Brestanica je delala kot eden, vsi pa z žarkom po-nosa v očeh zatrjujejo: mladina je naredila največ! Na letni konferenci LMS so ustanovili delovno brigado. Mladinci in pionirji so pod vodstvom učiteljice, pred-sednice aktivna Milke Zu-

Prejšnji teden v Brestanici: vse je bilo na nogah, da bo trg lepši in prikupnejši. Tudi dež ni zmotil pridnih Brestančanov, ki so prizadevno olepševali svoj kraj

pan, ki je prispevala največ delovnih ur, opravili okoli spomenika in pri urejanju trga 2300 prostovoljnih de-lovnihi ur. Vsega pa so Bre-stančani v mesecu dni, ko se je trg razvel v urejeno in svetlo naselje naredili 3500 prostovoljnih delovnih ur pri javnih delih in opra-vili za 2 milijona din vred-nosti.

● Brestanica čaka na go-ste pripravljena, odeta v zastave. Po mesecu dni ne-utrudnega dela vseh prebi-valcev je kakor prerojena. Hkrati s spomenikom pod gradom, ki je posvečen boju in zmagi ter vsem tistim, ki se niso vrnili, priča o naši tvornosti.

M. J.

Ustanovljena je enotna okrajna gospodarska zbornica

OLO v Novem mestu je na petkovi seji potrdil odloč-bo o ustanovitvi enotne o-krajne gospodarske zborni-ce. Ta bo opravljala vse na-loge, ki so jih imele dose-danja okrajna kmetijska, gozdarska, trgovinska, go-štinska in obrtna komun-alna zbornica ter združna zveza, prevzela pa bo tudi vse premoženje teh zbor-nic.

Ustanovitev te zbornice je narekovalo predvsem pričakovanje, da bo enotna gospodarska zbornica bolj sposobna reševati probleme gospodarskih področij ter

se bo tako laže bavila tudi z vprašanjem trga, gospo-darske ureditve in napred-ka proizvodnje v gospodar-skih organizacijah. Ena glavnih nalog okrajne go-spodarske zbornice pa bo nedvomno ta, da bo ponu-gala ustreznim proizvod-nim organizacijam pri ure-jevanju gospodarnejšega poslovanja.

Na zadnji seji je OLO imenoval tudi prve organe nove zbornice. Tako bo predsednik okrajne gospo-darske zbornice Stane Nun-čič, podpredsednik pa Lojze Pajnič. Upravni odbor bo imenovan kasneje.

Novomeška kronika

Vse najboljše, Kosova mam!

Kdo od Novomeščanov ne pozna raznašalke in prodajal-ke časopisov, Kosove mame a Brega? Ze od leta 1947 jo vi-dimo dan na dan pozimi in poleti, vso zgarano, kako ve-nomer ponavlja: »TT, Pavliha, Delo, Dolenje...« Največkrat sedi pred Smalčovo hišo na Glavnem trgu, hodi pa tudi v bolnišnico prodajat časopise. Ker vemo, da je bilo njeno življenje ena sama trnjeva pot, ji toliko bolj od srca vo-ščimo za sedemdesetletnico, ki jo je pred nedavnim prazno-vala. Želim jo, da bi vsaj zdaj, na večer življenja, užila še nekaj zadovoljstva, miru in zdravja!

■ Perišče na Krki v Kandiji (za Barbičovo hišo) bo kmalu razpadlo. Ker je dohod zelo ne-varen, 3 metre je namreč treba

prehoditi po 10 cm širokem tra-mu, poraslem s koprivami, bi bilo dobro še to odstraniti. Pe-rišče se tudi sicer že potaplja in ker ga nihče ne uporablja, je prava vaba za otroke. Vaba, toda zelo, zelo nevarna! Opazili smo že na njem dečke, med njimi tudi majhne, ki sploh ne znajo plavati.

■ Hotel Kandija je organi-ziral vsako soboto in nedeljo na svojem vrtu ples od osmih do polnoči. Jazz ansambel, sestavljen iz vrst študentov, neumor-no igra. Plesa žejna mladina, pa tudi marsikateri starejši par, pa se ob prijetnih zvokih rad zavrti.

■ Novomeščanom se obeta iz-reder, kulturni dogodek. — Slovensko gledališče iz Trsta bo uprizorilo Shakespearovga »Hamleta«, 4. julija bo ob 20.30 predstava pri otoškem gradu, 5. julija pa ob 20.30 pred grm-sko kmetijsko solo. Vstopnice prodajajo v poslovalnici »Ja-dran-turista« na Glavnem trgu. Med prebivalstvom je za »Ham-leta« veliko zanimanje, zlasti še, ker gre za gostovanje naših tržaških rojakov.

OBRTNO SERVISNO PODJETJE

BREŽICE

Z VSEMI SVOJIMI OBRATI

ČESTITA

ZA 4. JULIJ VSEM BORCEM IN AKTIVISTOM NOV IZ SPOD. POSAVJA, OSTALEMU PREBI-VALSTVU PA SE PRIPOROČA!

»ISKRA«

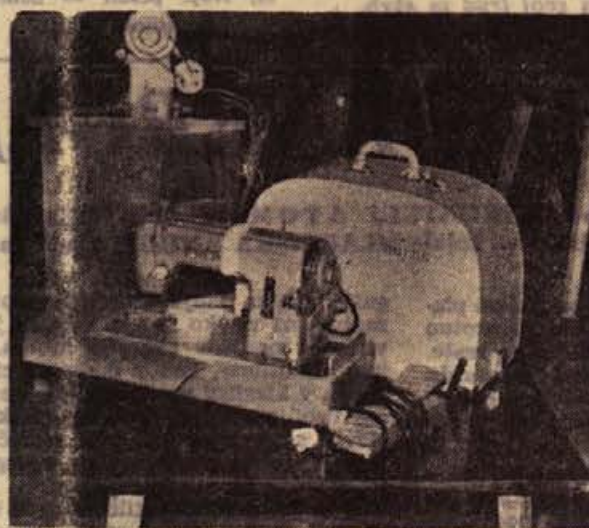
OBRAT
ELEKTROLITOV
MOKRONOG

POZDRAVLJA
VSE
PREBIVALSTVO
ZA KRAJEVNI
PRAZNIK,
KAKOR TUDI
ZA PRAZNIK
4. JULIJ

GOSPODINJE!

ALI STE SI ZE NABAVILE GOSPODINJSKI SIVALNI STROJ »MIRNA«? KUPITE GA LAHKO V RAZNIH IZVEDBAH V VSEH TRGOVINAH IN NAŠIH POSLOVALNICAH PO UGODNIH CENAH

IMATE MOGOČE MAJHNO STANOVANJE? V TAKEM PRIMERU SI LAHKO POMAGATE Z NAKUPOM PRENOSNEGA SIVALNEGA STROJA »MIRNA« V KOVČKU Z VGRAJENIM ELEKTROMOTORJEM.

ALI JE VAS SIVALNI STROJ OPREMLJEN Z ELEKTROMOTOR-JEM? ZAKAJ SI NE BI OLAJŠALI DELA TER MONTIRALI NA VAS GOSPODINJSKI SIVALNI STROJ ELEKTROMOTOR MI-NI? — NAŠI ELEKTROMOTORJI SE LAHKO VGRADIJO NA VSAK GOSPODINJSKI SIVALNI STROJ. Z LAHKOTO BOSTE SIVALI IN NE BO POTREBNO UTRU-JATI VASIH NOG ZA POGON SIVALNEGA STROJA

KROJAČI!

PRAV GOTOVO JE VAS KROJAŠKI SIVALNI STROJ ZE IZRABLJEN. ODLOCITE SE ZA NAKUP NOVEGA. DOBITE GA — PO TOVARNISKIH CENAH — NA NOŽNI ALI MOTORNI POGON V NAŠI TOVARNI.

ZAHTEVAJTE PONUDBE IN PROSPEKTE

ZA VSE INFORMACIJE SE OBRACAJTE Z ZAUPANJEM NA:

TOVARNO
ŠIVALNIH
STROJEV

»MIRNA«

MIRNA NA DOLENJSKEM

**OBČINSKI
LJUDSKI
ODBOR**

ZA 4. JULIJ PRAZNIK OBČINE VIDEM-KRŠKO

tovariško pozdravljamo vse nekdanje internirance, konfinirance in izseljence iz vseh krajev Spodnjega Posavja in Slovenije, ki so v letih narodno-osvobodilne vojne okusili vse gor-fašističnega nasilja in trpljenje v prehodnem zbirnem taborišču Rajhenburg ~

Vsem prebivalcem občine Videm-Krško želimo za letošnji občinski praznik mnogo dobre volje in uspehov pri nadaljnji graditvi našega področja v okviru slovenske in jugoslovanske socialistične skupnosti!

Videm-Krško

Občinski odbor SZDL ~ Občinski komite ZKS ~ Občinski komite LMS ~ Občinski odbor ZB ~ Občinski odbor ZVVI ~ Občinski odbor ZROP ~ Občinski sindikalni svet ~ Občinski odbor RK ~ Občinski svet Svobod in prosvetnih društev ~ Občinski odbor Društva prijateljev mladine

KO PRAZNUJEMO LETOŠNJI OBČINSKI PRAZNIK IN DAN BORCEV, TOPLO POZDRAVLJAMO VSE DELOVNE LJUDI SPODNJEGA POSAVJA KAKOR TUDI VSE BIVŠE INTERNIRANCE IN IZSELJENCE

**ZADRUŽNO KMETIJSKO POSESTVO
»MATIJA GUBEC«
LESKOVEC-KRŠKO**

Ob dnevu borcev se spominjamo vseh tovarišev in tovarišic, ki so v času narodnoosvobodilnega boja aktivno sodelovali v NOV, ter vseh onih, ki jih je okupator izselil in odpeljal v koncentracijska taborišča!

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR BREŽICE

OBČINSKI ODBOR SZDL — OBČINSKI KOMITE ZKS — OBČINSKI KOMITE LMS — OBČINSKI ODBOR ZB — OBČINSKI ODBOR ZVVI — OBČINSKI ODBOR ZROP — OBČINSKI SVET SVOBOD IN PD — OBČINSKI SINDIKALNI SVET — OBČINSKI ODBOR RK — OBČINSKI ODBOR DPM

KMETIJSKIM
PROIZVAJALCEM
NA OBMOČJU
NAŠE ZADRUGE
POŠILJAMO
TOPLE POZDRAVE
IN ISKRENE
ČESTITKE ZA
4. IN 22. JULIJ

Prisrčen pozdrav vsem rudarjem v naši domovini za njihov praznik 3. julij, ostalemu prebivalstvu, posebno udeležencem NOV, internirancem in izseljen-
cem pa čestitamo za 4. julij — dan borca

**RUDNIK LIGNITA, GLINE
IN KREMENOVH PESKOV**

GLOBOKO

**Kmetijska
zadruga**

**Kostanjevica
na Krki**

**Kmetijsko gozdarsko
podjetje v Brežicah**

DELOVNI KOLEKTIV

Konfekcije papirja VIDEM-KRŠKO

Prisrčne čestitke
z najboljšimi
željami za
nadaljnji napredek
naših krajev
pošilja

**RUDNIK
RJAVEGA
PREMOGA**

SENOVO

Živel dan rudarjev!
Živel dan borcev!
Živel dan vstaje!

**GRADBENO
PODJETJE**

»SAVA«

VIDEM-KRŠKO

čestita
za krajevni
praznik,
za dan borca
in za dan vstaje
ter priporoča
svoje izdelke
in usluge

opravlja vsa gradbena dela ter

čestita prebivalstvu občine
Videm-Krško za občinski praznik
in za dan borca

Za občinski praznik kakor tudi
za 4. julij — dan borcev —
prisrčno voščimo vsem potroš-
nikom naše prvovrstne čokolade
in ostalih izdelkov

TOVARNA ČOKOLADE IN PECIVA

»IMPERIAL«

VIDEM-KRŠKO

Vsem svojim strankam
kakor tudi ostalemu
prebivalstvu čestitamo
za občinski praznik
in se priporočamo
tudi vnaprej!

**SPLOŠNA
OBRTNA KOVINARSKA
ZADRUGA
VIDEM-KRŠKO**

PREBIVALSTVU VIDEMSKO-
KRŠKE OBČINE ČESTITAMO
ZA NJIHOV PRAZNIK;
NEKDANJIH BORCEV
IN AKTIVISTOV KAKOR TUDI
INTERNIRANCEV PA SE
OB TEM DNEVU
HVALEZNO SPOMINJAMO!

TRGOVSKO PODJETJE

**»RESA«
VIDEM-KRŠKO**

ZA OBČINSKI
PRAZNIK
ČESTITAMO
VSEM SVOJIM
STRANKAM TER
POZDRAVLJAMO
VSE PREBIVAL-
STVO OBČINE
VIDEM-KRŠKO

**MESNICA
BRESTANICA**

z vsemi poslovnimi
enotami vošči delovnim
kolektivom kakor tudi
posameznikom
v Spodnjem Posavju
za 4. julij in jim želi
pri nadaljnjem delu še
mного uspeha

DELOVNI KOLEKTIV INDUSTRIJE

KREMEN

NOVO MESTO

pozdravlja za 4. in
22. julij vse borce,
podoficirje in oficirje
v vrstah JLA, slavne
naslednice naših
partizanskih brigad!

OBRTNO GRADBENO
PODJETJE

»REMONT«
Straža

POSILJA
BORBENE IN
TOVARISKE
POZDRAVE
VSEM BORCEM
IN AKTIVISTOM
NOB IN JIM
ČESTITA
ZA 4. JULIJ!

PRIPOROČAMO SE SVOJIM KOMITENTOM
ZA NADALJNJE ZAUPANJE, HKRATI PA
VOŠČIMO VSEM ČLANOM ZVEZE BORCEV
ZA NJIHOV PRAZNIK 4. JULIJ!

KOMUNALNA BANKA

NOVO MESTO

Lesno predelovalno
podjetje
METLIKA

čestita za
DAN BORCA
IN DAN VSTAJE
vsem, ki so
sodelovali v
narodnoosvobodilni
borbi!

Svojim strankam
priporočamo naše
kvalitetne izdelke!

PREBIVALCE PARTIZANSKIH DOLENJSKIH
TOPLIC POZDRAVLJAMO ZA 4. JULIJ —
DAN BORCA TER JIM ZELIMO SE MNOGO
USPEHOV!

**KMETIJSKA ZADRUGA
DOLENJSKE TOPLICE**

Ob dnevu borca in
dnevu vstaje

se z največjim spoštovanjem spominjamo vseh naših
tovarišev in tovarišic, najboljših sinov in hčera
naših narodov, ki so z življenji zapečatili svojo
ljubezen do domovine in svobode!

s podružnicami v
Brežicah, Črnomlju,
Vidmu - Krškem in
izpostavo v Sevnici

Okrajni zavod za socialno
zavarovanje v Novem mestu

Boj za socializem pomeni: prizadevanje za
napredek, za nenehno gibanje navzgor, za
nenehen obračun z zaostalostjo in čakanjem.
Ob DNEVU BORCA in 22. juliju se tega
spominjamo še bolj kot sicer, saj je bil ves
naš boj prav tako nenehna pot navzgor!
NAJ ŽIVI ZVEZA BORCEV!

Občinski ljudski odbor
NOVO MESTO

Občinski odbor ZB ~ Občinski komite ZKS ~ Občinski odbor
SZDL ~ Občinski sindikalni svet ~ Občinski odbor ZVVI ~ in
ostale organizacije

PARTIZANSKI
BELI KRAJINI
IN NJENIM
POZRTVOVALNIM
PREBIVALCEM
ČESTITAMO
ZA 4. JULIJ
IN JIH TOPLO
POZDRAVLJAMO!

Delovni kolektiv
OPEKARNE ZALOG
pri Novem mestu

ISKRENO VOŠČI ZA 4. JULIJ — DAN
BORCA IN SE SVOJIM STRANKAM SE
VNAPREJ PRIPOROČA!

»BETI« —
Belokranjska
trikotna
industrija
Metlika

POZDRAVLJA
VSE TOVARISE
IN TOVARISICE,
KI SO SE BORILI
V VRSTAH
SLAVNE NOV,
AKTIVISTE
IN OSTALO
PREBIVALSTVO
BELE KRAJINE!

NAŠI PRVOVRSTNI, TODA CENENI
IZDELKI SO SI UTRILI POT ZE NA
MNOGA TRŽIŠČA

Živela praznika 4. in 22. julij!

**PLETILJSTVO »DOLENJKA« —
Mirna peč**

VECNA SLAVA IN ČAST PADLIM TOVARISEM!
NAJ ŽIVI 4. JULIJ — DAN BORCA! NAJ ŽIVI
22. JULIJ — DAN VSTAJE! NAJ ŽIVI BELA
KRAJINA — ŽIBEKA PARTIZANSTVA!

**BELOKRANJSKA ŽELEZOLIVARNA IN STROJNA TOVARNA
ČRNOMELJ**

Belokranjsko
gradbeno
podjetje —
Črnomelj

»BELT«

IEV
Ljubljana

obra.
**Kondenzatorji,
Semič**

se tudi ob letošnjem 4. juliju hvaležno spo-
minjajo vseh, ki so nam priborili svobodo
in si tudi danes nesebično prizadevajo za
gospodarski, kulturni in politični napredek
naše dežele!

Občinski ljudski
odbor **Črnomelj**

Pridružujemo se čestitkam in manifestacijam ob letošnjem
DNEVU BORCA in iskreno voščimo vsem članom Zveze
borcev, Zveze vojaških vojnih invalidov in vsem, ki so
v zadnji vojni kakorkoli sodelovali v boju za svobodo!

Občinski ljudski odbor **Metlika**

Občinski odbor ZB ~
Občinski komite ZKS ~
Občinski odbor SZDL ~
Občinski komite LMS ~
Občinski odbor ZVVI ~
ostale organizacije

OBCINSKI ODBOR ZVEZE BORCEV ~ OBCIN-
SKI ODBOR ZVVI IN ZROP ~ OBCINSKI ODBOR
SZDL ~ OBCINSKI ODBOR ZKS ~ OBCINSKI
KOMITE LMS ~ pozdravljajo in čestitajo vsem
Belokranjcem, ki so sodelovali v naši narodno-
osvobodilni vojni, in vsem tistim, ki si tudi danes
prizadevajo dvigniti nekdanjo zaostalo Belo krajino!

BORBENE POZDRAVE Z NAJLEPŠIMI ŽELJAMI ZA
NADALJNJI NAPREDEK IN PROCVET NAŠIH KRAJEV
POSILJA VSEMU PREBIVALSTVU OB 4. JULIJU

Vodna skupnost Dolenjske

Gostinsko podjetje
**»MAJOLIKA« —
Straža pri Novem mestu**

vošči za 4. in 22. julij vsem
bivšim borcem in aktivistom,
želeč jim prijetno praznovanje
v enem svojih obratov: gostilna
SREBOTNIK — Straža, gostilna
LOVEC — Dol. Toplice in go-
stilna GROZD — Uršna sela.

Kolektiv IZVOZNEGA IN UVOZNEGA PODJETJA

»VINO« — BREŽICE

s svojimi kletmi v Brezini, Krškem, Ivančni gorici, Metliki in Ljubljani čestita za 4. julij in se priporoča

ZA 4. JULIJ TOPLO POZDRAVLJAMO
PREBIVALSTVO MIRENSKE DOLINE,
KI JE MED VOJNO KAKORKOLI POMA-
GAŁO PARTIZANOM

TOVARNA ŠIVALNIH STROJEV »MIRNA« NA MIRNI

Kakor smo med zadnjo
vojno nesebično in
požrtvovalno sodelovali
v boju za svobodo,
tako si tudi zdaj
prizadevamo po svojih
najboljših močeh
sodelovati v boju za
izgradnjo socializma

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR TREBNJE

Občinski odbor Zveze borcev — Občinski odbor
SZDL — Občinski komite ZKS — Občinski komite
LMS — Občinski odbor ZVVI — Občinski odbor
ZROP — Občinski sindikalni svet — Občinski od-
bor RK

KOLEKTIV INDUSTRIJE OBUTVE NOVO MESTO

priporoča svoje izdelke in čestita vsem nek-
danjim pripadnikom slavne NOV in aktivi-
stom na terenu za dan borca in dan vstaje

VSE, KI JIH JE
OKUPATOR
IZSELIL,
JIH INTERNIRAL,
KONFINIRAL,
IN VSE TISTE,
KI SO ZAPUSTILI
DOMOVINO,
KER ZANJE
V NJEJ
NI BILO KRUHA,
ISKRENO
POZDRAVLJAMO
IN JIM ČESTI-
TAMO ZA 4. JULIJ
— DAN BORCA

Ženjenim strankam, investitorjem
in poslovnim prijateljem se priporo-
čamo za nadaljnje zaupanje,
hkrati pa čestitamo nekdanjim borcem,
aktivistom in ostalemu prebivalstvu
za 4. in 22. julij

SGP PIONIR NOVO MESTO

»JUGOTANIN« SEVNICA

Kmetijska zadruga V NOVEM MESTU

ZIVELA NAŠA PARTIZANSKA PRAZNIKA
DAN BORCA IN DAN VSTAJE

ZAVOD ZA REHABILITACIJO IN ZAPOSLOVANJE INVALIDOV Novo mesto

SPLOŠNO OBRTNO PODJETJE VIDEM-KRŠKO

TOPLO ČESTITA ZA LETOSNJI DAN BORCA,
HKRATI PA POZDRAVLJA VSE IZSELJENCE
IN INTERNIRANCE

s proizvodnimi okoliši Brusnice, Sto-
piče, Bircna vas, Mirna peč, Smarjeta
in Skočjan se priporoča kmetovalcem
na svojem področju, hkrati pa čestita
za 4. in 22. julij

VSEM SVOJIM
ČLANOM,
POTROŠNIKOM IN
PREBIVALSTVU
DOLENJSKE
BELE KRAJINE
IN SPODNJEGA
POSAVJA
ČESTITAMO
ZA NAŠ
PARTIZANSKI
PRAZNIK —
4. JULIJ

Tudi kolektiv podjetja

»ELEKTRO« — KRŠKO

ČESTITA ZA 4. JULIJ IN ŽELI SE MNOGO
USPEHOV V NADALJNI IZGRADNJI
SOCIALIZMA!

PRIPOROČAMO
SVOJE
KVALITETNE
USLUGE IN
ČESTITAMO ZA
4. IN 22. JULIJ

KMETIJSKA ZADRUGA V BRESTANICI

VOSCI ZA 4. JULIJ
— DAN BORCA
TER POZDRAVLJA
VSE, KI SE BODO
TA DAN ZBRALI
NA PROSLAVI
V BRESTANICI

»KOVINAR« NOVO MESTO

PRELITA KRI, NAPORI
IN TRPLJENJE NAŠIH NARODOV
NISO BILI ZAMAN. IZBOJEVALI
SMO SI SVOBODO IN GRADIMO
SVOJ DOM IN SVETLO BODOČNOST!
POZDRAVLJAMO 4. JULIJ —
DAN BORCA — PRAZNIK VSEH
JUGOSLOVANSKIH NARODOV

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR NOVO MESTO

OKRAJNI ODBOR ZVEZE BORCEV NOVO MESTO

OKRAJNI ODBOR SZDL • OKRAJNI KOMITE ZKS • OKRAJ-
NI KOMITE LMS • OKRAJNI SINDIKALNI SVET in ostale
organizacije

TRGOVINSKA ZBORNICA ZA OKRAJ NOVO MESTO

Pozdrav vsem borcem za svobodo, napredek in mir,
za srečnejše življenje vsega človeštva

Občinski ljudski odbor

SEVNICA

Občinski odbor Zveze borcev

Občinski odbor SZDL — Občinski od-
bor ZK — Občinski odbor ZVVI —
Občinski odbor ZROP — Občinski ko-
mite LMS — Občinski sindikalni svet
— Občinski odbor RK

PODJETJE ZA POPRAVLJANJE ŽELEZNIŠKIH VOZ V DOBOVI

ISKRENO ČESTITA
ZA LETOSNJI DAN BORCA IN
POZDRAVLJA PREBIVALSTVO
SPODNJEGA POSAVJA

KMETIJSKO- GOZDARSKI PREDELOVALNI KOMBINAT

s kmetijskimi obrati: Črmošnjice, Poljane, Trška gora,
Novo mesto in Sentjerne; gozdni obrati: Črnomelj,
Črmošnjice, Poljane, Straža in Novo mesto; predelovalni
obrati MESARIJA, MLEKARNA in svojo trgovsko mrežo
pošilja vsem delovnim ljudem naše republike borbeno
pozdrave za 4. in 22. julij

NOVO MESTO

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEHNIČNI PREGLEDI MOTORNIH VOZIL V SPOD. POSAVJU

Komisija za tehnične preglede motornih vozil pri Avtotransportno-servisnem podjetju »Prevoz« Brežice obvešča vse lastnike motornih vozil na območju občin Sevnica, Videm-Krško in Brežice, da bodo redni tehnični pregledi po naslednjem razporedu:

Občina Sevnica (v prostorih AMD):
9. 7. 1962 za vse avtomobile in traktorje s prikolicami,
10. 7. za motorna kolesa.

Občina VIDEM-KRŠKO:
11. 7. 1962 — SENOVO, v prostorih garaže Rudnika Senovo: od 7. do 12. ure vsi avtomobili in traktorji s prikolicami; od 14. do 19. ure za motorna kolesa.
12. 7. 1962 — VIDEM-KRŠKO, v bivših prostorih Prevoz Krško: za vse osebne avtomobile.
13. 7. 1962 — za vse avtomobile in traktorje s prikolicami.
16. in 17. 7. 1962 — za motorna kolesa.

Občina Brežice (v prostorih »Prevoz«, Brežice):
18. 7. 1962 — za vse osebne avtomobile.
19. in 20. 7. 1962 — vsi ostali avtomobili in traktorji s prikolicami.
23. in 24. 7. 1962 — za motorna kolesa.
25. 7. 1962 — za vse avtomobile in motorna kolesa.

Tehnični pregledi se bodo v navedenih dnevih vršili dnevno od 7. do 12. ure in od 14. do 19. ure.

»Belsadovi« načrti

Tovarna sadnih izdelkov »Belsada« iz Črnomlja bo letos pričela s poskusno proizvodnjo sadnih koncentratov. Pripravljalna dela za obratovanje so polna razmahu. »Belsada« ima LUWA aparaturo za izdelavo sadnih koncentratov in pasterezacijo sadnih sokov. Ta aparatura seveda ni majhna, saj v enem dnevu predela 70 ton surovin ali: v 8 urah proizvede 10 ton koncentrata. Tako gre kolektiv »Belsada« pogumno v večjo proizvodnjo.

Potrebe so velike, premalo pa je investicij. Dvorišče tovarne bi bilo potrebno asfaltirati, da se ne bi dvigal prah, ki ovira uspešno delo. Kolektiv pa ne čaka na investicije. Dvorišče bodo tlakovali s lastnimi silami. Pričeli so s prostovoljnim delom. Delavke so sklenile, da bodo same prale delovne halje, le pralna sredstva jim bo dalo podjetje. V Belsadi se trudijo, delajo in štedijo, samo da bi ustvarili čimveč. *Jože Skof*

Seja OK ZKS

V petek, 6. julija 1962, bo v Novem mestu 11. seja okrajnega komiteja ZKS, na kateri bodo razpravljali predvsem o dolžnosti osnovnih organizacij Zveze komunistov do dela z novo sprejetimi člani. Seja se bo začela ob 9. uri v sejni dvorani OLO.

Zavod za urbanizem

Okrajni ljudski odbor v Novem mestu je v petek na svoji seji ustanovil Zavod za urbanizem, ki bo imel sedež v Novem mestu. Zavod bo proučeval urbanistična vprašanja mest in naselij v okraju, razvoj stanovanjske izgradnje in komunalnih naprav. Razen tega bo samostojno izdeloval regionalne načrte in spremljal vsako dejavnost v zvezi z reševanjem urbanističnih zadev. Ker je novi zavod okrajnega značaja, bo dajal občinskimi ljudskimi odbori, zavodom in raznim organizacijam strokovno pomoč ter jih seznanjal z dosežki na področju urbanizma.

OBJAVE — RAZPISI —

Obvestilo Splošne bolnišnice v Novem mestu

Interna ambulanta splošne bolnišnice v Novem mestu ordinira vsak dan, razen četrta in nedelje, od 7. do 10. ure.

Prebivalcem Mirne peči!

Prebivalce Mirne peči in okolice obveščamo, da bo od 5. julija dalje zaradi letnih dopustov ambulanta v Mirni peči poslovala do nadaljnjega samo vsak torek od 14. do 17. ure.

Razpis službenega mesta

Upravni odbor FARMIS, občina Krka — Novo mesto, razpisuje mesto

sefa gospodarsko računskega sektorja.

Pogoji: visokošolska izobrazba s petletno prakso v finančnih poslih. Osebnih dohodkov po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov. Razpis velja do izpolnitve delovnega mesta. Pisarne ponudbe z opisom dosežanj službovanja in kratkim življenjepisom pošiljate splošnemu sektorju obrata »Krka«.

Prodaja osnovnih sredstev

Splošno mizarstvo Dvor pri Žužemberku prodaja po sklepu delavskega sveta naslednje osnovno sredstvo: pritrjeno zidano stavbo — hlev. Pravico do nakupa imajo samo gospodarske in zadrzne organizacije.

Partizanski pohod viniških borcev

V počastitev dneva borca bo krajevna organizacija ZB Vinica 4. julija priredila partizanski pohod. Ob 13. uri se bodo na viniškem trgu zbrali preživeli borci in aktivisti NOV. Od tu bo kolona krenila proti Sinjemu vrhu. Ob cesti Vinica—Sinji vrh v »RAZVAJAH«, pri spomeniku žrtve fašističnega terorja, kjer sta bila ustreljena aktivista OF tov. Mukavec in tov. Spehar, se bo kolona srečala z borci s Sinjega vrha. Tovariši Jože

FORTUN in Damirja bo zbranim spregovoril o težkih dneh naše borbe ter o nasilju in terorju okupatorja v naši okolici. Borci bodo nato položili cvetje k spomeniku žrtvam fašizma. Nato bo kolona krenila po partizanski poti v vas Vukovce ob Kolpi, kjer so se za časa NOB pogosto zadrževali borci in aktivisti NOP. V prijetni družbi bodo obudili spomine na dogodke iz NOB.

FRANC PAVLAKOVIČ

DELOVNI KOLEKTIV

TOVARNE POHIŠTVA BREŽICE

NAJISKRENEJE ČESTITA
PREBIVALSTVU SPOD. POSAVJA ZA
★ DAN BORCA!

★ ZA 4. JULIJ

TOPLO POZDRAVLJAMO VSE NEKDANJE BORCE
IN AKTIVISTE, INTERNIRANCE, KONFINIRANCE
IN IZSELJENCE V TUJINI!

RESTAVRACIJA SENOVO

GOSTILNA »PRI MOSTU« — SENOVO
GOSTILNA »NA POLJU« — BREŠTANICA
GOSTIŠČE KOMOČAR — VIDEM-KRŠKO
GOSTILNA MARTA ZUPANČIČ —
VIDEM-KRŠKO
GOSTIŠČE »MURKO« — VIDEM-KRŠKO
RESTAVRACIJA »POD GORJANCİ« —
KOSTANJEVICA
GOSTILNA VIDE KERIN — PODBOČJE

Tedenski koledar

Torek, 3. julija: Nada
Sreda, 4. julija: Dan borcev
Četrtek, 5. julija: Ciril
Petek, 6. julija: Dušica
Sobota, 7. julija: Vilko
Nedelja, 8. julija: Spela
Ponedeljek, 9. julija: Tomaž
Torek, 10. julija: Amalija
Sreda, 11. julija: Olga

MAJHOGLASJE

HIŠO Z VRTOM, takoj vseljivo, prodam na Mirni. Naslov v upravi lista (805-62).
ELEKTRIČNI MLIN z belimi kamni in dvema stopama prodam. Naslov v upravi lista (803-62).
PASJO HIŠICO kupim. Naslov v upravi lista.
HIŠO IN POCENI kemično očisti oblačila, opere perilo — PRALNICA-KEMIČNA CISTILNICA NOVO MESTO.

PREKLICA

Preključem izgubljeno zdravstveno izkaznico št. 216743 na ime Marija Kukovič, Novo mesto, Jerebova 16.

Preključem izgubljeno zdravstveno izkaznico št. 314608 — Marija Lavrič, Tolsti vrh 4, p. Sentjernej.

KINO

Črnomelj: 3. in 4. julija francoski barvni film »Tla Ulen-spiegel«, 6. in 8. julija ameriški barvni film »Mestice Peyton«, 10. in 11. julija francoski barvni film »Slepi potnik«.
Kostanjevica: 4. julija jugoslovanski film »Vesela«, 8. julija ameriški film »Dnevnik Ane Frank«, 11. julija nemški film »Danes se ženi moj mož«.

Metlika: 4. julija madžarski film »Ljubec na razpotju«, 7. in 8. julija ameriški film »Največja predstava«, 11. julija ruski film »Balada o vojaku«.

Novo mesto — »Krka«: od 3. do 5. julija angleški film »Nurmi poziv«, od 6. do 9. julija

italijanski film »Sin Rdečega gusarja«, od 10. do 12. julija sovjetski film »Pikova dama«, Šemčič: 8. julija: ameriški film »Deževje prihaja«.
Trebilje: 4. julija francoski film »On, ki mora umreti«, 7. in 8. julija nemški barvni film »Mazurka ljubezni«, 11. julija poljski film »Red za hrabrost«.

ZAHVALE

Vidic Martin iz Smolenje vasi 54 se iskreno zahvaljuje Ivanu Vidicu in Francu Slepčkovcu iz Smolenje vasi za pomoč pri gašenju požara. Zahvaljuje se tudi gasilskemu društvu iz Smolenje vasi.

Ob bridki izgubi dragega moža, očeta in starega očeta

ANTONA SEDLARJA

iz Straže pri Novem mestu se iskreno zahvaljuje vsem sorodnikom, prijateljem, znancom in sosedom za venco in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo smo dolžni govorniku Ašu za poslovljene besede pri odprtem grobu.

Zalujoči: žena Ada, sin Tone in hčerka Stanka z družinami.

Ob izgubi drage žene, mame, sestre, tate, babice in prababice

JOZEFE ŠTUKELJ

iz Vapce vasi

se iskreno zahvaljuje vsem prijateljem, znancom in sorodnikom, ki so jo polnočestitveno spremljali na njeni zadnji poti, dalje družbenim organizacijam, govornikom in gasilski godbi iz Črnomlja, ki so se poslovlili od nje ob njenem poslednjem domu ter kolektivom in drugim darovalcem vencev in cvetja. Za skrbno nego in lajšanje bolečin v njenih zadnjih dneh se toplo zahvaljuje dr. Koscu, ostalim zdravnikom in streljnim osebju internega oddelka Splošne bolnišnice v Novem mestu.

Zalujoče družine: Štukelj, Bučar, Sakelšek, Kapalač, Nik in Samec.

Dopisujte
v DOLENJSKI LIST!

OSNOVNA ŠOLA V METLIKI razpisuje delovno mesto

TAJNICE ŠOLE

Pogoji: ekonomska srednja šola, administrativna šola, gimnazija ali kaka druga srednja šola, po možnosti s prakso. Plača po pravilniku (od 20.000 do 28.000 din) in druge ugodnosti.

Podrobne informacije daje upraviteljstvo šole (tudi osebno od 12. do 15. julija vs dan). Prijave sprejemamo do 14. julija. Nastop službe lahko takoj ali čimprej.

Ženjene potrošnice obveščamo, da imamo na zalogi

vrtno zložljive in stabilne garniture

v različnih barvah,

šolsko pohištvo

za opremo učilnic, ki ga izdelujemo tudi po

po naročilu, ter

garažna vrata različnih dimenzij in izvedb

Dobavni rok je takoj, cene so solidne!

Za cenjena naročila se priporočamo!

»ROLETA — MIZARSTVO« — Kranj

SPORED RADIO LJUBLJANA

Vsak dan: poročila ob 5.05, 6.00, 7.00, 8.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 19.30, 22.00 in 24.00
Pisni glasbeni spored od 3.00 do 8.00.

PETEK, 6. JULIJA: 8.35 Pionirski tehnik. 11.00 Basist Branko Pivčič in violonist Branko Pajević. 12.15 Kmetijski nasveti — inž. Tone Simonič: Izobraževanje delavcev v živilstvu. 14.05 Glasbeni omnibus. 15.30 Popolnoba ob Mozartu. 17.40 Zabavni cesti. 18.45 Iz naših kolektivov. 21.00 Ansambel Charles Magnante in trio Horwede. 22.15 Pedintrideset minut popevk in pesniških ritmov.

SOBOTA, 7. JULIJA: 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani. 9.10 Zabavni kaledoskop. 11.00 Iz drugega dejavnja Dvojakove »Rusalka«. 12.15

Kmetijski nasveti — dr. France Adamič: Oblikovanje pravilne posevne palmete v poletnih mesecih. 13.30 Nekaj popularne španske glasbe. 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.40 Med zbori Vinka Vodopivca. 17.05 Gremo v kino. 18.45 Okno v svet. 20.00 Za prijeten konec tedna. 22.15 Oddaja za naše izseljence.

NEDELJA, 8. JULIJA: 8.00 Mladinska radijska igra — Leopold Suhadolc: Nenavadno potovanje slona Jumbo. 10.00 Se pomnite, tovariši... Zorka Kravos: Vedrejšje iz trdih dni — I. 10.30 Operna matineja. 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 13.30 Za našo vas. 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.30 Pol ure španije. 16.00 Humoreske

tega tedna. 17.05 Sportna nedelja. 20.00 Vaša pesem — vaša melodija. 22.05 Zaplešimo v novi teden!

PONEDELJEK, 9. JULIJA: 8.05 Zabavni kaledoskop. 8.55 Za mlade radovedneje. 11.30 Pol ure pred dvajseto. 12.15 Kmetijski nasveti — inž. Raoul Jencić: Sušenje sena pri kombajniranju. 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov. 17.05 Arie skozi stoletja. 18.45 Novo v znanosti. 20.00 Iz doline v planino. 22.15 Vokalna ansambla modernega jazza.

TOREK, 10. JULIJA: 8.25 Zabavni kaledoskop. 9.45 Petrajst minut s Kmečko godbo. 11.00 Blaž Arnič: Romanca in fuga. 12.15 Kmetijski nasveti — Miran Glušič: Preureditev mladega sadovnjaka. 13.30 Nekaj prizorov iz opere »Mevska nevesta«. 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 18.10 Nekaj operetnih melodij. 20.00 Radijska igra. 21.15 Pevci, pevke in popevke za pozni večer.

SREDA, 11. JULIJA: 8.55 Pisni svet pravljic in zgodb. 9.35 Zabavni kaledoskop. 11.00 Odločki iz opere »Halca«. 12.15 Kmetijski nasveti — Josip Kragelj: Ravnanje pravilno s svežim smrekovim lubjem. 14.05 Glasbeni omnibus. 15.40 S seve na jug Jugoslavije. 17.05 Sotferjem na pot. 18.10 Favn in njegova flauta. 19.45 Ljudski parlament. 20.00 Pojoci mozalk.

ČETRTEK, 12. JULIJA: 8.30 Zabavni kaledoskop. 9.25 Pri zori iz nemških komičnih oper. 10.10 S simfonistični plesi od Koroske do Makedonije. 11.35 Malo instrumentov — veliko glasbe. 12.15 Kmetijski nasveti — inž. Dušan Terčelj: Virski zakon in problem hibridov. 13.30 Pri ruskih skladateljih. 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.30 Opera v Mariboru. 17.05 Koncert po željah poslušalcev. 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov. 22.05 Savinov večer.

DOLENJSKI LIST

LASTNIKI IN IZDAJATELJI: občinski odbori SZDL Brežice, Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Sevnica, Trebnje in Videm-Krško ter Okrajni odbor SZDL v Novem mestu — IZDAJATELJSKI SVET: Milan Baškovič, Tone Gošnik inž. Davorin Gros, inž. Jože Legan, Franc Molan, prof. Ema Muser, Maks Pogačar, Miran Simič, prof. Tone Trdan, Janez Vitkovič in Viktor Zupančič.

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: Tone Gošnik (glavni in odgovorni urednik), Miloš Jakopac, Drago Kastelic in Ivan Zorani.

IZHAJA vsak četrtek — Posamezna številka. 20 dinarjev — Letna naročnina 800 dinarjev, polletna 450 dinarjev; plačljiva je vnapre; za tuzemstvo 1000 dinarjev — Tekoči račun, pri podružnici NB v Novem mestu 806-11-3-24 — **NASLOV UREDNISTVA IN UPRAVE:** Novo mesto, Glavni trg 3 (vhod iz Dillancove ulice) — Poštni predal 33 — **TELEFON** štev. 127 — Rokopisov in fotografij ne vračamo — **TISKA:** Casopisno podjetje »DELO« v Ljubljani.